

Casa lui Mihail Kogălniceanu din București, la Șose. — Astăzi desființată.

La legi noui, omeni noui

5 Ianuarie 1859.

Profa lui uaz

*Sunt omul de la 2 Maiu,
sunt invinsul lui 11 Februarie.*

7. Decembrie 1890.

Prof. a lui ucy

Inw. A. 12.641

ACTE

RELATIVE LA

2 MAIÛ 1864

CU TREI FACSIMILE ȘI TREI STAMPE

PUBLICATE

DE

VASILE M. KOGĂLNICEANU

CU

O PRECUVÎNTARE

DE

DIMITRIE A. STURDZA

BUCUREȘCI

TIPOGRAFIA ȘI FONDERIA DE LITERE THOMA BASILESCU
1894

Töte exemplarele vor fi subti-insemnate de editor:

No.

Bucuresci, in 2 Maiu 1894
a trei-decea aniversarä a promulgärei legei rurale.

Toate drepturile rezervate

PRECVÎNTARE

Viața Poporului român s'a dezvoltat în timpurile noastre prin puterea a două mari idei — a libertății și a naționalității. Aceste idei nu erau proprii Poporului român, dar el a fost cuprins de dănsese din primul moment, în care ele au pus în mișcare lumea europeană. Atunci s'a dovedit din nou, că neamul românesc e os din osul Poporului-Rege și că neuitându'și vre-o dată începuturile, el a păstrat legămintele sufletesci cu popoarele de aceeași origine și de aceeași cultură ca și dănsul.

Înainte de o sută de ani, la sfârșitul secolului trecut, România gemea sub grea apăsare. Simburele Națiunii era redus la stare de robie și servea asuprașilor ca instrumente necuvântătoare, socotite de abia cu puțin numai deasupra nivelului animalelor; oligarhia privilegiată, străină sau înstrăinată de Națiune, se prosterna dinaintea Împăraților de la miez-de-zi și de la miez-de-noapte, cântându-le mărirea și cerându-le milostivirea. O singură simțire numai avea o parte și alta, că li să da voie amândorora să trăiască o viață ori cât de ticăloasă și de ticăloșită, ori cât de degradată și lipsită de conștiința de sine. Aventuri mai nobile erau pe atunci înădușite fără milă și fără cruțare. Acela, a căruia inimă ferbea de durere și de indignare, trebuia să trăiască ca un săhastru. Nimenea nu să putea încălzi de căldura unui trai omenesc liber și independent. Guvernul țării nu avea alt țel decât acela de a împila și de a înjosi pentru a prăda și a răpi. În ochii asuprașilor din lăuntru și din afară nu exista neam românesc.

Cine era Român avea o situațiune egală cu aceea a robului, iar numele de Român era nume de ocară. Veneticii, fără neam sau lepădați de neamul lor, întorceau cu trufie biciul real și biciul moral peste un popor, care părea părăsit de Dumnezeu și de oameni. Oștiri străine sdrobeau ce mai rămânea în mișcare și mai da semne de viață. Nu au trecut încă cinci-deci de ani, de când domnea convicțiunea generală, că soarta României este, de a fi închinată puternicilor împărății vecine și soarta Românului, de a fi asimilat și absorbit de alte popoare, care nu intrase încă cu decisiune și în mod hotărîtor în mișcarea lumii culte. Cine cugeta la dănuirea mai departe a Poporului român, cine credea în viitorul neamului românesc, acela era declarat de visător sau de nebun.

Limba românească era urgisită; cuvintele și expresiunile străbune erau sistematic înlocuite cu altele străine, împrumutate de la împilătorii neamului. Sunetele limbei materne erau considerate ca mai jos puse de mugetul vitelor. Cine să credea de neam, își căuta spița la Maghyari sau la Leși, la Sârbii sau la Tătari. Să fii Român din moși strămoși devenise o rușine. Era un strigăt general în regiunile de sus—popor ticălos, bun de căsăpie!

Și totuși—Românul ș'a ridicat capul și a dovedit că adevărate sunt două dicături ale poporului:

Apa trece, pietrele rămân

și

Românul nu pere.

Au trecut apele dușmănoase, au perit puternicii venetici din trecut, și a rămas stânca românească, care astăzi de departe se vede și departe strălucește.

Această minune s'a făcut prin puterea acelor două idei mari, care caracterizează epoca în care trăim. Indată ce Românul s'a putut mișca liber, conștiința de sine și încrederea în sine a început a lucra, și în curând viața a pătruns în câmpiile Dunării de jos și în văile Carpaților.

Iute s'a făcut această minune: dar nu fără mari opintelii, nu fără grea muncă, nu fără înlăturarea a stavile puternice, nu fără ocuirea a pericole însemnate, nu fără cumpăneală și pricepere, trecând adesea peste nivelul ordinar al faptelor omenești.

Mulți cred încă și astăzi, că toate câte s'au făcut în România s'au datorat numai generosității și grației Puterilor mari europene și că Poporul român, precum a suferit înjosirea și nenorocirea, cu aceeași pasivitate a primit înălțarea și fericirea.

Mare eroare!

Adevărul istoric este că împrejurări (favorabile ne-aū ajutat ; dar tot atât de cert este alt adevăr istoric, că noi am știut să profităm de aceste împrejurări, și că puține popoare aū tras din împrejurări date, profituri atât de mari, precum am tras noi. In această pricepere și elasticitate constă tocmai geniul neamului românesc, oțelit in nenorociri, dar nici-odată zdrobit sau nimicir de crudele încercări prin cari a trecut.

Inainte de cinci-șeci de ani—două principate, considerate ca provincii măi mult or măi puțin anexate sau de anexat către alte state,—astă-și Stat independent, cu rost pentru sine, cu rost pentru Europa.

Pentru a percurge această cale aū trebuit sfortări extraordinare. Nu le-aū făcut nici diplomații, nici generalii, nici suveranii străini, cari, chiar când erau cei măi bine-voitori și măi filantropi, nu ne puteau considera din punctul de privire românesc, ci din punctul de privire al intereselor lor; sfortările le-aū făcut acei Români deștepți la minte, mari la suflet și la inimă, neadormiți la lucru, uitători de sineși și iubitori de neam, plini de un patriotism curat și durabil, ca isvoarele cele limpești și nesecate, cari ies din stânci neatrinse de mâna omenească; sfortările le-aū făcut numai Poporul român.

Cereș Potemkin de la Impărăteasa Ecaterina să'l numească Rege al Moldovei și al Valachiei unite sub numele de Dacia; dar această dorință își avea sorgintea in satisfacerea unei ambițiuni personale, care nici nu'și da seamă de chemarea neamului românesc. Cum să presintă cu totul alt-fel Unirea Moldovei și a Valachiei desăvârșită in zilele noastre prin noi inșine, in contra obstacolelor exterioare! Cum să presintă cu totul alt-fel înălțarea Principatului României la rangul de Regat, prin o luptă vitejească care nouă ne-a dat independența, Bulgarilor libertatea și unei mari Impărății ajutor eficaciu in timp de nevoie!

Progresele ce România a făcut de cinci-șeci de ani incoace in toate direcțiunile culturei omenești, toate se datoresc ideilor de libertate și de naționalitate care aū crescut și s'aū întărit in inima și in sufletul unei generațiuni, pătrunsă de nevoile și de trebuințele Națiunei. Dovadă pipăită e, că din inceputuri neînsemnate s'aū creat curențe iresistibile, nu distrugătoare, ci creatoare. Fanarioții și invasiunile rupsese firul vieții românești, noua generațiune a măturat străinismul, și românismul a luat un avânt puternic.

Ce s'a întâmplat, ce s'a făcut în această epocă, vecinic memorabilă nu numai în istoria României, ci în istoria Orientului European, s'a caracterizat scurt și cuprinzător de Mihail Kogălniceanu în ziua de 5 Ianuarie 1859, când după sute de ani, prin libera voință a Poporului, s'a ales Domn al Moldovei Alexandru Cuza. În acea zi Mihail Kogălniceanu a spus noului ales de pe tribuna Adunării din Iași aceste cuvinte: *«la legi noi, oameni noi»*.

Așa a și fost. Aceste cuvinte sunt semnul timpului, strigătul în jurul căruia s'a grupat Națiunea.

Legile vechi, croite de străini, au fost toate înlocuite prin legi noi, ieșite din rărunchii vieții celei noi, insuflăte de geniul, care de la întâia descălicătoare a desemnat Poporului român problema existenței sale. Ast-fel am intrat cu încredere, cu energie în epoca nouă ce ni se deschidea și am devenit, din popor urgisit, un popor respectat, din o țară fără rost, o țară cu pozițiune în lume.

Legile au fost schimbate, dar oamenii s'au schimbat mai greu, căci mai tari decât legile sunt obiceiurile, și între obiceiuri, cele rele sunt cele mai puternice. Oamenii noi nu au fost atât de numeroși pre cât îi cereau împrejurările; și nu odată, chiar din întâia zi a renascerei, s'au strecurat printre oamenii noi, vechii asupra-țării ai Poporului, încurcând sau împedind mersul nostru, ademenind câte odată chiar pe cei buni din calea cea dreaptă și netedă, spre prăpăstii periculoase.

Unui din oamenii cei mai însemnați ai epocii de regenerațiune, a fost Mihail Kogălniceanu. Natura îl dotase cu un talent extraordinar și cu un spirit ager. El dispunea de o putere de muncă și de o activitate, rare-ori întrunite într'un echilibru mai perfect. Educațiunea lui era din cele mai alese și cunoscințele lui temeinice și întinse. El era un orator de frunte: cuvântarea lui era înflăcărată și puternică. El era «om nou» în toată puterea cuvântului.

Nu e scopul acestor linii de a scrie viața lui Mihail Kogălniceanu, atât de bogată în fapte, nici istoria lovirei de stat din 2 Maiu 1864, în care el a jucat rolul principal.

Ceea ce 'mi propun a arăta, este aspectul sub care se prezintă astăzi, după *trei-deci de ani*, actul din 2 Maiu 1864 și care au fost efectele lui trainice și trecătoare.

Interese diverse se ciocneau și se împingeau în 1864. Nu e ușor a le descurca unele de altele: dar și atunci s'a adevărit, că tot ce să ține numai de individe pere, și tot ce se sprijinește pe interese generale dăinuiește.

În capul țării sta alesul din 5 și 24 Ianuarie 1859, încunjurat de prestigiul creat prin acea alegere, el însuși însă puțin încredător în stea sa și în stea Națiunii. El era împins înainte de curentul popular, dar nu avea îndrăzneala faptelor din care se rădicase, să sfia chiar de dăsele, căci el știa că Națiunea vrea să meargă departe și el dorea să nuși pericliteze pozițiunea câștigată. Rămăsese Cuza-Vodă îndărăt de aspirațiunile Țerei.

În fața lui sta «oligarhia tulburătoare», vrăjmașă neimpăcată a noiei stări de lucruri, care trecuse peste capul ei ca un torent și resturnase așezăminte ce se socoteau cu atât mai sfinte și mai sfințite, cu cât erau făcute și impuse de străini. În urechile acestei oligarhii sunau încă cuvintele rostite în 9/21 Noembrie 1858 de Marele Logofet Ștefan Catargiu «că nu se incupe deliberație, când urmează poruncă», cuvinte clasice, prin cari scrisorile viziriale se recunoseau superioare drepturilor și legilor țării. Oligarhia își vedea privilegiile și puterea resturnate: ea nu se putea deprinde cu realitatea faptelor îndeplinite și spera, că mai e cu puțință a readuce timpurile trecute. Teamă cea mare era aplicarea articolului 46 din Convențiunea din Paris, adică emanciparea țeranului; și de aceea ea privea cu neliniște cum Domnul cocheta cu cei mai înaintați dintre «Oamenii noi».

Nici Cuza nici Oligarhia nu credeau în stabilitatea tronului. Cuza avea dinaintea sa ca o fantomă, care îl persecuta, votul Divanului ad-hoc pentru dinastia europeană și jurământul ce l dăduse în această privire, în ziua propriei lui alegeri de Domn. Oligarhia nu putea crede, că un Domn care nu era din sinul ei și din porunci împărătești, poate avea mai mult de cât o durată efemeră. Această credință o incurajă încă mai mult să lucreze prin bani și intrigi la resturnarea lui Cuza-Vodă, și la înlocuirea lui, nu prin un «om nou», ci prin «oamenii vechi».

În Muntenia «oamenii noi» își perdue toate speranțele ce puseseră în Cuza-Vodă, și nu mai așteptau de la el sfortări reinoite pentru a stabili cu temeinicie viitorul.

În Moldova legămintele dintre Domnitor și «oamenii noi» erau mai personale și nu se rupseră.

Cuza-Vodă își recunoștea «glorioasa dar grea misiune de a reorganiza țara». Tot el însă constată că «marile rezultate» dobândite prin «Unirea țărilor surori» și prin «înapoierea la domeniul național» a averilor monăstirilor închinatē au fost «uitate», că «stăruințele sale pentru binele public sunt recontenit împedicate» și

că «Guvernul său e redus la neputință.»¹ Ajuns la această extremitate, Cuza spera o îndreptare de la restrângerea libertăților publice, garantate Poporului român de Convențiunea de Paris, în urma voturilor Divanelor ad-hoc din 1857. El credea că poate ieși din dificultățile unei situațiuni, create de el însuși, sacrificând interesele cele mari ale Poporului, necesităților personale, cari tot-d'a-una sunt momentane și se mișcă într'un cerc îngust.

El căuta să-și refacă prestigiul pierdut și autoritatea micșorată prin întinderea puterilor guvernamentale. El confundă ast-fel autoritatea morală cu puterea autoritară. El simțea că această restrângere a libertăților publice va fi rău primită de acea parte a Poporului, pe care libertățile publice o rădicau dimpreună cu densusul și vroia să acopere restringerea aceasta prin «realizarea marelui făgăduinți date «muncitorilor de pământ de art. 46 al Convențiunii de Paris, ca «să ajungă clăcașii, prin plata muncii lor, a stăpâni pârțica lor «de pământ în plină proprietate.»

Kogălniceanu, impacient a vedea cu o oară mai înainte realizat visul tineretelor sale și a întregii generațiuni căreia el aparținea și numele său legat de o mare reformă socială, credea momentul venit, de a se servi de greaua și periculoasa situațiune în care se afla Cuza, pentru a-l împinge la «desființarea clăcei și la improprietărea țeranilor». El întreprinde acest act fără ajutorul confrăților săi de luptă, cari vedeau o contradicere între reforma și lovirea de Stat.

Oligarhia a lăsat despre cugetările și tendințele ei, un document precios în corespondența dintre Constantin Suțu și Doctorul Lambert. Constantin Suțu aparținea unei familii, care credea că are drepturi la domnia țerei. El mai aparținea și aceluși rând de oameni cari sunt convinși că ei nu datorează nimic Poporului, dar că acesta numai de aceea există pentru a-i înălța rând pe rând la onoruri și la bogății.

Nu mai puțin importante sunt însă, ca document al timpului, memoriile lui Panaioti Balș, care nu aspira la domnie, dar care plângea pe ruinele oligarhiei și era convins că precum odinioară Puterea Suzerană și Puterea protectrice, asemenea și acum Europa va alerga pentru a pune în lanțuri pe demagogii de la Dunărea de jos.

Kogălniceanu caracterizează foarte bine tendințele oligarhiei în

1. Vezi N. 7, pagina 11.

comunicatul «Monitorului Oficial» din 11 Maiu 1864, numindu-le «vinovate uneltiri.... și stăruinți de a dobândi din afară ruperea «Unirei și numirea dea dreptul a două domni, unul în Bucuresci și «altul în Iași.»¹

În o scrisoare a lui Constantin Suțu din 10 Aprilie 1864, adresată doctorului Lambert, care la Constantinopole să ducea nu numai la Pași și la Viziri să le ceară sprijin bine-voitor pentru Suțu, dar și «la Isvorul Dătător-de-viață, unde făcea rugăciune, cu dor rugându-se și pomenind numele stăpânului său, ca să fie ascultat «de Dumneșeu»,—în acea scrisoare Suțu dice anume:—«Dacă Prea «Puternicul Impărat are încă milă de aceste provincii și nu voește «a le trăda în mâinile a nisce tâlhari de drum mare, care au drept «plan și bază ruinarea societății și răpirea mării și micii averi a «tuturilor claselor, precum au făcut cu moșiile monăstirești : să se «milostivească înainte de 2 a viitoareii luni Maiu, să se izbăvească «de biciu prin biruitoarele sale oștiri și să scape provinciile de «lepra sanculoților, a cărora șef este Prințul și adiutantul său «Primul Ministru, visul Dracului.»²

Depozițiunea doctorului Lambert din 10 Maiu 1864 afirmă, că Suțu trimisese altă dată, în 1848, prin Omer Pașa, Comandantul oștirilor turcești în Muntenia, mai multe oi merinoase Sultanului Abdul-Medgid, pentru a obține Căimăcămia țerii, și că acum îl rânduiuse pe dânsul, pe doctorul Lambert, «ca în cas de noue Căimă- «cămii, să'l recomande lui Savfet Pașa, că doar va reuși prin sa- «crificii și promisiuni.»³

De ce fel erau acele sacrificii și cum se făceau acele promisiuni, să constată din o scrisoare din 15 Martie 1856, dată de Panaioti Balș la mâna vărului său Teodor Balș. Acea scrisoare glăsuește ast-fel: «Biletul de zece mii galbeni, dat de mine Dom- «nului Adossides, secretarul intim al Alteței Sale Aali Pașa, și prin «care vărul meu Toderitză Balș, confirmă. că acea sumă va fi va- «dabilmente plătită, mă leg a nu o reclama de la vărul meu de «cât în casul, când vărul meu va fi numit Domn al Moldovei prin «silințele Domnului Adossides. Drept care am dat această hârtie vărului meu în contra scrisoreii ce va scrie Prea Sfințitului Episcop «de Nicomedia.»⁴

1. Veđi No. 19 la pagina 28.

2. Veđi No. 19 la pagina 33.

3. Veđi N. 19,o la pagina 61.

4. Veđi N. 19,g la pagina 37.

Cum înțelegea oligarhia voturile cele mari ale Națiunii din 1857 și ce conclusiuni trăgea ea din acele voturi, aceste se ved din memoriile lui Panaioti Balș, fără indoială cel mai capabil și mai convins separatist și boier al timpului.

Balș dice:—«In amèndouë Principatele nu există de cât un «singur partid, acela care dorea să fie țara guvernată de un Prin-
«cipe străin. Acest princip nu a fost proclamat, precum s'a dis,
«numai pentru a înlătura Unirea. Nu! principiul era un fapt real.
«Dar când lumea s'a convins că această combinație nu are sorți
«de reușită, atunci s'a pus înainte Principele străin în scop de a
«evita Unirea cu un Principe indigen, sorgintea desordinei și anar-
«chiei. Unioniștii și separatiștii nu represintă în adevăr de cât prin-
«cipiile democratice și monarhice. Aceste două elemente sunt în
«luptă... In Iași scandalul electoral era atât de mare, în cât era să se
«alegă Domn fiii foastelor slugi ale boierilor... și actualul Domn e luat
«dintr'o condițiune socială și dintr'un partid, care nu pot produce
«de cât desordinea și anarhia.... In Bucuresci Adunarea, pentru a
«evita o tragedie, și încredută în înalta înțelepciune a Puterilor, a
«călcat peste Convențiune, în speranța că alesul ei nu va fi con-
«firmat... *In Moldova Cuza a fost ales prin intrigi, în Valahia*
a fost ales pentru a nu fi confirmat.... Ambasadorii însă din
«Constantinopol și Comisarul Porții ca și Consulii, au rămas spec-
«tatori pasivi ai acestor evenimente.... A face din principiul ale-
«gerii unui Hospodar manopere ce se vestejesc de istorie, aceasta
«este o temeritate fără exemplu pentru acela ce se glorifică de ase-
«menea fapt și o rușine pentru Moldo-Valahii, care 'l primesc de
«bun.... *Nu rămâne de cât o singură combinațiune, pentru a*
închide ranele, de care sufăr aceste țări, și anume, de a pro-
*cede la alegerea regulată a unui Hospodar în fie-care Principat.»*¹

Și mai departe bătrânul boer, readucându-și aminte, de tim-
purile, «in care un Comisar plenipotențiar guvernă amèndouë Prin-
cipatele» și «in care Generalul Kisseleff le-a organizat fiind șef al
amèndoror țărilor», incheie prin propunerea «ca Puterile să con-
voace amèndouë Camerele într'o localitate oare-care, unde, în pre-
sența unui Comisar otoman și a Consulilor străini, ele vor fi che-
mate a exprima simțimintele lor asupra Unirei sau regimul actual.»²

1. Veđi No. 19,1 la paginile 44, 45, 46.

2. Veđi N. 19,1 la pagina 47 și 48.

Ast-fel stă Kogălniceanu în fața Iovirei de Stat din 2 Maiu 1864. Ţelul lui era Legea Rurală, programul liberalilor de la 1848.

Câte-va săptămâni înainte de a muri, Kogălniceanu ceti în şedința solemnă a Academiei, în fața Regelui, a Reginei, a Principelui moștenitor și a unui numeros Public, un memorabil discurs, monument neperilor de elocință și de simțiminte romănesci. În acest discurs Kogălniceanu a descris cu o pană măieastră istoria junetei sale și istoria a trei mari evenimente din viața socială a Poporului român—desrobirea țiganilor, abolirea privilegiilor și împămîntenirea țeranilor, evenimente cari se despart unele de altele prin datele 1844, 1857 și 1864.

Câte-va citate din acest discurs vor fi de ajuns pentru a arăta ce loc important a ocupat emanciparea țeranilor romăni, în mișcarea de renaștere a Romăniei și în activitatea politică a lui Kogălniceanu.

Vorbind despre începuturile cestiunei țărănesci, el dicea : — «*Ideile de emanciparea țeranilor romăni* nu le-am avut numai eu, «culesse în timpul vieței mele de student la Universitatea din Berlin ; *le-ați avut toți junii mei contemporani*, fie că ei s'aun adăpat «la sorgintea civilizațiunei germane, fie că ei s'aun nutrit de civilizațiunea francesă. Toți cați ne-am întors în țară din școlile străine, «ne-am dat de misiune—desrobirea țeranilor de lanțurile iobăgiei, «a pontului și a clăcei ; constituirea proprietății mari și mici ca «proprietate liberă și absolută, ca proprietate occidentală. De aceea «ori când în țară sau în străinătate junimea romăună, în adunările «sale, a fost chemată a se roști despre reformele, cari trebuiau a «se introduce în Romănia ; întăia reformă, care prima pe toate cele «d'alte, era,—emanciparea țeranilor. La 1840 tinerii romăni din Paris «ținură o intrunire, în care Costache Negri proclamă necesitatea «improprietării țeranilor ca o reformă, de care atirună însuși viitorul Statului romăun ; în 1846 Neculae Bălcescu a publicat în «*Magasinul Istoric*» lucrarea sa asupra stărei sociale a muncitorului plugar în Statele romăne, în care fie-care frasă este un strigăt la Cer «în favoarea nenorociților asupriți. Astă-đi încă această lucrare este «discursul cel mai elocuent și cel mai veridic în favoarea mării «reforme, care de abia s'a putut săvârși în 1864. Cuvintele lui Bălcescu în curënd aveaun să pună cestiunea la ordinea zilei. *Toate «spiritele luminate, toate inimile ferbinti își însușiră soluțiunea «cestiunei ca un țel nobil al activității vieții lor.*»

Nici un cuvânt în această expunere, care să nu fie pe deplin adevărat.

După ce Kogălniceanu descrie fazele prin care această cestiune a trecut în anul 1848, el resumă, cele ce au urmat, astfel : «*Revoluțiunea a fost înăbușită, și cu densa înăbușite au fost toate reformele proiectate. Numai generosul sânge al pompierilor eroi, aversat în dealul Spirei, a salvat onoarea Patriei în doliu. După aceea jugul secular s'a reîntemeiat mai tare și mai crud asupra gramașilor bieților țărani și aceasta sub protecțiunea baionetelor «străine.»*

Și mai la vale el descrie pe țărani din Divanul ad-hoc : — «*Țărani moldoveni, în debaterile Camerii, ca și fiii lor în câmpiile Bulgariei, au dovedit, că în vinele lor curge încă sângele Romanilor, a cuceritorilor lumii. Respectuoși, dar fără înjosire către nobilii lor colegi și stăpâni, însă linisciți și fermi, ei s'au arătat «pururea demni, chiar când în față li se tăgăduia dreptatea, «chiar când li se imputa lenea ca cauză a sărăciei lor. Ei, în «curend, prin atitudinea lor, au ajuns a impune stimă chiar asupra pritorilor lor. Cu drept cuvânt li s'a aplicat numirea de talpa casei, «numire care eu am scris'o sub fotografia reprezentând pe deputații pontasi și pe care am trimis'o lui C. A. Rosetti.»*

În urmă Kogălniceanu așterne, cu cuvinte de foc, hotărârile luate de Camerele lui Barbu Catargiu, — care constituie «tristul rezultat dobândit într'un timp care n'a ținut mai puțin de cât 14 ani, de la 1848 până la 1862». Iată ce ține : — «*În 11 Iunie 1862, «aniversarea revoluției din 1848, și două zile numai după moartea «funestă a lui Barbu Catargiu... majoritatea Adunării, speriată și «indignată de o crimă, fără exemplu încă în analele țărilor române, «nu mai ascultă glasul dreptății, ci, împinsă de ură și de «respunare către țărani, întru nimic solidari cu un asasinat, nici «dorit, nici pregătit, nici săvârșit de ei, a votat ștergerea tuturilor «drepturilor țăranilor, luarea din mâinile lor a ogoarelor muncite «de ei... Că legea votată de Cameră în ziua de 11 Iunie, ca batjocură «a aniversării zilei când mișcarea națională din București a de- «cretat marile principii politice și sociale reclamate de Poporul «român ; că acea lege nu putea avea ființă, nu putea fi aplicată ; «că era prin urmare moartă în însăși ziua născerii sale ; — au în- «țeles'o înșiși Miniștrii cari au urmat Ministerului Barbu Catargiu... «Ei n'au cutezat să o supue sancțiunii Domnesci.»*

După acest act al barbariei oligarhice Kogălniceanu fu chemat

de Cuza-Vodă în capul unui nou Minister. «Negreșit, ȳice el, că «nu aș fi cerut sancțiunea domnească la un proiect, ale cărei temelii, eu și cu toți liberalii de ori-ce nuanțe, le-am combătut cu «toată energia intr'un șir de 16 ani neîntrerupți.»

Acest Minister din 11 Octombree 1863, a făcut lovitura de Stat din 2 Maiu 1864—care a produs doué acte stabile și un rezultat efemer. Actele cari au remas fundamentale și purtătoare de roade sunt: — Legea rurală din 14 August 1864 și dispozițiunea Puterilor din 16/28 Iunie acelaș an, că «Principatele-Unite pot în viitor modifica sau schimba legile cari privesc administrațiunea lor din «lăuntru, cu concursul legal al tuturor puterilor stabilite și fără «nici o intervențiune». Actul efemer a fost Statutul, prin care se restrangeau libertatile publice, actul prin care Cuza-Vodă spera să iasă din incurcaturile în care el singur se infundase.

Cuza-Vodă a ieșit numai momentan din incurcaturile sale, căci cauzele, care le-au produs, remasese, și cu densele a crescut nemulțumirea generală întru atât, în cât alesul din 5 și 24 Ianuarie 1859 a fost resturnat și cu dingsul inlaturata restringerea libertatilor publice, efectuată prin Statut. Statutul a fost dat uitărei, precum vor fi date uitărei toate încercările, menite a acoperi incapacitatea unor oameni prin inlanțuirea aventului Națiunii spre o dezvoltare naturală și normală a geniului ei, precum vor fi date uitărei toate încercările contrarie bunului simț, contrarie logicei sănătoase.

Înainte de a fi eliminat el însuși de Națiune, Cuza-Vodă sișise pe Mihail Kogălniceanu a 'și da demisiunea. După ajutorul ce acesta i-a dat pentru partea politică a lovirei de Stat. Cuza nu mai avea nevoie de acel ce 'l împinsese la reforma socială. Aceasta servise pentru densul numai ca mijloc pentru alt scop, în contradicere cu mersul și progresul Națiunii.

Statutul, cu apucăturile lui reacționare, nu a putut remanea fără efect asupra resolvirei celor doué mari cestiuni amintite mai sus. Și una și alta s'au resimțit de el.

Legea rurală în adever a scăpat pe Poporul român, pe acel de bastina român, «din robie» și l'a făcut «să fie stapan la casa, la vatra și la ogorul seu».

Legea rurală a căutat să dea Poporului român un avent nou, închidend prăpastia care ducea, prin muncă silită, la chin, la suspin și la injosire —, și deschidand calea atât de bogată în toate — prin muncă liberă la viață. Dar nu e mai puțin adeverat, că rezultatele acestei legi ar fi fost mai decisive, dacă ea ar fi fost alcătuită sub

domnia libertăților publice. Ea nu ar fi lăsat atunci după ea o stare de lucruri, care a permis reacțiunii a se reîntoarce prin alte căi, la vechea iobăgie a țeranilor.

Autonomia deplină a țerei nu avea nevoie de Statut pentru a deveni o realitate, căci în tot cazul nu mersul Națiunii pe căile liberale putea să împedice pășirea spre independența ei completă. Aceasta se dovedește prin avântul luat de la 1866 încoace și prin evenimentele războiului din 1877/78.

Reiese din toate aceste, că ori cât de importante au fost rezultatele sociale date de lovitura de Stat din 2 Mai 1864, totuși, atât improprietărirea țeranilor cât și autonomia țerei, ar fi fost mai bine rezolvite la lumina și acțiunea libertăților publice, chiar pentru că aceste au fost cari au dat naștere acelor două cestiuni.

Pe libertățile publice cele mai întinse s'a fundat noul Stat român. A treia descălicătoare s'a făcut în portul libertăților cu ajutorul ancorei pe care sta scris: «Românul nu pere». E absurd a crede, că știrbind sau sdrobind ancora, că nămolind și dărâmand portul, am asigurat viitorul. Acei cari au stat continuu în contra aspirațiunilor Poporului român și s'au crezut și să cred mai mințoși de cât densul, pot împedea pentru un timp scurt propășirea României, dar ei nu vor putea sta în picioare de cât atunci, când peirea neamului românesc va sta înscris în decretul Provedinței. Dumnezeu însă, care a rădicat Poporul român din umilință și decădere și i-a încununat munca și silințele cu succese mari și peste așteptarea tuturor de iuți, nu va lăsa ca să ne întoarcem iarăși la timpurile de mai 'nainte, peste care am ieșit învingători și triumfători.

Incercările de a satisface interese individuale dispar acolo, unde geniul omenirii și geniul unui Popor, să mișcă și împing înainte. Aceste încercări rămân trecătoare și dispar dinaintea intereselor celor mari și permanente ale unei națiuni.

Lovituri de Stat sunt experimente periculoase pentru orî-ce Stat, căci ele sunt tot-deauna legate de tendința, de a înlănțui năzuinți de progres ale Poporului. Ele sunt experimente periculoase, chiar când sunt acoperite prin cestiuni mari naționale și când sunt purtate de bărbați ca Mihail Kogălniceanu.

Lovituri de Stat directe nu reușesc a dăinui până la sfârșit; cu atât mai puțin pot reuși loviturile de Stat indirecte. În aceste intră ca puteri motrice falșul și minciuna în toată goliciumea lor, și astfel să întunece cu desăvârșire căile și ieșirile, în cât dintr'o orbire

în alta ajungî la o prăpastie, pe care nimeni nu o mai vede, și în care pot cădea și cei vinovați și cei nevinovați.

Înainte de a termina această precuvîntare, îmi mai rămîne o datorie: de a aprecia publicațiunile Domnului Vasile M. Kogălniceanu.

Mulți au criticat aceste publicațiuni ca intempestive și că ar fi fost de dorit ca ele să fie date la lumină, după ce luptele, la care a participat Mihail Kogălniceanu, vor fi ajuns la terminul lor.

Eu felicit pe fiu de impaciența sa, de a publica, cu o oară mai înainte, munca cea mare a tatălui său. El are fericirea de a face această publicațiune fără sfială. El poate dice — n'am nimic de ascuns. El poate dice — din cele ce public puteți voi, cari trăiți și munciți în via neamului românesc, să învățați multe și să vă pregătiți pentru luptele noi, ce să desfășură.

Mihail Kogălniceanu a luptat întreaga lui viață pentru cele două mari idei: ale libertăților publice și ale naționalității, cari au înălțat în timpurile noastre și dinaintea ochilor noștri, neamul românesc. Lupta pentru ca acele idei să rămîie proprietatea sigură și necontestată a noastră, nu s'a terminat încă. Ea s'a incins cu vioiciune pe pămîntul ocupat de colonia marelui Împărat al Romei, căruia Români i-au închinat tot ce e măreț pe pămînt, ca și calea însemnată pe Cer cu mii și milioane de stele strălucitoare. Odată însă lupta aceasta incinsă și primele victorii câștigate, Poporul va ajunge a serba și triumful ei definitiv.

Bine face dar Vasile Kogălniceanu, de publică documentele, din cari reiesă faptele și activitatea tatălui său.

El își îndeplinește prin aceasta o mare și sfîntă datorie către memoria tatălui și către viitorul neamului.

Slănicul Moldovei

Casa Florilor

În Săptămîna Luminată
a anului 1894.

D. STURDZA

Memburu al Academiei române.

ACTE ȘI DOCUMENTE

RELATIVE LA

2 MAI 1864

1

15 Aprilie 1864

COMUNICATUL PREȘEDINTELUI CONSILIULUI DE MINIȘTRI «MONITORUL OFICIAL» DIN 15 APRILIE 1864

În ședința de astăzi a Adunării, D. Președinte al Consiliului de Miniștri a dat cetire a două Mesage Domnesci pe care le publicăm mai jos.

Prin cel întâiu Mesagiu se comunică Adunării proiectul reformei legii electorale.

Prin cel al doilea se anunță că Înălțimea sa Domnul n'a primit demisiunea ce i s'a presintat de Ministerul său din 12 Octombrie 1863 și că Camera se prorogă până la 2 Maiu viitor, când atunci ea se convoacă *în sesiune extraordinară*, spre a se ocupa cu discutarea și votarea proiectului de lege electorală, menită de a da Țării o reprezentațiune mai deplină a intereselor tuturor claselor societăței române.

2

15 Aprilie 1864

MESAGIU DOMNESC

Domnilor Deputați,

În urmarea votului de desaprobară ce majoritatea Adunării electivă a dat Ministerului meu, în privința înfățișării proiectului de lege rurală, Cabinetul meu din 12 Octombrie 1863 a depus demisiunea sa în mâinele mele.

Eū nu am putut primi această demisiune pentru că votul de desaprobară este dat de D-voastre fără macar să fi intrat în discuțiunea unei cestiuni de mare importanță, îmbunătățirea soartei locuitorilor, muncitorii de pământ, garantată lor de art. 46 al Convențiunei din Paris și pe care țara întregă o aștepta cu o legiuință nerăbdare, și aceasta în însuși interesul asigurării proprietăței fonciare.

De aceia, eū am însărcinat pe Ministerul meu de a vă înfățișa proiectul pentru reforma legii electorale prevădută de Inaltele Puteri subscriitoare Convențiunei de la Paris, reclamată de un in-

delungat timp de țară, și în multe rânduri și de însuși D-voastre. Această reformă mai mult de cât ori și când, a devenit astăzi urgentă, pentru-că numai prin ea România poate dobândi o Adunare în care interesele tuturilor claselor societății vor fi mai deplin reprezentate. Inșă, fiind-că pe de o parte se apropie sântele sărbători ale Invierei Mântuitorului omenirii, iar pe de alta, doresc ca D-voastre pe un scurt timp să vă întoarceți pe la locuințele D-voastre, pentru ca la însuși sorgintea mandatului D-voastre, să vă incredințați de sentimentul Națiunii, și tot-odată să vă convingeți că, mulțumită Providenței, ordinea publică nici într'o parte a României, nu este nici turburată, nici chiar amenințată, asupra propunerii Consiliului meu de Miniștri. Eă prorog Adunarea electivă până la 2 Maiu viitor, și dar în acea zi Adunarea este din nou convocată în sesiune extraordinară, spre a se ocupa cu discutarea și votarea proiectului de lege electorală.

Dumnezeu să ve aibă, Domnilor Deputați, în a sa sântă pază.

Dat în București, la 15 Aprilie, 1864.

ALEXANDRU ION.

Kogălniceanu, L. Steege, Bălănescu, Savel Manu, Bolintineanu, Orbescu

No. 449.

„Monitorul Oficial“ No. 87, 15 Aprilie 1864.

3

2 Maiu 1864

MESAGIU DOMNESC PENTRU DESCHIDEREA ADUNĂREI ELECTIVE

Domnilor Deputați,

Prin Mesagiul meu din 15 Aprilie din urmă v'am arătat misiunea pentru îndeplinirea căreia D-voastre sunteți convocați în sesiune extraordinară. Această misiune este mărginită în votarea proiectului de lege electorală și în imputernicirea dată Guvernului meu pentru a strânge dările și a face cheltuelile publice până la convocarea unei noi Adunări, în termenul prevăzut de Art. 17 din Convențiune.

Vă invit dar, Domnilor Deputați, ca de îndată să vă ocupați cu îndeplinirea misiei de mai sus.

Sesiunea extraordinară a Adunării electivă este deschisă.

Dat în Bucuresci, la 2 Maiu 1864.

ALEXANDRU IOAN.

Ministru Secretar de Stat la Departamentul din Intru.

Kogălniceanu.

No. 512.

14 Martie 1864

MESAGIU DOMNESC CĂTRE ADUNAREA ELECTIVĂ
Domnilor Deputați,

Proiectul de lege electorală cercetat de Consiliul Miniștrilor în ședința sa din 14 ale lunii curente, și care mi s'a prezentat de către Ministrul meu, Secretarul de Stat la Departamentul de Interne și Președintele aceluiași Consiliu, cu raportul No. 7327, conform articolului 6 și 14 din Convențiunea de la Paris din 7/19 August 1858, anexat aicea, îl înaintez în a Domniei-Voastre deliberațiune.

Dat în Bucuresci 14 Martie 1864.

ALEXANDRU IOAN.

Președinte de Consiliu de Miniștri
 și Secretar de Stat la Departamentul de Interne.

M. Kogălniceanu.

No. 325.

2 Maii 1864

DECRETUL DOMNESC PENTRU DISOLVAREA ADUNĂREI ELECTIVE
 ALEXANDRU IOAN I

Cu mila lui Dumnezeu și voința Națională, Domn Principatelor-
 Unite-Române;

La toți de față și viitori sănătate:

Asupra raportului Consiliului nostru de Miniștri sub No. 570;

În virtutea Art. 17 din Convențiune;

Am decretat și decretăm ce urmează:

Art. I. Adunarea electivă s'a disolvat.

Art. II. Ministrul nostru Secretar de Stat la Departamentul de Interne este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a acestui decret.

Dat în Bucuresci, la 2 Maii 1864.

Ministru Secretar de Stat la Departamentul din Intru.

Kogălniceanu.

No. 514,

14 Martie 1864

ASEZĂMÎNT ELECTORAL ¹⁾

Art. 1. Alegerea deputaților la Adunarea electivă a României se face cu două grade. Ori-ce deosebire între colegiile de județe

1) Publicat în „Monitorul Oficial” No. 99 din 4 Maii 1864, proiectul definitiv.

și de orașe este desființată. Alegătorii sunt sau primari sau direcți.

Art. 2. Sunt alegători primari, toți Români care prin legea comună sunt alegători consiliilor comunale, cu excepțiunea de la art. 22 lit. b, din acea lege ¹.

Art. 3. Sunt alegători direcți toți Români născuți sau având naturalizațiunea cea mare care vor plăti pe an o contribuțiune directă către Stat de patru galbeni cel puțin fie în sate, fie în orașe, și vor sci a ceti și a scrie.

Pe lângă plata contribuțiunilor arătate mai sus, alegătorii de ambe grade vor trebui a avea vârsta de 25 ani impliniți.

Sunt alegători direcți și fără a justifica plata unei contribuțiuni de patru galbeni (dacă vor întruni cele-lalte condițiuni cerute) preoții parochielor, profesorii academiilor și ai colegiilor, doctorii și licențiații diferitelor facultăți, avocații, inginerii și arhitecții, toți aceștia având diplome liberate sau recunoscute de Guvern, instituții primari ai școalelor publice, precum și capii instituțiunilor private de instrucțiune. Sunt asemenea alegători direcți și funcționarii civili și militari retrași din serviciu care vor justifica că primesc o pensiuie anuală de 2000 lei cel puțin.

Nimeni nu poate fi alegător direct de cât în orașul și plasa unde își are domiciliul real.

Art. 4. Nu vor putea fi alegători primari nici direcți :

I). Persoanele supuse vre-unei protecțiuni străine.

II). Servitorii cari primesc simbrie.

III). Interdicții.

1). Art. 22. Sunt alegători în comună :

a). Români ce se află în condițiunile stipulate prin legea de față.

b). Străinii care vor fi dobândit împământenirea mică.

c). Toți aceștia vor trebui să aibă vârsta legiuită, să fie domiciliați în comună cu șese luni înainte și să plătească către Stat contribuțiunea directă în următoarea proporțiune :

În comunele rurale o dare către Stat de lei 48.

În comunele urbane, de la 3,000 la 15,000 locuitori, lei 80.

În acele de la 15,000 în sus, lei 110.

Aceste impositie în comunele urbane se compun de 48 lei contribuțiunea personală și de șosele, iar restul de imposit fonciar.

d). Sunt asemenea alegători, patentarii până la a cincea clasă inclusiv, care se vor bucura de calitățile însemnate la litera a și b și care vor avea vârsta și timpul domiciliului prescrise la litera c.

IV). Faliții nereabilitați.

V). Acei ce vor fi fost osândiți la pedepse aflictive și infamante sau numai infamante.

Art. 5. Listele alegătorilor primari și ale persoanelor cari intrunesc condițiunile cerute pentru a putea fi numiți alegători directi se pregătesc pe fie-care an prin îngrijirea autorităților comunale pe basa ultimelor roluri de contribuțiuni. Aceste liste provisorii se afișează in cea d'intăiū Duminică a lunei Ianuarie in fie-care comună.

Art. 6. Reclamațiunile se vor adresa prefectului in cele d'intăiū trei săptămâni de la data afișării.

După ce prefectul va fi hotărit asupra tuturor reclamațiunilor ivite, el incheie listele definitive și le publică negreșit până la cea d'intăiū Duminică a lunei Februarie.

Art. 7. In cele trei săptămâni ce urmează, nemulțamiții vor putea apela in contra hotăririlor prefectului la Tribunalul distric-tului, iar in contra hotăririlor Tribunalului, la Curtea de Casațiune, până in 30 zile după primirea hotăriri Tribunalului.

Tribunalul și Curtea de Casațiune statuează de urgență.

Orice persoană admisă in listele electorale poate reclama in-scrierea sau ștergerea oricărui individ omis, sau nedrept in-scris in lista colegiului din care el însuși face parte.

Art. 8. Pentru a putea fi ales deputat la Adunarea generală fără deosebire in toată România, trebuie :

1). A fi Român născut sau a fi dobândit naturalisațiunea cea mare.
2). A avea dreptul de alegător in vre-o comună urbană sau rurală.

3). A avea vârsta de 30 ani impliniți.

4). A ști a cęti și a scrie.

Art. 9. Fie-care comună, numărănd de la 50 până la 100 de alegători primari numesce câte un alegător direct ; comunele de la 100 până la 200 de alegători, numesc câte două asemeni alegători și așa mai departe, câte unul mai mult pentru fie-care sută de alegători primari.

Comunele cari au mai puțin de 50 de alegători primari se intrunesc pentru alegere cu comuna cea mai apropiată, spre a forma cu ea un singur colegiu.

După proporțiunea de mai sus, Administrațiunea va împărți comunele mai impoporate in circumscripțiuni electorale, cari vor alege fie-care câte un alegător direct.

Art. 10. Domiciliul politic al fie-cărui Român, este în circumscripțiunea electorală unde și are domiciliul real; cu toate acestea el îl va putea transfera în oricare altă circumscripțiune unde ar plăti o contribuțiune directă, sub condițiune numai a-i face declarațiunea sa cu șese luni înainte formării listelor electorale atât la Prefectura districtului, în care se află al său domiciliu politic actual, cât și la acea unde voesce a-l muta.

Persoanele chemate la funcțiuni inamovibile vor putea exercita dreptul lor de alegători în circumscripțiunile electorale unde și îndeplinesc funcțiunile.

Art. 11. Listele alegătorilor primari sunt permanente în tot cursul anului.

Alegătorii direcți se aleg din nou de câte ori se vor convoca colegiile pentru alegerile generale sau parțiale ale deputaților.

Art. 12. Toți alegătorii direcți ai districtului se intrunesc într'un singur colegiu la reședința Prefecturii. Colegiile acestor alegători ce ar trece peste trei sute alegători, se vor sub-impărți de către prefect în secțiuni, din cari fie-care nu poate cuprinde mai puțin de 200 alegători și se formează de către trimișii comunelor celor mai vecine una de alta. Se va însemna fie-cărei secțiuni un local oșebit și fie-căreia un număr de ordine. Cea d'înteu este pururea așezată în casa municipală.

Fie-care secțiune conlucrează d'a dreptul la numirea deputaților pe cari colegiul întreg urmează a-i alege.

Art. 13. Numărul deputaților ce urmează a se alege de fiecare colegiu se va calcula după populațiunea districtului respectiv în cât aproximativ să se aleagă câte un deputat la 25,000 suflete.

Alăturata tabelă arată numărul deputaților ce urmează a se alege de fie-care district.

Art. 14. Colegiile alegătorilor se vor convoca de către puterea executivă cu trei săptămâni cel puțin înainte zilei hotărâte pentru alegerea deputaților.

Art. 15. Numirea alegătorilor direcți se face prin vot pe față, alegerea deputaților se face prin scrutin secret.

Art. 16. Președinții, secretarii și scrutatorii colegiilor se aleg de către alegători și din sinul lor. Colegiul nu se poate ocupa de alta de cât numai de alegerile pentru cari este convocat. Ori-ce cuvânt, ori-ce discuțiune, sau deliberațiune politică, sunt cu totul oprite.

Președintele are singur poliția Adunării alegătorilor. Nimenea

nu poate intra inarmat. Nici o putere armată nu poate fi pusă în localul alegerilor sau în jurul ei.

În cas de neorânduială, președintele poate cere ajutorul puterii armate. Autoritățile civile și militare cele mai apropiate sunt datoare a urma cererilor sale în cea ce privesce alegerile.

Dacă în localul alegerilor, unul sau mai mulți asistenți, ar da semne publice de descuviințare sau ar stârni turburări în orice mod, președintele îi va chema la ordine; dacă ei vor persista, se va face mențiune în procesul-verbal și pe înfățișarea acestei dovede, vinovații se vor putea pedepsi cu o globire de la 2 până la 20 galbeni, sau cu închisoare de la 3 zile până la o lună.

În cas de neorânduială gravă, președintele ridică ședința pe o oră; dacă, la redeschidere, neorânduiala tot ar predomini, el o amână pe a doua zi.

Art. 17. Președintele face cunoscut Adunării numărul persoanelor de ales.

Art. 18. Fie-care alegător chemat la rëndul său, depune biletul său scris pe hârtie albă și închis într'o cutie cu două încuetoari, ale căror chei se păstrează una de către președintele și alta de către cel mai bătrân dintre secretari.

Art. 19. După ce au fost chemați toți alegătorii succesiv după ordinul alfabetului, se mai face o ultimă chemare acelor care poate au lipsit din sală, iar scrutinul rămâne deschis până la 4 ore seara. Pentru asigurarea lor se vor pune pecetile mai multora dintre alegători și vor putea chiar rămâne în sală pentru paza lui.

Art. 20. La deschiderea urnei, fie-care bilet se desfăce înaintea publicului, numele eșit se scrie de către fie-care secretar pe o listă și rezultatul general se proclamă de către președinte.

Art. 21. Biletele care cuprind nume neînțelese, sau semne de orice natură, care ar presupune o prealabilă înțelegere, sunt nule.

Art. 22. Nimenea nu este ales la întâiul scrutin, dacă nu întrunesc cel puțin jumătate și unul din voturile exprimate și valabile (majoritatea absolută).

Pentru candidații care n'ar fi dobândit majoritatea absolută a voturilor, se va procede la un al doilea scrutin, și acei care la aceasta vor avea cele mai multe voturi, fie chiar mai puțin de cât jumătate și unul a sumei voturilor (majoritatea relativă), sunt aleși.

În cas de paritate a voturilor, soarta decide.

Art. 23. Operațiunile alegerilor se verifică de către Adunarea electivă, care singură hotărăște asupra validității lor.

Cât pentru contestațiunile privitoare la capacitatea electorală, ele sunt de competența exclusivă a Tribunalului respectiv și, în cas de casare a hotărârei, de competența Tribunalului însemnat de Curtea de Casațiune.

Art. 24. Deputatul ales în mai multe colegii, este dator a declara obțiunea sa Adunării generale până în 8 zile după verificarea titlurilor. De nu va fi declarat obțiunea în acel termen, Adunarea decide prin sorți pe care colegiul represintă deputatul în cestiune.

Art. 25. În caz de vacanță prin obțiune, moarte, demisiune sau altminterea, colegiul electoral care urmează a îndeplini vacanța, se va întruni în termen de o lună.

Art. 26. Mandatul de deputat este necompatibil cu funcțiunile de miniștri, de membri ai Curții de Casațiune, de procurori pe lângă Curți și Tribunale, de directori și șefi de secțiuni la diferite Miniștere și Prefecturi; de prefect și de sub-prefect, de șef și de comisar de poliție precum și de militari în serviciul activ.

Președintele și membrii Tribunalelor nu pot fi aleși deputați în districtul jurisdicțiunei lor.

Deputatul care ar primi o funcțiune publică salariată, sau o înaintare, se socotesc demisionat și supus realegerii mai înainte de a mai putea exersa mandatul său.

Deputatul care, în cursul mandatului său, ar perde una sau mai multe din însușirile prescrise pentru eligibilitate, încetează îndată de a mai face parte din Adunarea generală.

Art. 27. În timpul întrunirii Adunării electivă, ea singură are dreptul de a primi demisiunea membrilor săi. Iar în intervalul sesiunilor și în timpul vacanțelor, demisiunile se notifică Ministerului din Intru.

Art. 28. Ori-cine a mijlocit înscrierea sa în listele alegătorilor sub un nume sau pe temeiul unor însușiri false, sau a tănuț, cerând înscrierea sa, vre-o necapacitate prevădută de lege, sau a reclamat și a dobândit înscrierea sa pe două sau mai multe liste, se va pedepsi cu închisoare de la 15 zile până la 3 luni, sau cu o globire de la 15 până la 100 galbeni; dacă va fi și luat parte la vot, închisoarea va fi de la o lună la 6 luni, sau globirea de la 30 până la 200 galbeni.

Art. 29. Ori-cine fiind însărcinat la un scrutin, cu primirea, numărarea sau desfacerea biletelor cuprindând sufragiele alegătorilor, se va dovedi că a falsificat, sustras, adăugit sau prefăcut biletele,

se va pedepsi cu inchisoare de la 6 luni până la 2 ani, sau cu o globire de la 100 la 300 galbeni.

Art. 30. Dacă prin vuete sau demonstrațiuni amenințătoare în localul alegerilor sau în giurul său, s'ar fi tulburat operațiunile unui colegiu electoral, s'ar fi alins sau s'ar fi încercat a se atinge exercițiul dreptului electoral și libertatea votului, vinovații se vor pedepsi cu inchisoare de la o lună până la un an, sau cu globire de la 30 până la 200 galbeni.

Dacă vinovații ar fi purtat arme, sau dacă scrutinul s'ar fi violat, pedeapsa va fi inchisoarea de la un an până la cinci. Inchisoarea va fi de la cinci ani până la zece, dacă crima s'a comis în urmarea unui plan complotat pentru a se executa ori în toată țara ori într'una sau mai multe circumscripțiuni electorale.

Art. 31. Osindirile hotărîte, în puterea articolelor precedente 28, 29 și 30, trag după sine interdicțiunea dreptului de alegător și de eligibil. Această interdicțiune se va pronunța tot prin acea sentință, pe timp de cinci ani cel puțin, și până la 10 ani cel mult.

Art. 32. Ori-cine se va dovedi că a cumpărat sau a vândut un sufragiu cu ori-ce preț ar fi, se va pedepsi cu interdicțiunea dreptului de a vota și de a fi eligibil, precum și cu acea a dreptului de a putea ocupa o funcțiune sau serviciu public, pe timp de 5 ani cel puțin, până la 10 ani cel mult.

Vindătorul și cumpărătorul sufragiului, se vor osindi tot-d'o-dată, fie-care la o globire îndoită a valorii lucrurilor primite sau făgăduite.

Art. 33. În lipsa inițiativei Ministerului public, zece alegători întruniți au dreptul de a intenta un proces ori-cărei persoane acuzată de delictele menționate în art. 28, 29, 30 și 32.

Art. 34. În cât privesce aceste delictes, atât prigonirea civilă cât și acea a Ministerului public sunt prescrise (paragrafisite) în două luni după proclamarea rezultatului alegerii.

Art. 35. Osindirea ce s'ar pronunța nu poate în nici un caz să aibă de efect anularea unei alegeri a căreia validitate s'ar fi recunoscut de Adunarea generală.

Art. 36. Nici un membru al Adunării electivă, pe cât va ținea sesiunea, nu va putea fi arestat nici tras în judecată penală, afară numai în caz de vină veghiată, de cât după ce Adunarea va fi autorizat prigonirea.

Dispozițiuni transitorii

Pentru prima aplicare a aședământului de față, se va putea derogă datelor fixate în el, observându-se însă nestrămutat terminile

successive statornicite pentru publicațiune, apel, notificări și convocări.

TABELA DEPUTAȚILOR

După noul aședământ electoral

Județe	Deputați	Județe	Deputați	Județe	Deputați
Argeșiū	5	Fălciū	4	Putnă	5
Bacăū	6	Gorjiū	5	Rimnicu-Sărat .	3
Bolgrad	2	Ialomița	3	Romanați	5
Botoșani	6	Iași	8	Roman	5
Brăila	2	Ilfov	10	Suceava	4
Buzăū	5	Ismail	2	Tecuci	5
Cahul	3	Mehedinți	7	Teleorman	4
Covurluiū	7	Muscel	3	Tutova	5
Dâmbovița	4	Neamțu	5	Vâlcea	6
Doljiū	7	Oltu	4	Vasluiū	4
Dorohoiū	5	Prahova	7	Vlașca	4
					160

ALEXANDRU IOAN.

*Kogălniceanu, Bălănescu, D. Bolintineanu,
P. Orbescu, general Savel Mannu.*

7

2 Maiū 1864

PROCLAMAȚIA DOMNEASCĂ ¹⁾

Romînilor!

Șese ani se vor împlini în curënd, de când existența politică a României s'a recunoscut într'un chip solemn și s'a proclamat prin un tratat, la care au luat parte Inalta Poartă, augusta noastră suzerană, și Marile Puteri ale Europei. Actul internațional, Convențiunea din 7 și 19 August 1858, ne-a inzestrat țara cu instituțiuni liberale și bine-făcătoare, a căror desvoltare progresivă ar fi asigurat prosperitatea noastră.

Și, cu toate acestea, România stă încă pe loc.

De unde vine răul?

Ridicat la Tron prin voturile unanime ale ambelor Adunări electiv, Eu eram în drept de a mă răsima pe concursul acelora cari

¹⁾ Redactată și scrisă de M. Kogălniceanu.

'mă-aŭ impus glorioasa, dar greua misiune de a reorganisa țara. A fost însă din contra, de a doua zi, Eŭ am găsit inaintea mea o neimpăcată opozițiune.

In zadar Eŭ am dat nenumărate dovezi despre cel mai scrupulos al meu respect pentru privilegiile parlamentare; in zadar am chemat la putere toate partidurile, unul după altul.

In zadar am făcut Adunărilor concesiuni peste concesiuni și am împins spiritul de împăcare până a tolera încălcări grave asupra atribuțiunilor mele.

In zadar m'am invoit până a face sacrificiul spontan eu chiar și al unor prerogative suverane.

Toate au fost nefolositoare!

Unirea țărilor-surori săvârșită; averile mănăstirilor inchinate — a cincea parte a pământului românesc — înapoiate domeniului Național, nisce asemenea mari rezultate, dobândite de Guvernul meu, toate au fost uitate!

Interesele țerei și demnitatea sa, dorințele, trebuințele voastre cele mai neaparate, toate s'au sacrificat unor patimi vinovate!

Drept respaltă pentru devotamentul său către cauza Națională, Alesul Românilor n'a găsit de cât ultragiul și calomnia. Și cu toată înțelepciunea unui număr de deputați, o oligarchie tulburătoare a sciut a impiedica necontentit stăruințele mele pentru binele public, și a redus Guvernul meu la neputință.

Ce-mi rămânea dar de făcut?

Am hotărât de a face o de pe urmă cercare, de a face un de pe urmă apel la patriotismul Adunării.

Mi-am schimbat din nou miniștrii, și in timpul sesiunii actuale, Guvernul meu a înfățișat Camerei toate proiectele de legi ce ea însăși le ceruse. In toate acestea Eŭ am voit ceea ce au voit auguștii subscriitorii ai tratatelor cari au rădicat România, ceea ce o voesc marile principii de egalitate și de dreptate ale timpului nostru. Am voit in fine să se realizeze și marea făgăduință dată muncitorilor de pământ de art. 46 al Convențiunei. Am voit ca clăcașii, prin plata muncii lor, să ajungă a stăpâni pârțicica lor de pământ in plină proprietate.

Cum a răspuns Adunarea la înfățișarea proiectului de lege rurală? O sciți toți. Ea a dat un vot de blam Guvernului meu, și pentru ce? Pentru că proiectul înfățișat era o lege de dreptate, era realizarea speranțelor legitime a trei milioane de țerani. Adunarea, prin blamul său, lovea in persoana miniștrilor, propria cugetare a Șefului Statului.

O asemenea stare de lucruri nu mai putea să se prelungească. Am voit dar să vă fac, pe voi toți, judecători între Adunarea electivă și Alesul Românilor.

Spre acest scop, Miniștrii mei au presintat Adunărcii o nouă lege electorală, a căreia utilitate este mărturită de inșiși subscriitorii Convențiunei, și care asigură țerei o represintațiune mai deplină, o represintațiune adevărat Națională.

Adunarea a refusat de a discuta această lege.

Nu-mi rămâne dar alta de cât de a apela la Națiune, la Cetățeni de toată starea și de toată averea.

Românilor, voi sunteți acum chieamați de a da un vot hotărător!

Eū supun primirei voastre noua lege electorală, respinsă de Adunare, și un proiect de Statut, care va desvolta și indeplini dispozițiunile bine-făcătoare ale Convențiunei.

Deliberați dar și hotărâți în toată liniscea, în toată neatârnrarea.

De acum vouă, și numai vouă, este dat de a vă rosti, dacă țara trebuie să fie și în viitor lăsată prada agitațiunilor deșerte, care de mai mult de cincă ani deconsideră Națiunea, compromite securitatea ei, și-i impedică orî-ce progres.

Vouă de a hotări, dacă Națiunea română este demnă de libertățile publice cu cari am voit și voesc a o inzestra, și pre cari o majoritate de privilegiați i le refusă.

Vouă, Românilor, de a arăta Europei, prin înțelepciunea voastră, că merităm inaltele simpatii ce ne sunt căștigate.

Vouă, tutulora, de a dovedi că, întocmai ca în zilele de 5 și 24 Ianuarie 1859, suntem cu toții uniți inaintea unei situațiuni, de la care atârnă fericirea, viitorul și mărirea României.

Să trăiască România!

ALEXANDRU IOAN.

*Kogălniceanu, Bălănescu, D. Bolintineanu,
P. Orbescu, General Savel Manu.*

2 Maiu 1864

8

2 Maiu 1864

DECRETUL DOMNESC PENTRU PLEBISCIT

ALEXANDRU IOAN I

Cu mila lui D-zeu și voința Națională

Domn Principatelor-Unite-Române

La toți de față și viitori sănătate.

Decretăm :

Art. 1. Adunarea electivă este disolvată.

Art. 2. Statutul desvoltător Convențiunei din 7/19 August 1858 și reforma legei electorale, ambe alăturate pe lângă acest decret se supun aprobațiunei Poporului român.

Art. 3. Poporul român se convoacă de la 10—14 Maiu curent inclusiv, spre a se rosti DA sau NU asupra actelor mai jos următoare.

Art. 4. Sunt chieamați a vota toți Români în vârstă de 25 ani, cari se bucură de drepturile lor civile și politice, și cari prin legea comunală însușesc condițiunile de alegători comunali, cu singura excepțiune de la art. 22 lit. b. din acea lege.

Ei vor trebui a justifica inscrierea lor în listele electorale comunale din anul acesta.

Art. 5. La primirea acestui Decret, autoritățile comunale, urbane și rurale din toată România, vor deschide registre, unul de primirea și altul de nepriimirea Plebiscitului. În cele 48 de ore după primirea acestui Decret, prefectii și șefii de poliție prin orașe și sub-prefectii prin orașele și sate se vor transporta în toate comunele jurisdicțiunei lor, spre a priveghea și a asigura înființarea și deschiderea acestor registre.

În cas de refus, de abținere sau de absență din partea autorităților comunale, prefectii și sub-prefectii vor delega un anume membru din autoritățile comunale, sau un notabil al localității, pentru primirea voturilor.

Art. 6. Aceste registre vor rămânea deschise în toate cancelariile comunale ale României, de la 8 ore dimineața până la 6 ore seara, și aceasta, din ziua de 10 Maiu până la 14 Maiu seara.

Cetățenii vor inscrie însiși, sau (nesciind singuri a scrie) prin alții, votul lor în unul din registre, cu arătarea numelui și pronumelui lor.

Art. 7. La sfârșitul termenului de mai sus și în cele d'întăiu 24 de ore, cel mult, numărul voturilor date se va constata în ședința publică și se va adeveri la finitul registrului de autoritatea comunală sau de delegatul Guvernului, care apoi va trimite registrul la Prefectura județului.

Art. 8. În reședința fie-cărui județ, tribunalul de întâia instanță, față fiind prefectul județului, și în București prefectul poliției, va face de îndată recensământul voturilor date în cuprinsul județului. Resultatul acestei lucrări se va adresa Ministrului de Interne prin calea cea mai răpede.

Art. 9. Recensământul general al voturilor date de Poporul român se va face la București în sinul unei înalte Comisiuni care se va institui prin un alt decret.

Resultatul se va promulga prin puterea executivă.

Art. 10. Ministrul de Interne este însărcinat a activa și a regulariza formarea, deschiderea, ținerea, închiderea și trimiterea registrelor Plebiscitului.

Dat în București, la 2 Mai anul 1864.

ALEXANDRU IOAN.

*Kogălniceanu, Bălănescu, Bolintineanu, Orbescu,
General Savel Manu.*

No. 517.

9

2 Mai 1864

STATUT DESVOLTĂTOR CONVENȚIUNEI DIN 7/19 AUGUST 1858

Convențiunea încheiată la Paris în 7/19 August 1858, între Curtea suzerană și între Puterile garante autonomiei Principatelor-Unite, este și rămâne legea fundamentală a României.

Însă, îndoita alegere din 5 și 24 Ianuarie 1859, săvârșirea Unirii și desființarea Comisiunii Centrale făcând neaplicabile mai multe articole esențiale din Convențiune, atât pentru îndeplinirea acestora cât și pentru reaşezarea echilibrului între puterile Statului, se propune Națiunii următorul Statut :

Art. 1. Puterile publice sunt încredințate Domnului, unei Adunări ponderatrice, și Adunării electivă.

Art. 2. Puterea legiuitoare se exersă colectiv de Domn, de Adunarea ponderatrice și de Adunarea electivă.

Art. 3. Domnul are singur inițiativa legilor ; el le pregătește cu concursul Consiliului de Stat și le supune Adunării electivă și Corpului ponderatoriu, spre votare.

Art. 4. Deputații Adunării electivă se aleg conform așezământului electoral aci anexat.

Președintele Adunării se numește în fie-care an de Domn, din sinul ei ; iară vice-președinții, secretarii și cestorii se aleg de Adunare.

Art. 5. Adunarea electivă discută și votează proiectele de legi ce i se vor prezenta de Domn. Aceste proiecte se vor susține în Adunare de Miniștri săi de membrii Consiliului de Stat, ce se vor delega de Domn spre acest sfârșit ; ei vor fi ascultați ori când vor cere cuvântul.

Art. 6. Budgetul cheltuelilor și al recetelor, pregătit în tot anul prin îngrijirea puterii executive și supus Adunării electivă care îl va putea amenda, nu va fi definitiv de cât dupe ce va fi votat de dânsa. Dacă budgetul nu s'ar vota în timpul oportun, puterea executivă va indeslă serviciile publice conform ultimului budget votat.

Art. 7. Corpul ponderator se compune de mitropolii țerei, de episcopii eparhielor, de întâiul președinte al Curtei de Casațiune, de cel mai vechi dintre generalii armatei în activitate, și osebit încă de 64 membri, cari se vor numi de Domn, jumătate dintre persoane recomandabile prin meritul și experiența lor, și cea-laltă jumătate dintre membrii consiliilor generale ale districtelor, și anume câte unul de fie-care județ.

Membrii Adunării ponderatoare se bucură de aceeași neviolabilitate garantată deputaților prin art. 36 al aședămintului electoral aici anexat.¹⁾

Art. 8. Membrii Corpului ponderator se reînnoesc din doi ani în doi ani, câte o a treia parte, dar numai în cât se atinge de membrii numiți de Domn.

Membrii eșiți se vor putea numi din nou; funcțiunile lor nu vor înceta de cât cu instalarea membrilor celor noi.

Art. 9. Durata sesiunilor Corpului ponderator, prelungirea lor și convocarea acestui corp, sunt supuse regulelor prescrise prin Art. 17 din Convențiune, pentru Adunarea electivă.

Art. 10. Membrii Corpului ponderator vor primi o îndemni-sare de trei galbeni pe zi în tot timpul sesiunei.

Art. 11. Mitropolitul primat al României este de drept președintele Corpului ponderator, doi vice-președinți se numesc de Domn din sinul acestui corp. Cei-lalți membri ai biuroului se aleg de Adunare.

În cas de împărțire egală a voturilor, votul președintelui este precumpănitor.

Ședințele Corpului ponderator sunt publice; afară când contrariul s'ar cere de o a treia parte a membrilor prezenți.

Miniștrii, chiar nefiind membri ai Adunării ponderatoare, au dreptul de a asista și a lua parte la toate deliberațiunile; ei vor fi ascultați ori când vor cere cuvîntul.

Art. 12. Dispozițiunile constitutive ale noiei organizațiuni a României sunt puse sub ocrotirea Corpului ponderator. El poate,

¹⁾ Veți pagina 3.

la finalul fiecărei sesiuni, propune Domnului îmbunătățirile ce ar socoti trebuitoare în diferitele ramuri ale administrațiunii.

Aceste propuneri, Domnul le va putea recomanda Consiliului de Stat, spre a se preface în proiecte de legi.

Art. 13. Ori ce proiect votat de Adunarea electivă, afară de bugetul veniturilor și a cheltuelilor, se supune Corpului ponderator, care va aprea dacă este compatibil cu dispozițiunile constitutive ale noii organizațiuni.

Art. 14. Corpul ponderator, sau adoptă proiectul așa cum s'a votat de Adunare, sau îl amendează, sau îl respinge cu totul.

Dacă proiectul de lege este adoptat fără modificare de Corpul ponderator, el este supus sancțiunii Domnului.

Dacă proiectul este amendat de Corpul ponderator, el se întoarce Adunării electivă.

Dacă Adunarea încuviințează amendamentele Corpului ponderator, proiectul amendat se supune sancțiunii Domnului.

Dacă, din contra, Adunarea electivă respinge acele amendamente, proiectul se trimite Consiliului de Stat spre a se studia din nou. Guvernul poate apoi prezenta Camerei, în sesiunea curentă sau viitoare, proiectul revădit de Consiliul de Stat.

Dacă Corpul ponderator respinge cu totul proiectul votat de Adunare, acest proiect se trimite Consiliului de Stat, spre a se studia din nou. Un asemenea proiect nu se poate prezenta Adunării electivă, de cât în a doua sesiune.

Art. 15. Numai Corpul ponderator are dreptul de a primi petițiuni și de a le discuta, dacă este trebuință.

Art. 16. Reglementele interioare ale Adunării electivă și ale Corpului ponderator se pregătesc prin îngrijirea Guvernului.

Art. 17. Toți funcționarii publici fără excepțiune, la intrarea lor în funcțiune, sunt datori a jura supunere Constituțiunii și legilor țării și credință Domnitorului.

Art. 18. Statutul de față și așezământul electoral aci anexat, vor avea putere de lege din ziua aprobațiunii lor prin sufragiul Național.

Noua Adunare electivă și Corpul ponderator se vor constitui și întruni în termenul prevădit de art. 17 al Convențiunii.

Decretele ce până la convocarea noii Adunări se vor da de Domn, după propunerea Consiliului de Miniștri și Consiliul de Stat ascultat, vor avea putere de legi.

Dat în Bucuresci în 2 Maiu 1864.

ALEXANDRU IOAN.

*Kogălniceanu, Bălănescu, D. Bolintineanu, P. Orbescu,
general Savel Manu.*

10

2 Maiu 1864

ORDIN DE DI CÄTRE OASTE

Oficeri, sub-oficeri și soldați!

Evenimente mari s'aũ implinit!

Adunarea electivă a refusat concursul sëũ Guvernului meũ, pen-
tru nisce mäsuri, cari urma a desvolta libertățile noastre publice
și prosperitatea țarei.

Eũ am disolvat-o!

Națiunea intreağă este acum chemată a rosti voința sa.

Datoria voastră este de a păstra liniscea publică, și de a veghia
ca voința Romänilor sä se poată manifesta in toată libertatea.

Arătați-vă ca tot-d'a-una credincioși apărători ai ordinei și ai
disciplinei.

După ce am stăvilit atăta timp, prin nestrămutata voastră fide-
litate, relele pasiuni, veți avea acum onoarea, nu mai puțin mare,
d'a contribui, prin energica și leala voastră atitudine, a da in sfirșit
țarei libertatea, și a reduce in neputință pe aceia cari ar compro-
mite interesele și demnitatea Patriei noastre.

Oficeri, sub-oficeri și soldați!

M'am ređemat tot-d'a-una pe voi, și voi v'ați arătat tot-d'a-una
demni de increderea mea. Și astă-dată nu mă indoesc, voi veți
sci a vă ținea la înălțimea sarcinei ce incredințez patriotismului
vostru.

Bucuresci, 2 Maiu 1864.

ALEXANDRU IOAN.

Ministru de Resbel, *General Savel Mannu.*

II

2 Maiu 1864

DECRET DOMNESC PRIVITOR LA PRESĂ

ALEXANDRU IOAN I.

Cu mila lui Dumnezeu și voința Națională,
Domn Principatelor-Unite-Române

La toți de față și viitori sănătate:

Asupra propunerii Consiliului nostru de Miniștri am decretat
și decretăm.

Art. I. Cap. II din partea II a legii presei din 1 Aprilie 1862 rămâne suspendat până la o nouă dispozițiune.

Art. II. In acest interval, presa periodică se pune sub regimul statornicit prin domneasca ordonanță din 2 Octombrie 1859 și publicată in Monitorul țării românești din 4 Octombrie 1859 No. 120. Prin aceasta autorii, redactorii, geranții și tipografii nu se scutesc, în privința delictelor de presă, de urmărirea și penalitatea prevădută prin legea din 1 Aprilie 1862.

Art. III. Nici un afiș, nici o fôie volantă, nici o broșură nu se va putea pune in circulațiune fără autorisațiunea, in București, a Ministerului de Interne, și, in provincie, a prefectilor de județe.

Art. IV. Ministrul nostru secretar de Stat la Departamentul de Interne este însărcinat cu executarea acestui decret.

Dat in București, la 2 Maiu 1864.

ALEXANDRU IOAN I.

*Kogălniceanu, Bălănescu, Bolintineanu,
Orbescu, General Savel Manu.*

No. 518.

12

2 Maiu 1864

PROCLAMAȚIA MINISTRULUI DE INTERNE

Bucureștenilor!

Domnul Românilor, Alesul din 5 și 24 Ianuariu 1859, după o îndelungă răbdare, plecându-se glasului Țării, a închis o Adunare basată pe o lege electorală restrinsă, o Adunare care de cinci ani ținea România pe loc, opunându-se la realizarea marilor și liberalilor principii din *Convențiunea* de la 7/19 August 1858.

Alexandru Ioan I, prin decretul său de astăzi, face apel la Poporul român, spre a se răsti asupra Statutului dezvoltător *Convențiunei*, asupra noiei reforme electorale, care ne va da o Adunare, adevărată reprezentațiune a Națiunei.

Domnitorul a luat inițiativa acestor mari acte in interesul Unirei Principatelor-surori, pe cari ambițioșii și facțioșii din desființata Adunare ținteau a le duce nesmintit la separatism; in interesul Națiunei, care se ținea depărtată de toată împărțășirea la viața publică; in interesul țării, care de mai mult de cinci ani este in așteptarea dezvoltărei sale morale și materiale.

Fapta sa, *Alexandru Ioan I*, o supune judecăței Națiunei, apreciațiunei Europei luminate!

În marea Eră în care avem a păși, liniștea și ordinea sunt cele mai mari trebuințe ale țării, sunt cele mai întâie dorințe, ce se reclamă de la Voi. Fac dar apel la patriotismul Vostru. Dați exemplul ordinei! Toți Cetățenii onești și pacinici să încungiure pe Guvern în marea sa misiune.

Bucureștenilor! puneți-vă toată încrederea în Domnitorul Vostru, El astăzi vă chiamă la drepturile politice. Măine, ajutat de viitoarea Adunare, astă dată aleasă de toată Națiunea, El vă va da pacea și buna stare morală și materială.

Fii ai Capitalei României! fiți cei d'întâi a da exemplul liniștei. Cât pentru mine, eu voi ști a impedi și a pedepsi pe toți aceia ce s'ar încerca de a o tulbura.

Ministru de Interne, *Kogălniceanu*.
București, 2 Maiu 1864.

No. 11,920.

13

2. Maiu 1864

CIRCULARA MINISTRULUI DE INTERNE CĂTRE PREFECȚI

Domnule Prefect!

Camera electorală, care n'a voit să discute și să voteze proiectele de legea rurală și de legea electorală, singurele legi cari pot consolida libertatea și înflorirea României; această Cameră restrinsă a fost disolvată în aplausele întregii populațiuni din București.

La primirea acesteia, veți afișa în toate comunele urbane și rurale din județul d-voastre proclamațiunea *Domnului Alexandru Ioan I*, care chiamă la viață publică o întreagă națiune desmoștenită. Veți trimite apoi la toate autoritățile comunale decretele și circularile ce vă adresez, cu modelul registrelor de voturi.

Veți priveghia la stricta păzire a celor cuprinse în aceste decrete și circulare. Veți cere adesiunea înscris a tuturilor funcționarilor publici în favoarea marelui măsuri luată de Guvern. Veți suspenda ori-ce funcționar de ordinul administrativ, care nu va da această adesiune, și tot concursul ce sunteți în drept a reclama de la el. În privința funcționarilor atârnați de alte ministere și cari s'ar arăta împotriviți la dispozițiunile Guvernului, imi veți raporta cu grăbire prin telegraf.

Veți aresta ori-ce individ il veți afla in județul d-voastre cerând de a tulbura liniștea publică.

Mă reazem, D-le prefect, pe toată rivna și devotamentul d-voastre. Precum vă las toată libertatea in întrebuițarea măsurilor spre apărarea și menținerea ordinii publice in județul d-voastre, tot asemenea vă fac personal răspunđător pentru ori-ce neliniște și tulburare. Spre stăvilirea lor, autoritățile militare și judeciare sunt ordonate a vă da tot concursul.

In fie-care ți, până la al doilea ordin, imi veți trimete prin telegraf raport despre starea județului d-voastre.

Primiți, domnule prefect, asigurarea deosebitei mele considerațiuni.

Ministru de Interne, *Kogălniceanu*.

București, 2 Maiu 1864.

No. 11,919

14

2 Malu 1864

CIRCULARA MINISTERULUI CULTELOR ȘI INSTRUCȚIUNEI PUBLICE
CATRE MITROPOLIT ȘI EPISCOPI
PUBLICAT IN «MONITORUL OFICIAL» 5 MAIU 1864

Prea Sfinte Părinte !

Prea Sfinția Voastră cunoașteți, atât starea de desorganizare a lucrurilor, cât și cauza ei. Un regim constituțional, dar care făcea trei mii de cetățeni din cinci milioane de Români, este această cauză.

Cu toate stăruințele Guvernelor Măriei Sale Domnitorul spre a pași inainte, nimic n'a putut a se face; toate stăruințele s'aũ sfărâmat impotriva opozițiunei pusă in sistem, și purcedând parte din ambițiunii personale, parte din credințe ce și făcuseră timpul.

Ca toate cele-l'alte imbunătățiri ce s'aũ văđut neimplinite, imbunătățirea soartei clerului, ea însăși a rămas nefăcută. Să nu regretăm însă; Dumnezeu a voit poate ca imbunătățirea soartei clerului român să se facă printr'o Adunare aleasă de toată Națiunea. Această imbunătățire, cerută de timp, este un fapt prea mare, prea frumos, ca să poată a se face numai de o mică fracțiune a unei clase. Făcută de toată Țara, imbunătățirea soartei clerului va fi mai dreaptă, căci va fi voința întregii Națiuni, a acestei Națiuni pioase și mărinimoase.

Prea Sfinția Voastră cunoașteți proclamațiunea Măriei Sale Domnitorului către Români. Ați admirat frumoasele și generoasele simțiminte ale Alesului Națiunei. Știți asemenea că Țara este chemată

a se pronunța între regimul oligarhic și noua eră de egalitate în care intrăm. Veți vedea din așezământul legii electorale ce parte largă se face clerului mirean. Noua eră va face a se deschide poarta în lucrările țării servitorilor lui Christ. Clerul, chemat de o potrivă cu cei-alți să-și ia locul său la lucrările publice, va putea spune trebuințele sale cele adevărate, și prin aceasta îmbunătățirea soartei clerului va fi asigurată.

În epocile cele mari, de câte ori inima Țării s'a vărsat în aspirațiuni nobile, clerul român, nu numai că nu a rămas nesimțitor, dară încă, câtă a mărturisi, el a fost cu inima acolo unde au fost ideile cele mărinimoase: adică acolo unde a fost partea cea mare a Națiunii suferindă.

Cu partea cea mare a Națiunii suferindă este dar Alesul Națiunii, este Guvernul său: origina sa, aspirațiunile, credințele sale, îi fac o lege să fie acolo unde se află ideile generoase, unde se află du erile încă nevindicate.

În aceste împrejurări grele, menite să figureze în istorie, sunt incredințat că clerul român va avea una din paginile cele frumoase ale istoriei, și va și a-și crea un nou titlu la stima Națiunii.

Sunteți dar invitat a preveni pe toți protoierii ce depind de prea Sântia Voastră împotriva intrigelor meșteșugite și cuvintelor gingașe ce pot să uneltească adversarii principiilor mărinimoase. Trebuie ca sufletul lor să rămăe tare în credințele Națiunii, și îndoiala să nu-i facă a se înturna nici macar un minut de la datoririile lor, de la Națiune și de la Domnitor. Veți stărui a se ceti în toate bisericile epărcchiei, proclamațiunea Domnitorului către Țară și noul Statut desvoltător Convențiunii. Vă veți uni asemenea cu cei-alți demnitari ai Guvernului și veți primi adesiunile clerului la noua stare de lucruri, pe care le veți înainta Ministerului Cultelor în București și prefectilor în districte. Veți bine-voi a vă pune în capul marelui reforme. Dați exemplul cu cuvîntul și cu fapta clerului dependinte de Prea-sântia Voastră.

Ministru, *D. Bolintineanu*.

15

2 Mai 1864

CIRCULARA MINISTERULUI CULTELOR CĂTRE PROFESORII
Domnule,

Camera s'a disolvat. M. S. Domnitorul a chemat Țara să se pronunțe între regimul oligarhic, în care Națiunea era mărginită

in trei mii de alegători, și între regimul constituțional in care toate interesele Națiunii vor fi reprezentate in Adunare.

Noua lege electorală, ce se va supune la aprobarea Națiunii, vă este cunoscută. Cunoașteți asemenea deosebitele faze prin care țara a avut a trece de cinci ani. Instituțiuni constituționale, neindustrializate la trebuințele Națiunii, au adus in Cameră neincetat elementul ideilor contrarii, atât principiilor de libertate și egalitate proclamate prin art. 46 al Convențiunii, cât și organizării țării. Un sistem de precauțată paralizare a tutulor lucrurilor nu putea să nu se așeze și să nu triumfe neincetat. Ar fi lung a enumera aci toate aceste faze. Mă voiu mărgini a zice numai că toate ministerele ce au trecut au trebuit să vază toate speranțele lor de organizare sfărâmate, și să se sdrobească ele inele contra voinței acestui spirit de paralizare. De patru ani Țara este fără bugete. Constituțiunea n'a fost înțeleasă de cât pentru alegători și aleși; țărani n'au putut să vază nici o îmbunătățire in starea lor; instrucțiunea publică a trebuit ea însăși să sufere in dezvoltarea ei progresivă și bine-făcătoare, ca toate cele-lalte instituțiuni. Astfel, inima voastră, chemată a se vorsa in inimile cele tinere, a trebuit să aibă momente de mari încercări, vădend că semănața divină a instrucțiunii, ce semănați neincetat pe terenul Patriei, este îndată spulberată.

Guvernul a fost neincetat acuzat de amicii oligarhiei că nu îmbunătățește soarta școalelor, și aceasta pe când acest Guvern, in bugetele presintate in toți anii Adunării, prevedea neincetat sume pentru școalele Poporului, pe când aceste bugete putezeau neincetat de Adunare.

Instrucțiunea este un templu, și profesorii sunt preoții lui. Acest templu nu este încă terminat, și preoții săi sunt încă risipiți imprejurul său. Acest templu trebuie să se inalte in toată strălucirea sa. Noua eră in care intrăm este o garanția pentru dezvoltarea instrucțiunii publice. Cu noua lege electorală ce chiamă in Adunarea țării toate interesele, învățământul nu va mai fi in societatea română un oaspete indiscret, când era cea nouă, celor ce posed cunoștințele, le-a insemnat cu mândrie scaunele lor in Adunarea Națională.

Acum, ori-ce vorbă cată să se schimbe îndată in faptă. Viața Țării se dezvoltă, se varsă cu energie. Tot ce este viață devine acțiune. Acțiunea este in toate inimile unde află viața, credință,

putere și domnia-voastră, cei d'întâi soldați ai civilizațiunei, aveți cea mai mare parte de acțiune la lucrarea viitorului Patriei.

Grăbiți dar a vă uni cugetările cu acelea ale Națiunei. Grăbiți a trimite Ministerului Instrucțiunei Publice, și in districte, Prefecturei, adesiunea Domniei-voastre la noua stare de lucruri menită a regenera Patria. Grăbiți a mulțami Domnitorului, care in amorul seǔ pentru organisarea Țarei și intinderea libertăților constituționale la toată Națiunea, a știut să se ridice mai presus de toate considerațiunile personale.

Ministru, *D. Bolintineanu.*

16

2 Mai 1864

CIRCULARA MITROPOLITULUI CĂTRE TOȚI PROTOIEREI ȘI IEREI
PUBLICATĂ ÎN «MONITORUL OFICIAL» No. 102, MAI 7, 1864.

Cucernicia ta ești destul de convins, credem, atât din consiliile ce ți-am dat in parte, cât și din mulțimea circularilor de peste tot anul că, de când ținem in mânele noastre toiagul arhipăstoriei, n'am lăsat să treacă nici o ocasiune, fără a ți pune inainte datoriile sarcinei ce ții asupra ți.

Noi n'am incetat și nu vom inceta de a fi cu privighere, mai virtos astăzi, când turma ce păstorum, când Poporul nostru român pășește către regenerarea și fericirea sa.

Preoții, cărora le este incredințată soarta acestui Popor blând și iubitor de pace, ca unor conducători pe cărările mântuirii și fericirii lui, sunt datori a nu uita legea Domnului; de la ei, ca cei ce țin legea, ca cei ce au dărul asupra-le, se cere și se așteaptă mântuirea și fericirea Națiunei noastre române.

Preoții sunt datori încă a nu uita că Legea Domnului este o voință de pace, de înfrățire și de dragoste, cari nu se pot dobandi de cât numai prin implinirea datoriilor fie-cărui om in societatea in care trăește.

Cucernicia ta, ca cel ce ții locul nostru in plășile ce ți sunt incredințate, vei atrage luarea aminte a tuțurilor preoților asupra datoriei ce au de a pune inaintea poporanilor lor aceste învățături arătându-le că, numai prin respectul la ordinea stăpânirii, care este pusă de Dumnezeu, precum zice sântul Apostol Pavel, pentru pacea și odihna lor, și numai prin implinirea datoriilor lor

în care se cuprind anume și cele către proprietari după legile în ființă, ei vor ajunge la împlinirea dorințelor lor, silindu-se a'i convinge că Domnitorul României, ca un părinte al tuturilor, nu poate de cât a avea grija de a mulțami pe toți de o potrivă pentru prosperitatea și fericirea neamului românesc.

Actul de la 2 Maiu și proclamațiunea Măriei Sale Domnitorului cu anexele ce s'au publicat, țintesc a deschide o nouă eră Țărei având de scop buna sa organizare și prosperitatea tuturilor stărilor societăței, din care și clerul nu mai puțin face o însemnată parte.

Ast-fel dar, Cucernicia ta, neputând avea alte convincțiuni de cât ale noastre întemeindu-se pe mietaturile santei noastre Biserici vei stăruind prin preoții din cuprinsul plășilor ce administrezi a convinge pe locuitorii că țintirile Măriei Sale Domnitorul au de scop mărirea și fericirea Poporului român.

Nici o-dată n'a fost mai multă trebuință de cât astă-zi a ve aduna cu inima împrejurul Domnitorului. O mică uitare în această recomandatiune, va fi o mare rătăcire și ar pune în pericol interesele Țărei și ale clerului român. Veți trimite adesiunile voastre la noua stare de lucruri.

Nu ne indoim că cucernicia ta, pătrundându-te de toate cele aci expuse, vei face a se produce în inimile poporanilor rezultatul dorit și așteptat de toți, stăruind a se ceti în toate bisericile din cuprinsul acelor plăși proclamațiunea Domnitorului către Țară, și noul Statut desvoltător Convențiunei.

Nifon, Mitropolitul Ungro-Valachiei.

1864 Maiu.

17

2 Maiu 1864

RUGĂCIUNEA PENTRU TE DEUM

Doamne Dumnezeul părinților noștri, carele prin mâna lui Moisi, credinciosul tău, ai dat libertate poporului tău, l'ai scăpat din sclavia lui Faraon, l'ai nutrit în pustiă cu mană; Cea ce prin mâna lui Isus Navi l'ai adus în pământul lui Canaan, Cea ce mai pe urmă, prin unul născut fiul tău, l'ai făcut moștenitorul împărăției Cerului; Doamne tu care ai căutat tot-d'-una cu blândețe și misericordă asupra Națiunei române, trimițând din când în când bărbați apără-

tori și conducători, și ai scăpat'o din jugul celor ce voiaū s'o nimizească și s'o șteargă din cartea popoarelor creștine și civilisate.

Tu Doamne și acum, prin unsul tēu Domnul nostru *Alexandru Ioan I*, trimițendu-i spirit divin, ai făcut ca să șteargă lacrima și să aline suspinul impilaților, stabilind dreptatea, pacea, înfrățirea și egalitatea în toată România.

Primește, Doamne Dumnezeu părinților noștri, slabele și sincerile noastre rugăciuni de mulțămire ce-ți aducem noi servitorii tēi, pentru toate facerile de bine ce tot-d'a-una ai revărsat asupra Națiunei nōstre române.

Dă, Doamne, zile îndelungate, pacinice și fericite unsului tēu, ca și noi să fim asemenea fericiți în eternitate, și să glorificăm numele tēu, al Tatălui, al Fiului și al sfântului Duh, ca și strămoșii noștri zicēnd : *cu noi este Dumnezeu și nimeni în potrive noastră.*

Amin.

18

2 Maiū 1864

CIRCULARĂ MITROPOLITULUI MOLDOVEI ȘI SUCEVEI.

Cucernicilor Preoți,

Proclamațiunea preā Inaltului Domn stăpānitor din 2 Maiū, prin care chiamă la viața publică pe tot Poporul, pe tot Românul cetățean și împreună cu el și pe clerul sēu, a umplut de bucurie inima sinceră și bine-voitoare a fie-căruia dintre noi.

Din momentul promulgărei, acestei proclamațiuni, inima și sufletul meū aū săltat de bucurie, căci nu puteam vedea salvarea Poporului român, de cât numai atunci când cu toții vom lucra, vom face sacrificie-reciproce, vom legifera, așa dicēnd, prin consens (concensus omnium) interesele nōstre Naționale, publice și private.

Ei bine, cucernicilor Preoți, astă-đi când Suveranul Romāniei ne aū deschis acēstă cale salutară, plină de libertate și egalitate, când ne aū deschis acēstă cale părintēscă, trebui-va óre că noi clerul român, să stām rece și cu indiferență la vederea unui așa de mare și patriotic fapt? De bună sēmă că nu, clerul dar nu va fi indiferent, clerul, care astă-đi mai cu sēmă este chemat a se

bucura de patriotismul iubitului nostru Domnitor, prin legea supusă aprobării Națiunii Române, de toate drepturile cetățenesci, trebuie să se arate demn de chemarea ce i se face, trebuie ca prin inițiativa și faptele sale patriotice să bine-meriteze Patria pentru drepturile și îngrijirea ce'i dă.

Eū încă de mult fiind deplin convins de bunele și părinteștile intențiuni ale Prințului nostru Domnitor și ale Guvernului său, pentru îmbunătățirea sôrtei clerului, nu am încetat, după cum știți, a vi le arăta și a vē incredința despre ele în tot-dea-una și la tōtă ocasiunea.

Și astă-đi nu mai puțin am trebuit a'mi implini datoria de Arhipăstor și Părinte al vostru spiritual, când mai cu seamă sôrta României este lăsată în mâinile Poporului condus moralmente de cucernicia nōstră. Acēstă datorie până acum mi-am implinit'o mai mult prin organul protoereilor.

Acum însă mă adresez direct către cucernicia vōstră, ca să'mi implinesc și mai consciincios datoria mea de Păstor, deșteptându-vē la calea cea bună arătată de legea supusă deliberațiunei și aprobării Poporului român.

Cucernicia vōstră vē aduceți aminte de anul 1857, anul Unirei, cu alte cuvinte anul invierei României; și știți cine aū fost cei întâi apostoli ai acestei mare și salutare idee!

Clerul de sigur a fost în fruntea Poporului, propagând și susținând cu demnitate acea idee, prin urmare, clerul atunci a știut a se pătrunde de marea și sânta sa chemare, a dovedit că el simte și dorește că Națiunea sa, să fie și să țină locul între Națiunile libere și civilisate ale Europei, să țină locul acel pe care providenția neîncetat 'i-l arată prin degetul său.

Unirea cântată și susținută de cler ca și de întregul Popor român, ea a devenit un fapt indeplinit, dacă însă Unirea n'aū dat încă cu acea imbelșugare, până acum, fructele ce s'aū dorit, cauza a fost că 'i-aū lipsit cele-lalte instituțiuni de Dreptate și Egalitate, cauza ce se arată indetul și prin proclamațiunea M. Sale Domnului. Am dar, tare credință că clerul nostru român nu numai că nu va fi uitat mărețile sale fapte din trecut, ci încă, spre complectarea lor, va fi și astă-đi cel întâiū care va da probe de iubire și patriotismu către alesul Națiunii române.

Clerul român va sci, pe lângă marele nume de Apostoli ai propagării Religiei lui Iristos, a uni și pe acel de Apostoli ai propagării principiilor timpului dătătoare de viață Națională.

Inainte dar, inainte cu bărbăție și cu prudență, și să nu plecăm urechile noastre în ascultarea ori-căror vorbe; să nu credem că Suveranul României din 5 și 24 Ianuarie nu vroește, pe lângă îmbunătățirea stărei sociale și publice a Românilor, și pe aceia a clerului, care este sufletul societății. Alesul României scie, este convins că clerul este unul din elementele cele mai vitale ale societății, el scie că clerul ține în mână și inima Poporului, și că este baza tare și neclintită a ori-cărui Stat bine întemeiat. Având aceste științi, sorta clerului nu poate rămânea neîmbunătățită.

Să ne facem dar mai întâiu noi datoria către Țară și Tronul ei, să dăm tot concursul prin sfaturi către Poporul condus de noi, învățându-l în a deosebi binele de rău, frumosul de urât și realitatea de aparență; și ast-fel, în unire cu toții, în linisce, în pace și în dragoste frățească să ne grupăm în jurul Tronului României, în jurul alesului Nostru Alexandru Ion I.

Ca preoți ai altarului Dumnezeuesc, avem datorie a implini aceste și apoi a ne rezema în iubitul nostru Domnitor, că la timp își va face și el datoria către noi.

Terminând, încă odată Cucernicilor Preoți, vă dau părinteasca mea sfătuire, a vă convinge cu deplinătate despre toate cele dișe până acum și a le urma în totul, că ast-fel chemarea noastră de Apostoli să fie în adevăr deplinată.

Dumnezeu să vă bine-cuvinteze și să vă lumineze în calea mântuirii Naționale!

Locot. Mitropolit Moldovei și Sucevei *Calinic*.

Anul 1864 Maiu 10. No 1588

11 Mai 1864

AFACEREA SUȚU-BALȘ-LAMBERT

a.

MONITORUL PRINCIPATELOR-UNITE-ROMĂNE (SUPLIMENT EXTRAORDINAR

București, 11 Mai 1864.

MINISTERUL DE INTERNE

Guvernul de cât-va timp era incunoștiințat despre mai multe vinovate *uneltiri în contra Unirei și a Domnitorului*, și în capul cărora se află ambițioșii, cari de cinci ani țineau România în neli-niște și în desorganizațiune. Aceste uneltiri aveau de scop de a aduce prin luptele dinăuntru căderea *Domnului Alexandru Ioan I*, iar prin stăruințele din afară de a dobândi *ruperea Unirei și numirea de a dreptul a doi Domni*, unul în Bucuresci, și altul în Iași. Agentul principal al unora din acești răi cetățeni, era doctorul Dimitrie Lambert, medicul casei sfântei Mitropolii și a spitalului Brâncovenesc din București. Acest agent de mai mult de un an era în neconținute călătorii în străinătate: în cea de pe urmă dată el se afla la Constantinopol și ținea o deasă corespondență în țară prin mijlocirea soției sale rămasă aici.

Incunoștiințat despre curênda întoarcere a d-lui Lambert în București, domnul Ministru de Interne a fost dat de cu timp ordin la prefecturile dunărene, ca, la debarcarea sa, să i se cerceteze hârtiile. Domnul Vasile Bucșenescu, prefectul de Vlașca ș'a îndeplinit misiunea cu inteligență și succes.

Ajuns alaltă-eri Sâmbătă la Giurgiu, doctorul Lamberti a fost chemat în camera vamei, și acolo în ființă de marturi, prefectul i-a cerut hârtiile ce avea cu sine. El a tăgăduit că avea hârtii; pe urmă scoțând un pachet din haina sa, a voit a-l rupe și a înghiți unele scrisori. Prefectul l'a oprit de la acesta, și luându-i hârtiile s'a mărginit de a le închide într'un pachet, sub sigiliul său și al d-lui Lamberti. Iar acesta fu lăsat în libertate spre a-și urma drumul spre București.

Plicul adresându-se d-ului Ministru de interne, acesta l'a deschis în ființa mai multor marturi și a secretarului consulatului grecesc de a cărui protecțiune ar atârna doctorul Lamberti. Resultatul cercetărei, ce de o cam dată se poate comunica publicului, este că scopul vinovatei uneltiri era de a ajunge la detronarea lui *Alexandru Ioan I, la ruperea Unirei și la numirea deadreptul* din străinătate a *câte un principe Caïmacan* pentru *fie-care principat*. Persoana cu stăruință de a fi numit Caïmacan în țara Rămânească este d-nul *Constantin Grigore Suțu*, vechiū ministru sub domniele reglementare și părintele deputatului din Cameră d. Grigori C. Suțu!

Mai multe acte autentice, între cari unele scrise și subscrise, de însuși domnul Constantin Suțu, dovedesc aceasta în chipul cel mai invederat.

Aceste din urmă acte s'aū depus în mânele domnului procuror al Curței criminale, carele transportându-se la casa d-lui Suțu, și supunându-l interogatoriului, acesta n'a tăgăduit nici subscrierea, nici fapta sa.

În urma acestui interogatoriū, prin *mandat judecătoresc*, d-niū Constantin Grigore Suțu, doctorul Dimitrie Lamberti și soția sa s'aū pus în stare de arest, ca preveniți de crime de înaltă trădare către Țară și către Tron.

Vinovatele uneltiri ce se făceau în București în contra Unirei și a Tronului, erau imbinatē cu alte asemenea în Iași. Ceea ce d-nu Constantin Suțu lucra aici, se repeta peste Milcov de domnul Panaite Balș, deputat din desființata Cameră. Și acolo, ca și aici, nu se ținea la nimic mai puțin de cât la *rumperea Unirei și la numirea directă de Domni separatiști*.

În urma unei cercetări făcută erī 10 Maiū la casa domnului Panaite Balș din Iași, cercetare operată de d. N. Catargiu, prefectul districtului și de procurorul tribunalului judiciar, din Iași, s'aū găsit mai multe acte cari nu lasă cea mai mică indoială despre criminale uneltiri. Mai multe hârtii scrise și subscrise de domnul Balș, dovedesc că acesta complota în străinătate, precum complota și în Cameră, în contra Unirei, în contra Domnului.

El cerea o anchetă în țară spre a se cerceta purtarea Domnului el invinovăția pe Guvern pentru că voia organizațiunea militară a țarei, el pleda în contra reformei legei electorale, el propunea o unire federativă. Unele din hârtiile sale purtă titlul de *Comitetul Clubului Național*.

Domnul Panaite Balș s'a pus in stare de arest, ca prevenit de crimă de înaltă trădare către Țara și către Tron.

Cercetarea și in Bucuresci și in Iași se urmează cu cea mai mare activitate, și îndată ce ea va fi desăvârșită tribunalele judecătorești competente vor fi chemate spre a judeca pe preveniți in cuprinderea legilor penale.

Ministru de Interne *Kogălniceanu*.

b.

SCRISOAREA DOMNULUI S.....¹⁾ CĂTRE DOMNUL DOCTOR D. LAMBERT
LA CONSTANTINOPOL DIN BUCUREȘCI

1864 Aprilie 4.

Domnul meu,

Am primit cu bucurie de la soția D-voastre scrisoarea ce 'mi-ați adresat la 14 a trecutei luni Martie, ieri la 3 ale curente, și cu multă luare aminte am cetit acele cuprinse. Nu tăgăduesc că politica are mare complicații și întorsături (din cauza cărora se incurcă treaba) dar starea lucrurilor de aici a ajuns nu grea de suferit, dar nesuferită; nimic sfânt, nimic legiuit, nimic respectat; samavolnicii și alta nimic. Camera aũ făcut'o mai rău de cât aceea a lui Ali din Ianina. **Primul ministru** cu sateliții săi dictatori, aũ făcut atâtea fieberi in țară cu **legea rurală**, răspândind mii de exemplare tipărite, înainte de a se sfinți prin o legiuire, ordonând a se ceti prin biserici, cârciumi și piețe, ațitând pe popor in contra proprietăței, ca să poată prin acest mijloc să intimideze pe bine cugetătorii din Adunare să voteze asemenea lege. De alaltă-eri aũ început a se da jalbe la Adunare, protestând in contra celor **ce cutează să violeze legea proprietăței**, prin silnicie in potruva Convenției și articolilor 32 din protocol și 13 a Conferinței din Paris; revisuirea legilor in vigoare, religia proprietarilor, arendașilor și țăranilor pentru îmbunătățirea soartei acestora, nu ȳice să răpească pământurile noastre și să le deie țăranilor, din potrivă, Convenția lămurit oprește de a se ataca proprietatea. Așa dar cere **să răpească** averile monastirești și pe cele particulare. Oare Inalta Poartă in înțelegere cu Puterile, hotărât'aũ să **oboare fundamentele Principatelor**? Peste puțin, ea va vedea toate clasele omorindu-se, trăgându-se de pěr și versându-se șiroac de sânge... s'aũ deprins cu misiunea

1) Constantin Suțu.

să riđă de Dumneđeū și de oameni; aū hotărit să ne schimbe și religia, și câți din arhieriei s'aū opus, 'i-aū batjocorit; isgonește Mitropoliți, Episcopi, Egumeni, peste 150 fețe, inlocuindu-i *prin creature de ale lui revoluționare*, disposând de cele sfinte, fără Adunarea Națională, ca să 'și implinească scopul; vinde cu chipuri despotice toate locurile, casele și alte cu drept de besman, luând bani in dreapta și in stânga, întrebuintând această avere ca pe a sa proprie, fără nici o lege, fără consimțimentul Națiunei.

In sfârșit ce să 'ți dic amice? Explică celor in putere că ție cu fudulie că ii joacă pe degete, că face ori-ce vrea, aū inarmat pe țărani in genere, mințând in răspunsul său că aū dat la vre-o câte-va sate arme ca să se apere de făcători de rele și de fiare sêlbatice.... Baniū indată dupe ce ați plecat 'i-am dat Cucoanei¹⁾.

Sunt amic și serv

S.....

c.

SCRISOAREA DOMNULUI S.....²⁾ CĂTRE DOMNUL DOCTOR LAMBERT
LA CONSTANTINOPOL.

București, 1864 Aprilie in 6.

Domnul meu,

Am primit scrisoarea D-voastre din 1 Aprilie și am cetit cele cuprinse. Indată ce mi se va infățișa polița de 100 lire, o voi plăti-o.... Ori ce vor voi să facă, să se grăbească, pentru că aū să găsească.

Nu cunoașteți la ce crisă și la ce culme aū ajuns răpirea, nerușinarea și dărămarea ordinei și averilor. Aū inserat in «Voix de la Roumanie» proiectul in contra proprietarilor, pe care l'aū tipărit Ministrul și l'aū imprăștiat in mii de exemplare, cetindu-se in bisericile satelor și ale orașelor și aū tulburat intr'atât liniștea, in cât însuși țăraniū strigă, pe de altă parte proprietarii s'aū tulburat, comerțul, relațiile intre oameni s'aū incurcat. Noi proprietarii am făcut și am infățișat o jalbă la Adunare, amintind reprezentanților datoriile lor dictate de legi; n'am apucat a o tălmăci franțuzește că să v'o trimet, dar cu poșta viitoare veți avea pentru ca să o întrebuintați. Eū aștept cu nerăbdare să'mi scriți detaliurile celor întemplate și cauza întârzierii.

1) Domnei Dr Lambert.

2) Constantin Suțu.

Bastimentul francez ce a adus 30 tunuri ghintuite, vroind comandantul ture al portului Sulina să'l oprească, ca să puie mâna pe efectele de război ce cuprindea acel bastiment, Francesul a telegrafiat la Galați și a chemat două vase de răzbel care fiind și fiind în mijlocul lor bastimentul cu muniția, l'au întovărășit până la Galați, unde a descărcat tunurile.

Iată faptă de Amic și de Aliat!!!

Despre monastiri, în toate zilele se complică mai mult, și se ocupă să aducă toate în desăvârșita paralizare.

De ieri s'a răspândit hui că se demisionează și pleacă. Aceste de o c'am dată.

Amic și serv.

S..

d.

SCRISOARE DOMNULUI S.....¹⁾ CĂTRE DOMNUL DR. LAMBERT LA CONSTANTINOPOL

București 1864 Aprilie 16/28 Joi.

Iubitul meu Amic,

Scrisoarea D-voastre fără dată am primit-o astăzi de la doamna Lambert (pe care o ved dimineața și seara în zilele aceste la biserică). Căutând cu atenție scrisoarea mă grăbesc a răspunde, fiind mâine ziua în care am să vă scriu.

Și iară vă dă arătați celor în putere că acestea au hotărît se dărâme țara de *ses fondements*.

După ce a fost dat la Cameră proiectul *rural* precum îl numește el l'au tipărit mai dinainte în mai multe miș, trimițându-l ca proiecte votate, s'au cetit în toate satele și bisericile, a dat foc pailor, și a revoltat poporul, pe de altă parte cu multă înșălăciune tulbură toate clasele, atacă basa proprietății, înșală pe țărani că are să'i norocească, dându-le câte o bucișică de pământ, pe care o vor plăti-o, dăce el, în curgere de 20 ani.

După ce de la *regulament* în coace erau îndatorii de Guvern să plătească în loc de 33 lei ce plătea pe an, să plătească astăzi 130 lei fie-care; mai vrea să'i mai îngreueze încă și cu plata silnicei cumpărării acestui pământ cu alți 5 galbeni pe an dare, și în astfel va fi silit fie-care locuitor în curgere de **20 ani**, la fie-care trei luni să plătească 72 lei a'ară de dobândi, pentru că Guvernul

1) Constantin Suțu.

va da obligații particularilor cu dobândă de 5 la sută pe an; și sistemul comercial dărâmandu-se incetează cu obligațiile aceste; Camera a atacat Ministerul pentru tulburarea ce a cauzat în Țară, dându-i **vote de blâme Ministerului**, care și-a dat demisia. Vodă premeditând ori-ce mijloc de ruină a societății, nu numai n'a primit demisia dar proroagă Camera până la **2 Mai**, trimițându-i un nou Proiect de lege electorală amenințând Camera, pentru că făcând o nouă lege prin mijloacele cele mai perverse, se ajungă la scopurile sale **democratice** și se dărâmă totul precum o veți vedea inserat în Jurnale.

Pentru acea țic, *dacă Prea Puternicul Impărat are încă milă de aceste Provinci* și nu voiește a le trăda în mâinile a niște **tâlhari de Drum mare**, care au drept plan și bază ruina societății și *răpirea mare și micii averi* tuturilor claselor, precum au făcut-o cu moșiele monăstirești, *să se milostivească înainte de 2 a viitoare luni Mai*, *să se izbăvească de biciu prin biruitoarele sale oștiri*, și să scape Provinciile de lepra sansculoșilor a cărora șef este *Prințul* și adjutantul său *Primul Ministru, visul Dracului!*

Vă anexez un supliment jurnalului «le Nord», foarte însemnat și lămurit spre a vă sluji de el daca nu l'ați vădut încă. Acesta astă-ți pleacă la Moldova.

La Roman are un batalion de 610 Poloni, cărora le dă în toate țilele câte un icosar, hrană și îmbrăcăminte.

Sub masca de prim doctor ține pe lângă el pe fostul în Varșovia șef al secretei revoluțiunii a Guvernului, pe care îl are de consilier și conducător la organizația revoluțiunii Poloneze. Măine voi da Cucoanei ¹ 25 galbeni precum imi scriți.

Astă-ți s'a răspândit huetul că Directorul drumului de fer Kustendjé a încheiat cu Guvernul Otoman să transporte țece mii oștire la Rușiuc, care se treacă Dunărea și se între.

Dee Domnul! Dee Domnul!!!

Arătați respectele mele Înălțimei Sale S.... și tuturilor respectabililor D-voastre amici. Asceptând definitivele și precisele D-voastre știri, rămân

Servul D-voastre
S. . . .

1. Domnei Dr. Lambert.

SCRISOAREA DOMNULUI DOCTOR LAMBERT CĂTRE CONSTANTIN SUȚU
DIN CONSTANTINOPOL 29 APRILIE 1864.

(Originalul la Academia Română)

Mă închin Măriei Tale

M'am deșteptat de la ceasurile 5 de dimineață și sërmana'mi inimă bate să se spargă. Astăzi mi-au hotărit ziua ca să mă duc la P.¹... unde se vor întruni M. S. și M. de Ext..... pentru ca să ne înțelegem și să schimbăm unele hărții..... Alaltăeri Lună s'au întrunit străinii puterilor, pe lângă M. de externe, și au decis să se trimită o comisiune în principate: Dar seara o telegramă către toți străinii a oprit ori-ce operație, din cauza Congresului, care în curînd va avea loc la Paris.

Napoleon și M. de externe, după cum aflu din isvor sigur, sunt mâniați foc pe K.² de oare-ce 'și-i-a făcut de rușine și i-a înșelat. Diseara, îndată ce mă voiî întoarce de la S. P.³ vë voiî adăuga unele lucruri, iar mâine vë voiî trimete presenta mea prin Nina mea, săraca Nină, care e singură singurică, și mai ales în zilele sfinte de Paști.

M'am dus la *Isvorul Dătător-de-viață* și am făcut rugăciune și cu dor m'am rugat și vë am pomenit, D-zeu ne va asculta.

Sunt două ceasuri de când m'am întors de la P.¹ M'am întâlnit cu cei 2 M.⁴ și timp de trei ceasuri am vorbit și am schimbat hărții; am dat 3, după ce am prezentat mai întâiu *actul de plenipotență* și s'au convins așa că 'mi-au dat unul prin care, ce e drept, m'au legat de mâni și de picioare, dar s'au legat și ei cu toții nu mai puțin — și ast-fel mi s'a liniștit sufletul.

Lună este Corban-Bairam și vizitele sunt inevitabile precum și darurile pentru agalele Miniștrilor.

Sosisem a doua zi de Bairam la Constantinopol; a treia zi am alergat la visite, vizitele m'au costat aproape 30 de lire. De Paști noui visite și noui bacșișuri la agale inafară de *Ciurecurile* (cozonaci) ce trebuie trimise Miniștrilor și secretarilor precum și ouă, cofeturi etc. lucruri cari vor costa aproape 35 de lire. Un butoiu

-
1. Pörta.
 2. Cuza.
 3. Sublima Pörta.
 4. Miniștri.

de vin de Nagusta la o persoană de lingă F.¹ și rudă a sa m'a costat nu puține cheltueli teribile, cheltueli, cheltueli nesfârșite cari m'aun inspăimântat. Luni iar bacșișuri pentru Corban-Bairam. Scuzăți-mă Alteță, scuzăți-mă, stăpinul meu, dară iarăși am nevoie de bani și trag o poliță de 25 lire in numele Ninei mele, pe care poliță îndată ce i-o vor presenta, vă o va aduce spre a o plăti. Știu că ați cheltuit destul, dar nu fără rezultat..... precum veți vedea.

Vă sunt recunoscător, Alteță, pentru banii ce ați dat nevastei mele care rămăsese fără nici o lăscăe mai cu seamă de sfintele Pasci. N. Aristarhi² ca un ogar se află adese-ori în fața mea, mai ales a doua zi de Pasci eram la S. și eată și el că s'a așezat naintea mea și a așteptat să plec, dar tot acelaș lucru il așteptam și eu și S. in cât desperându-se S., i-a cerut scuze, l'a lăsat singur și ne-am dus in altă odaie unde timp de un ceas am vorbit, iar el după ce a așteptat in zadar, a plecat. Acelaș lucru mi s'a întâmplat de două ori și la M. de externe..... și la secretarul lui F.

Vă mulțumesc pentru instrucțiunile ce m'i dați prin scrisoarea voastră din 16 ale l. c. precum și despre doctorul polonez al lui Cuza.

Agendele parlamentului și tot ce se întâmplă in țară le am regulat in mâinile mele din gazete, iar de două ori pe săptămână mi le trimete Nina mea, tălmăcirea lor in limba franceză mă ostenește foarte mult, de oare-ce aceasta mi-aun cerut-o A. A. de ext. și Alt..... m'am trudit mult, am alergat, am lucrat aproape cu nădușeli de sânge și D-zeu să aibă mila de mine și să vie in ajutoru-mi, și imi va veni in ajutor, Alteță.

Constaninopol, 29 Aprilie 1864.

f.

SCRISOAREA CAIMACANULUI TH. N. BALȘ CĂTRE VÉRUL SÈU.

(Originalul la Academia Română)

Jassy le 4 Août V. S. 1856.

Mon cher Cousin,

J'ai reçu vos deux lettres du 2 Août ainsi que celle du 5 Septembre. Toutes les trois me sont parvenues à peine avant-hier. Je ne connais pas la raison de leur retard, mais le fait est que les deux premières se sont diablement fait attendre. J'ai vu ce que vous avez fait relativement aux journaux et je vous en remercie, mais, mon cher, c'est bien cher et surtout pour des petits

1. Fuad Pașa.

2. Representantul și omul de încredere al Prințului Bibescu.

journaux, tels que la Patrie et autres de ce genre, vous êtes trop généreux et ne pensez pas que cela monte à plus de 3500 ducats par an. C'est une somme énorme.

J'ai fait dire à Naoum de venir toucher les trois milles francs.

Kogalniceano, ce mauvais drôle dit qu'à Paris nous avons tâché d'acheter tous les journaux, mais que vous n'avez rien pu faire à part quelques petits journaux insignifiants *et que lui nous arrangerait!*

J'ai écrit à Panajotti de vous donner des détails sur mon administration, je n'ai pas le temps de le faire moi-même, ce que je puis vous dire c'est que j'ai augmenté les revenus de la municipalité de cinq cents mille piastres pour trois ans; que j'ai nommé une commission pour élaborer les comptes des finances et tirer à clair, la raison de laquelle dérive le déficit et la dette de l'état qui monte à 12 millions; que déjà il m'arrive des arz-mazars de presque tous les districts *pour la non-union* de principautés et je les envoie à la Porte.

Quant à votre titre de Pacha, j'ai écrit à Photiadi (?) j'ai parlé aussi pour votre décoration autrichienne, mais jusqu'à présent personne n'a rien reçu que des promesses et voilà tout. Je n'ai pas reçu la quittance de Doze que vous prétendez m'envoyer. Votre petite se porte très-bien elle est chez vous, soyez tranquille là-dessus.

Pour ce qui est des salines, j'espère que vous serez ici jusqu'au temps de l'adjudication définitive, je ferais tout pour vous, j'espère que vous ne doutez pas de cela. Je vous préviens qu'il y a déjà trois compagnies qui se présentent pour les salines, une française, une autrichienne de Vienne et Micha, peut-être même Marcopoulo. Tâchez cher ami, de nous revenir un moment plutôt; vous êtes très nécessaire dans les circonstances actuelles. Les Unionistes se remuent terriblement depuis qu'ils voyent que dans le pays l'on fait des papiers contre l'union; ceci les tue complètement, leur fourberie paraît à l'évidence, l'on voit que ce sont des importeurs et des intrigants et que le voeu du pays n'est pas l'union. Brûlez ce papier, ne le jetez pas comme à votre ordinaire. Embrassez la cousine de ma part, vous ne me dites pas si elle revient avec vous. Au revoir.

Th. N. Balsche.

PS. Au moment de cacheter cette lettre je reçois le journal «le Siècle» dont je joins copie ici, vous verrez les avanies que l'on y

dit, j'ai fait là-dessus des démarches formelles auprès des deux consulats, mais il faut aussi que Mr. Doze fasse de son côté un article, dans lequel il sera dit que non seulement je ne manifeste aucune mauvaise volonté à l'égard de la France mais que bien au contraire je suis très-bien avec le consul et que non seulement

g.

SCRISOAREA D-LUI P. BALȘ DIN 15 MARTIE 1856 IAȘI ¹

(Originalul la Academia Română)

Le billet de dix-mille ducats que j'ai donné à Monsieur Adossides, secrétaire intime de S. A. Aali-Pacha et que mon cousin le Vornick Théodoritza Balsche, confirme que cette somme sera valable et payée, je m'engage à ne la réclamer de mon cousin que dans le cas où mon cousin sera nommé Prince de Moldavie par les soins de Monsieur Adossides. En foi de quoi j'ai donné ce papier à mon cousin contre la lettre qu'il écrira à S. E. l'Evêque de Nicomédie.

P. Balsche.

h.

SCRISOAREA LUI OMER FAİZ EFFENDI CĂTRE DOCTORUL LAMBERT LA BUCUREȘTI

(Originalul la Academia Română)

25 Martie 1859, Constantinopol.

Prea iubitul meu Doctor,

Am primit scrisoarea scumpă a D-tale și m'am bucurat mult aflând că ești sănătos.

Vasile mi-a cetit partea grecească și am înțeles bine cele ce-mi scrii; iar pentru cea franțuzească m'am dus însu'mi la I. S., și fiind-că era încă bolnav și nu putea să o cetească el singur, a chemat pe Arif-Bey și a cetit-o prea bine, a înțeles bine și s'a bucurat foarte mult de cele ce se petrec; dar din partea noastră nu putem face alt-ceva, de îndată ce are să se hotărască de către Conferință (Conferans) și sperăm cât de curând a se hotări. De-ocamdată n'avem nimic mai nou. Dea D-zeu să se facă după cum dorim!

1. Publicată în Acte și Documente relative la Istoria Renascerei României de Dimitrie Sturdza Vol. II pagina 1104 actul No. 501.

Tare m'am bucurat de înțelegerea ce s'a luat spre a propune *iubitului nostru Ghica* ca să primească domnia; transmiteți-i prieteneștile mele salutări și asigurați-l, că pentru acest scop și noapte și di mă rog lui D-zeu și din rășputeri lucrez.

Și fiind-că numai în zilele acestea începe Congresul din Paris, din cauză că până acum nu se intruniseră reprezentanții, suntem nevoiți a aștepta hotăririle sale; suntem însă siguri, că vom reuși după știrile ce primesc de pretutindeni.

Și intru cât mă privește, voiă căuta tot-d'a-una a lucra pentru I. S. Prințul Ghica, și sperăm că D-zeu ne va ajuta.

D-lui Ciocan....!? spune salutările mele prietenești, și dacă cu ajutorul lui D-zeu se vor isprăvi aceste afaceri, vom reuși și cu afacerea lui; să nu creadă că l'am uitat. D-lui Cantacuzino salutări, de asemenea D-lui Costache Bălăceanu și D-lui Tătoreanu precum și fraților Domni Hagi-Pandele și in genere tutulor prietenilor ce întreabă de mine. Nu uit a avea in vedere și decorațiile D-lui Tătoreanu, și ale D-lor frați Hagi-Pandele. Când voiă da de timpul oportun, voiă profita; căci, din cauza complicațiunilor, va trebui să așteptăm. Ieri am văzut pe Ministrul de Externe Fuad Pașa și mi-a vorbit despre ele; mi-a spus că a D-voastră ați primit-o, iar acum va îngriji pentru ale lor.

Muhia . . . Beî vă salută, Selaadin Beî de asemenea, precum și toți cunoscuții D-voastre.

Complimente Doamnei Lambert precum și de la hanima¹ mea multe salutări.

Ai înțeles dar, amicul meu Doctor, că cu voința lui D-zeu, îndată ce lucrurile ne-ar fi la îndemână, îngrijesc și voiă îngriji, și voiă termina atât afacerile de acolo cât și cele de aici și nu crede că voiă uita cel mai mic lucru.

Salutare.

Prietenui D-voastre

Omer Faiz Effendi

Membri al Consiliului de Finanțe.

(urmează semnătura sa cu litere turcești și sigiliu său)

P. S

1. Nevastă.

PETIȚIUNEA DE GRAȚIARE ADRESATĂ ÎNĂLȚIMEI SALE DOMNITORULUI
ROMÂNILOR DE D-L PANAITA BALȘ DIN 12 MAI 1864

ETC. ETC. ETC.

(Originalul la Academia Română)

A SON ALTESSE SÉRÉNISSIME LE PRINCE ALEXANDRE JEAN I.

Monseigneur.

Le Gouvernement a jugé à propos de faire chez moi une visite domiciliaire, j'avais quelques papiers pour mon propre usage historique dans lesquels j'avais exprimé mes appréciations. Nécessairement je combattais *l'union des Principautés et le Gouvernement de Votre Altesse non comme Prince de la Moldavie*, mais comme représentant *le principe de l'union* devant avoir lieu que durant la vie de Votre Altesse.

J'ai remis moi-même ces papiers à Monsieur Nico Catargi en le priant de les renvoyer à Votre Altesse pour qu'Elle soit seule juge appréciateur si je suis un conspirateur contre les institutions de l'Etat ou si je suis un barbouilleur de papier pour mon propre usage. Monsieur le Préfet a jugé autrement; il a livré ces papiers entre les mains du procureur qui m'a fait un interrogatoire et m'a remis entre les mains de la Préfecture de Police où je suis détenu comme un Criminel sous le mandat de conspirateur contre Votre Altesse et les institutions de l'Etat ayant des correspondances avec la Cour Suzeraine et les Ambassadeurs des Puissances garantes. Chose qui n'existe pas. Je vous donne ma parole, Monseigneur que je n'ai jamais conspiré, que peut-être je suis le seul de mon opinion, que si j'écris, c'est pour mon propre usage et pour l'avenir.

Votre Altesse veut établir une nouvelle forme de Gouvernement, et s'il m'est permis de dire un mot du fond de mon cachot d'où peut-être je ne verrais plus la lumière je crois qu'il ne serait pas bon que ce Gouvernement soit inauguré par une accusation, une arrestation contre un homme qui est entièrement innocent du crime dont on l'accuse. Il ne serait pas politique que ces papiers qui traitent du passé soient livrés entre les mains des tribunaux pour qu'on leur donne toute la publicité voulue par la loi. Il vaudrait beaucoup mieux oublier le passé et qu'il fasse mieux que ce

qu'on a fait jusqu'à présent. Ce sont précisément les procès politiques qui excitent les passions.

Mais si Votre Altesse me croit coupable d'avoir pensé et écrit pour moi sans donner la moindre publicité je me soumet au verdict de la justice de Votre Altesse en acceptant un bannissement perpétuel sans que jamais on entende un mot de recrimination de ma part.

Je prie Votre Altesse de prendre aussi en considération que je suis père d'une nombreuse famille que je suis malade que ma femme l'est également et que cette détention me conduira au tombeau.

Je prie Votre Altesse instamment de vouloir bien accéder à ma demande.

Je suis avec le plus profond respect Monseigneur
de Votre Altesse Sérénissime

Le très humble et très obéissant serviteur

P. Balsche.

1864, Mai 12.

Jassy

Préfecture de Police.

j.

PETIȚIUNEA DE GRAȚIARE ADRESATĂ ÎNĂLȚIMEI SALE DOMNITORULUI
DE DOÎNUL CONSTANTIN SUTZU ¹ DIN 16 IUNIE 1864.

(Originalul la Academia Română)

ALTESSE SÉRÉNISIME

Monseigneur,

Daignez lire cette supplique que Vous adresse un infortuné qui fut plus aveuglé que coupable.

Je viens, Monseigneur, implorer Votre clémence; dès le commencement de mon arrestation, j'ai avoué sans restriction aucune, la faute que j'ai commise, et dans laquelle m'ont fait tomber *ma crédulité et une aveugle ambition*. J'implore de Votre indulgence une entière amnistie. En vous montrant grand et généreux, ce sera pour moi, plus que tout acte judiciaire, vous vous serez acquis des droits à mon éternelle reconnaissance.

Un emprisonnement de six semaines pour un homme de ma condition et de mon âge; des douleurs physiques et morales; tout

1. Ortografia autorului s'a păstrat; facsimile la finele volumului

cela réuni est une bien triste leçon qui pesera lourdement sur moi jusqu'à la fin de mes jours.

Soyez grand et généreux, Monseigneur, suivez le penchant de Votre cœur en m'accordant pardon avec Votre bienveillance accoutumée.

De Votre Altesse Sérénissime,
J'ai l'honneur d'être le
très-humble serviteur et sujet
Constantin Soutzo.

Bucarest 16 Juin 1864.

k.

Ă DOUA PETIȚIUNE DE GRAȚIARE
ADRESATĂ ÎNĂLȚIMEI SALE DOMNITORULUI ROMĂNILOR
DE DOMNUL PANAITI BALȘ DIN 18 IULIE 1864¹

(Originalul la Academia Română)

Pre Înălțate Doamne

Am vădut actul de acușăie a procurorului Curții Criminale; astazi numai recunosc tōta gravitatea actelor de care sint inculpat. vina mea provine mai mult din ușurința de cât din rele scopuri. Acēsta ușurința puse in scriirile mele politice o expiedi deja piste doue luni jumătate in inchisore. Osinda ce judecătorești mi sar rosti nu va fi nici o data mai mare de cât mustrarea conștiinții mele.

Permițiți Pre Înălțate Doamne, se fac un apel la generositate inimii Voastre și ve făgăduesc că in viitor Înălțime Voastră și țara va gasi o desevirșita supunere la voințile sale.

A Înălțimii Voastre
Pre plecat și supus serv
P. Balș.

1864, Julii 18.

Iassif.

l

MÉMOIRE RÉDIGÉ PAR MONSIEUR P. BALSCHÉ

S. A. le Prince Régnant de la Moldo-Valachie a adressé à la Sublime Porte et aux Puissances signataires du Traité de Paris un Mémorandum, qui peut être résumé en sept points:

1. Que les articles de la Convention offrant un contrôle sérieux sur le pouvoir exécutif, comme par exemple celui de la responsabilité ministérielle, soient abolis;

1. Ortografia autorului s'a păstrat întocmăi; la ficel; volumului dat in facsimile.

2. Que l'Élu de la Nation représente, non seulement un Prince élu par la volonté nationale, mais encore le principe de l'Union des deux Principautés ;

3. Que la double élection entraîne après elle, comme condition *sine qua non*, la réunion administrative des deux Principautés, afin de faciliter l'administration hospodariale et d'offrir à la Sublime Porte et à l'Europe une garantie du bon ordre et de la prospérité morale et matérielle de ces pays ;

4. Que le parti ultra-libéral réclame avec instance de S. A. la réalisation du principe de l'Union, sans laquelle il ne peut gouverner ces pays ;

5. Que les interpellations des Chambres et leurs actes rigides contre les Ministères, que les prérogatives de l'Assemblée sont les sources intarissables du désordre et de l'anarchie, qui régissent dans le pays ;

6. Que d'après la Convention le rouage administratif est trop compliqué et qu'il serait nécessaire de le réformer ;

7. Que pour mettre fin à cet état de choses, il faudrait refondre la loi électorale.

S. A. le demande instamment, car, d'après l'opinion de l'Hospodar, il n'y a que la classe privilégiée qui soit représentée et qui, malgré les fréquentes dissolutions qui ont eu lieu, s'oppose à toute espèce de réforme.

L'expérience aurait prouvé à S. A. que ces dissolutions n'offrent d'autre tableau, que celui de faire figurer, si non les mêmes personnes, au moins les mêmes principes.

Qu'il nous soit permis de discuter sérieusement et avec maturité chaque point de ce Mémoire.

I

Deux principes gouvernent les Nations : le principe monarchique et le principe républicain. Ces deux formes de Gouvernement peuvent être absolues ou limitées.

Aucun publiciste n'a contesté la bonté et l'avantage du Gouvernement absolu pour une Nation ; mais ce mode exige des conditions telles, que rarement elles peuvent se rencontrer : un Prince capable, juste, clément et la volonté de la Nation qu'il est appelé à gouverner. Ces conditions n'existent pas. Reste la forme limitée, qui est aujourd'hui le paladium des Nations civilisées et que

l'Europe a accordée aux Principautés, comme gage de leur prospérité intérieure. Outre ces causes civilisatrices, il en est d'autres, comme l'a très bien dit S. E. le Comte Walewsky aux conférences de Paris, qui ont imposé à l'Europe le devoir de nous accorder des institutions libérales.

Les Hospodars de ces pays sont appelés à gouverner par la voie des élections. Le hasard, les intrigues intérieures président toujours à de pareilles élections.

Le candidat sortant peut-être un homme de bien, comme aussi il peut-être un homme tout-à-fait ordinaire, sans moyens et sans la moindre idée gouvernementale.

La Convention, il est vrai, a posé des limites aux élections ; mais elles sont tellement faciles à éluder, qu'il se trouve peu de Moldo-Valaques qui ne voient la possibilité de parvenir à cette haute dignité. Or, peut-on confier les destinées d'un pays aux caprices d'un seul homme, enfant du hasard ou d'une intrigue ? Il n'y a qu'un contrôle sérieux, pour arrêter la marche d'une mauvaise administration. Il est du devoir de tout Prince qui aspire au bien de son pays, de suivre la voie libérale, afin de le faire jouir de la plus grande liberté politique et commerciale. Un Prince, qui invoque le despotisme et l'abolition de tout contrôle sur ses actes, qu'il nous soit permis de le dire, est un Prince qui, dans un but personnel, foule aux pieds l'intérêt de son pays, sans qu'il soit permis à aucune voix humaine de se faire entendre. Il est sans exemple dans l'histoire des peuples, qu'une Nation, n'ayant jamais joui d'institutions libérales, les gagne par la bienveillance de l'Europe à la suite de simples vœux exprimés dans des Assemblées consultatives ad-hoc, vœux traduits ensuite en une Charte constitutionnelle ou Convention. Malgré cela, l'homme appelé à gouverner ces pays par les membres mêmes de ces Assemblées, l'homme qui a souscrit à tous ces principes libéraux et qui, de plus, a prêté serment devant Dieu et les hommes, de les maintenir au prix même de son honneur ; — cet homme vient presque le lendemain demander aux mêmes Puissances l'abolition de ces institutions jurées et le sceptre du despotisme. Venons maintenant à l'examen sérieux des travaux de ces Assemblées. Qu'ont-elles fait pour mériter la désapprobation du Prince ? Elles ont écarté l'examen des comptes financiers de l'administration, dans la crainte de gêner la marche gouvernementale ; elles ne se sont opposées à aucune demande du pouvoir exécutif. Elles ont tout accordé : des emprunts,

des crédits extraordinaires, et elles ont poussé la condescendance jusqu'à voter en bloc des budgets, sans que le pouvoir exécutif en eût même présenté. Or, S. A. a-t-Elle bien raison d'élever des plaintes contre ces Assemblées ?

II

Sans doute, pour les Puissances qui ne connaissent qu'imparfaitement ces Principautés, une double élection, après la demande rejetée de leur Union, devient un acte historique de haute valeur et de principe; mais pour ceux qui sont à même de connaître les machinations ourdies à cette époque, les violations commises par la Commission intérimaire de Moldavie, la pression exercée par la populace en Valachie; pour ceux-là il n'est pas douteux que cette double élection ne soit tout autre chose qu'un principe. — L'histoire impartiale de chacune de ces Principautés qualifiera les actes et les hommes de cette époque à leur juste valeur. — Voyons en peu de mots ce qu'il s'est passé en Moldavie: Deux parties soutenaient la lutte: le parti *unioniste* et le parti *séparatiste*; ce dernier ainsi nommé, mais a tort. Il n'y avait qu'un seul parti dans les deux Principautés, celui qui voulait être gouverné par un Prince étranger. Et ce n'était pas, comme on l'a représenté, un principe lancé dans l'espace dans le seul but d'éviter l'Union; non! ce principe était un fait réel. — Mais quand on est venu à se convaincre que cette combinaison n'avait aucune chance de réussite, alors on a mis le Prince étranger en avant dans le but d'éviter l'Union avec un Prince indigène, source de désordre et d'anarchie.

Les partis unionistes et séparatistes ne représentent de fait que les principes démocratiques et monarchiques. Ces deux principes étaient en lutte. Par son influence, la Commission intérimaire est parvenue à convoquer une Assemblée électorale à Jassy, Assemblée plutôt démocratique que monarchique; et le scandale électoral s'est produit à tel point qu'on allait appeler à la Principauté les fils des anciens valets de ces boyards. Les jalousies entre les Stourdza père et fils et entre les partis entre eux ont produit l'état actuel, qui est un état complètement anormal, car le lendemain de l'élection du Prince actuel, chacun se repentait de son œuvre de la veille et reconnaissait avoir mal agi envers son pays, non que le Prince actuel soit un mauvais homme, mais parce qu'il est d'une condition et d'un parti qui ne pourront produire que le désordre et l'anarchie,

et son gouvernement n'a pas la chance de durée que dans ces conditions. En Valachie, la haine du Caïmacam Prince Alexandre Ghyka contre les anciens Hospodars Stirbey et Bibesco a servi à faire amener la populace des villes et des campagnes et à l'exciter jusqu'au point de lui faire violer le sanctuaire de l'Assemblée, dans l'unique but de faire avorter l'élection de l'un des deux Hospodars susnommés. L'Assemblée, pour éviter un acte tragique, provoqué par l'un de ses compatriotes, et confiante dans la haute sagesse des Puissances, a transgressé la Convention, dans l'espoir que son Elu ne serait pas confirmé. Les Ambassadeurs à Constantinople, le Commissaire de la Porte et les Consuls sont restés spectateurs passifs de ces événements. Après avoir pris connaissance de ces faits, nous demandons si c'est là un principe politique ou simplement une intrigue. Car enfin, faire un principe de l'élection d'un Hospodar par des manœuvres que l'histoire flétrit, c'est bien une témérité sans exemple pour celui qui s'en glorifie et une honte pour les Moldo-Valaques, s'ils l'acceptent.

III

Par suite de la double élection, le Prince se trouvant tantôt à Jassy tantôt à Buckarest, il résulte des entraves sans nombre dans la marche régulière des affaires. — Mais si l'on avait de l'expérience; si, au lieu de faire de la politique, on s'était occupé d'administration, avec le concours de la majorité des Chambres; si on avait nommé les membres de la Commission Centrale dans le sens de ceux que la Chambre avait envoyé; si, au lieu de chercher à organiser le pays militairement, on s'était entendu avec les chefs des différents partis pour organiser une administration sérieuse: si, au lieu de se faire un devoir de prouver à l'Europe que la Convention n'est praticable que sous le régime unitaire, on s'était donné à l'amélioration des routes, de l'agriculture, de l'industrie, du commerce et du crédit public, on serait parvenu, malgré la double élection, si non à un bien-être, au moins à un progrès sensible dans toutes ces branches. Le fisc ne se serait pas trouvé dans la gêne actuelle, la confiance aurait pu renaître, le mot *propriété* n'aurait pas été mis en discussion, la liberté individuelle aurait été respectée, la religion n'aurait pas été insultée. — Et cependant, on doit avouer à notre honte, que nous sommes exposés à toutes ces calamités. Certes, que ni la Convention, ni la double

élection ne sont cause du désordre, ni de l'anarchie régnants en maitres aujourd'hui. Le Mémorandum de S. A. trouve le remède à tous ces maux dans l'Union, comme si l'Union pouvait être un moyen efficace pour guérir les plaies saignantes, qui rongent les pays depuis bientôt trois ans. — Non, le mal est ailleurs : il réside dans l'élection faite dans un moment de folie. — L'Union, avec les antipathies du jour, n'amènerait que plus d'anarchie encore et peut-être une révolution. Car il ne faut pas perdre de vue que ni la Valachie ni la Moldavie ne veulent du régime actuel. Il ne reste de combinaison réelle pour fermer les plaies de ces pays, que de procéder à l'élection régulière d'un Hospodar dans chacune des Principautés. Les Puissances qui voudraient soutenir l'Union avec le Prince actuel, produiront pour conséquence la révolution ; et dans ce cas, ne vaut-il pas mieux laisser les choses telles qu'elles sont ? Le temps, amenant avec lui l'expérience, enseignerait plus tard ce qu'il y aurait à faire.

IV

Le Mémorandum prétend que le parti ultra-libéral pousse l'Hospodar à la réalisation définitive de l'Union, sans l'assentiment même du concert européen. En Valachie, toutes les fois qu'une question de cette nature se présente devant la Chambre, les députés ont la précaution opportune de s'en remettre au jugement et à la sagacité de S. A. ; cela dans le but de lui créer des embarras dans la grande question de l'Union et dans l'espoir que manquant de gouvernail, il fera chavirer sa barque de sa main malhabile et s'engloutira avec elle dans les profondeurs de l'oubli. Quant à la Moldavie, on sait la manière dont se pratiquent les élections. Telle est la pression, que le Gouvernement exerce sur elles, que les députés s'élisent par dépêches émanant du pouvoir exécutif et que les deux districts de Bessarabie annexés à la Moldavie sont des fabriques à députés. Cependant, malgré ce simulacre de représentation nationale, toutes les fois que l'Assemblée moldave s'empare de la question de l'Union, elle ne l'admet jamais avec le régime actuel, elle sous-entend toujours le Prince étranger ; et l'interpellation faite dernièrement à ce sujet dans la Chambre, en est la preuve irrécussable. Aussi, le Gouvernement, qui prévoyait le cas, n'a pas reculé devant mille manœuvres pour empêcher la Chambre d'être au complet. — Nous pourrions citer à l'appui de ce

que nous avançons des dépêches télégraphiques, adressées par les Ministres de S. A. aux partisans zélés du parti gouvernemental. La même motion a été faite en Valachie, qui a réuni l'unanimité des voix et provoqué la protestation contre toute réforme électorale, qui ne résulterait pas de la forme légale prévue par la Convention. Les ultra-libéraux cités dans le Mémorandum ne sont autres que les partisans du pouvoir exécutif et qui ont pour but, en faisant de la Convention un acte inapplicable, de parvenir à l'Union sous le régime actuel et de se soutenir au moyen de l'anarchie, sachant bien qu'avec un Prince étranger et sous un régime sérieux, eux, hommes d'Etat créés par le pouvoir exécutif d'aujourd'hui, retomberaient dans le néant qui les a vus. Admettons pour le moment que cette combinaison ait la chance d'obtenir l'approbation des Puissances durant la vie de l'Hospodar actuel, conformément aux désirs de la Porte.

Admettons l'éventualité de la mort du Prince, ou de toute autre cause qui l'obligerait à abdiquer. Qu'en résulterait-il? — La séparation. — Mais pourrait-on l'effectuer? Et les Chambres réunies, pour éviter le malheur sous lequel elles gémissent, ne voteraient-elles pas plutôt un Gouvernement provisoire, en entendant qu'il plaise à l'Europe de leur accorder un Prince étranger? — Serait-il facile de désunir, ce qui une fois aurait été uni? — Ce sont de ces questions que l'avenir seul peut résoudre. — On voudrait peut-être employer l'intervention; mais elle exige l'entente des sept Puissances garantes; et si la politique d'alors s'y oppose, qu'en résulterait-il encore? — Que les Moldo-Valaques feraient ce qu'ils voudraient. Enfin, admettons la condition, qu'après la mort de l'Hospodar, chacune des Principautés reentra dans l'ancien état des choses. — Mais comment serait composé le Gouvernement intérimaire de Moldavie? — Qui convoquerait la Chambre? — Et si l'on modifie la loi électorale, quelles seraient les qualités requises pour l'Hospodarat sous ce nouveau régime? — Tous ces cas doivent être prévus d'avance et réglés d'une manière claire et définitive. Le Mémorandum que nous discutons prétend qu'on ne peut gouverner ces pays sans l'Union. — Nous pourrions citer plusieurs contrées en Europe qui sont gouvernées par le même Prince, et certes l'anarchie n'est pas l'élément qui y prédomine.

La Suède et la Norvège en sont un exemple; le Danemark et le Holstein en sont un autre. Mais il en est un troisième plus frappant chez nous mêmes: un Commissaire plénipotentiaire gou-

vernait nos deux Principautés; et le Général Kisseleff les a organisés tout en étant le chef des deux pays. Il n'y a que l'Hospodar actuel qui ne peut résoudre ce problème. Si nous citons l'administration du Général Kisseleff, ce n'est certainement pas que nous soyons partisans russes; bien loin de là, nous tenons à notre autonomie plus qu'à la vie; mais nous manquerions d'impartialité, si nous ne citons l'administration du Général Kisseleff comme un modèle de bien-être et de prospérité. Enfin, si les Puissances désirent tellement accéder aux vœux de nos populations, qu'elles convoquent les deux Chambres en un lieu quelconque, en présence d'un Commissaire Ottoman et des Consuls étrangers, à l'effet de connaître leurs sentiments sur l'Union sous le régime actuel. — Nous sommes convaincus que la réponse des Chambres sera: l'Union avec un Prince étranger ou l'ancien état de choses. C'est la meilleure épreuve qu'on puisse faire de notre ferme volonté, quoique les élections des Chambres actuelles aient été opérées sous une pression de fer.

V

Le Mémoire prétend que le désordre existant est dû aux interpellations des Chambres et à leurs actes sévères contre les différents Ministères. — Ce raisonnement serait fondé, si les Chambres avaient l'initiative, qui malheureusement appartient exclusivement au pouvoir exécutif; et le pouvoir législatif n'est responsable en rien, si le Gouvernement administre mal ces pays.

Tous les projets de loi, que le Gouvernement a présentés, ont été acceptés par les Assemblées; tous les budgets ont été votés. Depuis que ce Gouvernement fonctionne, les Chambres ne se sont jamais opposées aux propositions du Gouvernement. Elles ont émis des votes de blâme contre des Ministres, qui avaient imposé le pays sans un vote préalable et qui avaient violé la Convention. En Valachie, la patience a été poussée à bout: il a fallu que le pouvoir exécutif dissolût (sic) la Chambre pour le bon plaisir d'un Ministre; que cette Chambre fût accusée d'avoir usurpé les prérogatives du pouvoir exécutif; que les listes électorales fussent contrefaites; qu'on ait influencé les élections d'une manière arbitraire et que le Gouvernement employât même les armes et tirât sur les paisibles citoyens, pour que l'Assemblée, lasse de sa modération, mit le Ministère en état d'accusation. Le pouvoir exécutif, en présence

de la volonté nationale, a menacé l'Assemblée de la faire envahir par la populace, qu'on devait exciter en la trompant, et S. A. a été rendre publiquement visite aux Ministres accusés. C'est ainsi que le Gouvernement entend pratiquer le régime constitutionnel et, pour terminer cette crise, le Gouvernement a jugé à propos d'insulter tout un pays, en composant un Ministère qui fait honte au pouvoir exécutif lui-même et dont le pays est indigné. On ne peut attribuer le désordre actuel aux Assemblées, mais bien au pouvoir exécutif lui-même. En quoi les Chambres sont-elles coupables, si le Gouvernement s'est amusé à gaspiller des millions pour le camp de Ploëschty? S'il dépense actuellement et sans la participation des Chambres le tiers des revenus de l'État pour la milice? s'il éparpille le reste pour des dépenses superflues, sans que les comptes du Trésor soient présentés à l'examen des Chambres? s'il emploie des manœuvres pour empêcher les Chambres de se réunir? s'il fause les listes électorales? s'il élit des députés par dépêches télégraphiques et que par des menaces il empêche les électeurs d'exprimer librement leur opinion? s'il fait soudoyer la presse étrangère et indigène avec les deniers des contribuables? s'il paie des mercenaires, qui vendent leur plume, pour dénigrer des institutions que l'Europe nous a accordées et pour composer des Mémoires contre son pays? s'il a avili la magistrature de l'administration légale? s'il a fait du désordre et de l'anarchie? s'il a ruiné le Trésor de l'État? si la liberté individuelle n'est plus garantie? si l'exil est devenu un état légal? si la demeure même des particuliers n'est plus respectée? s'il fait convoquer les masses ignorantes, pour exercer une pression sur l'opinion publique et faire signer des pétitions? si la Cour de Cassation, dont la loi a été votée il y a déjà un an, n'a pas encore été formée? si le droit de propriété est devenu un doute? s'il n'existe plus aucune confiance ni crédit public? si les immeubles ont perdu toute leur valeur? Tout cela est-ce la faute des Chambres, ou bien des hommes qui sont appelés à gouverner ces pays? Nous ne serions pas allés si loin pour démarquer (sic) l'état actuel des choses, si le Mémoire du pouvoir exécutif n'avait fait naître l'indignation dans le pays d'un bout à l'autre. Et celui qui en connaît le contenu se rendrait coupable de trahison, s'il ne dévoilait les projets coupables de quelques prolétaires contre la saine population de tout un pays.

VI

Nous ne tomberons pas plus d'accord avec le Mémorandum sur ce point. — La Convention, que la bienveillance des Puissances nous a accordée, a été l'étude approfondie d'une Commission européenne, qui s'est rendue sur les lieux pour étudier les nécessités de ces pays et pour poser les principes d'organisation. Les Cabinets réunis en Conférence à Paris n'ont été que l'organe de cette Commission, et les principes salutaires qu'ils ont posés sont la base fondamentale de tous les Etats civilisés. Il n'y a que le pouvoir Moldo-Valaque, qui trouve le rouage administratif trop compliqué. La Convention a institué une Assemblée sans initiative, pour discuter les projets de loi, les budgets et examiner les comptes de l'Etat; un Prince ayant le pouvoir exécutif, le pouvoir judiciaire indépendant des autres; une Commission Centrale pour la pondération de ces pouvoirs et la création des projets de loi d'intérêt commun, sans que le pouvoir exécutif y ait d'autre part que le droit d'en donner l'initiative. — Qu'y a-t-il de plus simple que cette organisation et pourquoi les Puissances ont-elles donné à la Commission Centrale la faculté d'établir des lois sans la participation des Hospodars? — Parce que le passé a enseigné à la Commission internationale que les Princes ne faisaient des lois que dans leur propre intérêt. Et si on avait laissé ce pouvoir au Gouvernement actuel, nous aurions vu des projets de la loi capables de ramener dans le pays, non pas la démocratie, mais une anarchie complète. Rendons grâce à Dieu de ce qu'il existe encore une Commission Centrale servant de barrière aux débordements anarchiques de cette école!

VII

Venons en maintenant à la conclusion de ce Mémorandum. Il présente la réforme de la loi électorale comme une nécessité indispensable, vu qu'il n'y a que la caste privilégiée qui soit représentée et qui s'oppose à l'art. 46 de la Convention et à toute espèce de réforme. Analisons d'abord l'article 46 de la Convention. Il pose:

1° *L'égalité devant la loi.* Cette égalité existait dans les Principautés avant la Convention, et pour preuve nous citerons l'Hospodar actuel, qui a été Préfet, Colonel, puis Prince même;

2° *L'égalité devant l'impôt.* Elle existe aujourd'hui chez nous plus que partout ailleurs, et si jamais article a été mis en exécu-

tion c'est bien celui-là. Chaque Moldo-Valaque paie au moins 15% et le pays est réduit à la misère, grâce à l'habile concours des Ministères du pouvoir exécutif;

3° *L'égalité devant les emplois.* Tout Moldo-Valaque, de quelque condition qu'il soit, peut être aujourd'hui Député, Ministre, etc., sans passer même par les emplois secondaires. Nous voyons un tel individu devenir membre de la Commission Centrale, qui la veille n'aurait pu faire un sous-préfet; tel autre devenir Ministre, sans qu'il ait montré préalablement aucune capacité ni aucune aptitude pour les affaires publiques, et ainsi de suite;

4° *La liberté individuelle garantie.* Ce n'est pas la caste privilégiée qui a violé le domicile du chef de la religion, qui l'a traîné en exil comme un criminel, qui a fait insulte à sa personne et à la religion et qui, par tous ces traitements indignes, l'a conduit à la tombe.

Chaque honnête homme éprouve des frissons d'horreur, en apprenant les manœuvres inqualifiables, employées au mépris de toute justice et de tout sentiment humain contre le chef de notre religion, vieillard aux cheveux blancs. Les secrets de famille ont été violés et la religion de tous les citoyens a été surprise de la manière la plus inique.

Ce n'est pas la classe privilégiée qui s'oppose à ce qu'on ne soit pas exproprié pour cause d'utilité publique moyennant indemnité. C'est la caste privilégiée qui a fait abandon depuis bien longtemps de toutes les exemptions et monopoles. Ce n'est pas la caste privilégiée qui a mis opposition à ce qu'on revise la loi qui règle les rapports entre le propriétaire et le cultivateur, mais bien le pouvoir exécutif, car lorsque l'Assemblée moldave a voulu discuter d'urgence ce projet, le pouvoir exécutif, voyant qu'il n'y avait moyen de s'y soustraire, a fait mander ses zélés partisans dans son cabinet et, de concert avec eux, a lancé la fameuse motion devant réunir les deux Chambres à cet effet.— Cette motion a eu la majorité et n'a eu que 17 voix contraires. Cela prouve que l'Assemblée est dévouée au pouvoir exécutif et que, si l'anarchie et le désordre règnent, ce n'est pas de son sein qu'ils émanent. En quoi donc la caste privilégiée, si elle existe encore, est-elle coupable et à quoi s'oppose-t-elle?— Elle s'oppose, quand elle peut réunir la majorité aux actes arbitraires et aux volontés despotiques. Cette accusation de la classe privilégiée en face de l'art. 46, en la représentant comme rétrograde, n'est qu'un moyen d'induire les Puissances en erreur,

afin d'obtenir l'élargissement de la loi électorale; mais le rapport de la Commission internationale est la meilleure preuve de cette injuste calomnie.—Le but en est facile à comprendre. Le pouvoir exécutif, sentant que les élections échappent à son influence, voudrait changer le cens de la loi existante. Mais, désirant que sa pensée intime reste masquée pour les Puissances, l'auteur du Mémoire a la précaution de déclarer qu'il ne réclame pas un changement, mais une modification dans l'application, modification qui aurait pour résultat de faire élire la classe intelligente, qui actuellement est exclue de l'Assemblée. Cherchons de qui se compose la population Moldo-Valaque: de paysans cultivateurs, de propriétaires fonciers, de commerçants et du clergé.

La première classe est la plus nombreuse, mais elle est ignorante et ne saurait faire valoir ses droits politiques, quand même on les lui accorderait. La seconde est la classe intelligente, celle qui représente un élément et un cens électoral. La troisième et la quatrième sont dans la même catégorie. Ces trois classes exercent aujourd'hui des droits politiques, d'après la loi électorale annexée à la Convention. En Moldavie, le cens électoral exigé par la Convention commence à 57 fr. jusqu'à l'indéfini (sic). Pour être électeur et pour être élu, il faut jouir d'un revenu foncier de 4400 fr., revenu que, malgré l'article précis de la Convention, la Commission intérimaire et le Gouvernement actuel laissent à la libre disposition du député élu de prouver l'existence comme bon lui semblera. En Valachie, il suffit de 34 fr. $\frac{1}{2}$ pour avoir droit d'élire.—Quelle plus grande latitude peut-on donner aux élections, lorsqu'elles sont réduites à de si minimes proportions, surtout dans des pays qui n'ont jusqu'à ce jour exercé aucun droit électoral? — Aucune, à moins d'établir le suffrage universel, introduit par une école dans des pays constitutionnels comme moyen de corruption, servant à anihiler la base de ce régime, n'en conservant que l'apparence extérieure. — C'est ce que demande le pouvoir exécutif dans ces pays. Des Chambres, des Ministres, mais aucune responsabilité, aucune initiative, aucune prérogative et aucun droit. Le régime constitutionnel avec la volonté d'un seul homme et le pouvoir despotique. Si telle est la volonté de l'Europe, elle n'a qu'à l'accorder au pouvoir exécutif, quitte à en voir les tristes conséquences d'ici à quelques années. L'instrument de la Convention dit expressément qu'aucune modification ne peut-être faite, ni à son texte, ni à ses annexes, sans l'assentiment préalable des Puissances. Les protocoles de la Con-

vention autorisent une modification de la loi électorale à la seconde législature, opérée suivant les formes légales et avec son assentiment. Pourquoi cette restriction? Pour que le Gouvernement, ayant en son pouvoir tous les moyens d'influence, ne puisse faire passer une loi composée d'éléments anarchiques. — Tel a été le but des Puissances et nous avons été vivement surpris d'apprendre que la Cour Suzeraine veuille accorder ce droit à l'Hospodar. Ce serait agir au mépris de la Convention, des principes d'ordre et de légalité. Ce serait annuler l'autonomie qui nous a été accordée, violer la Convention à sa naissance, tuer moralement et matériellement ces pays. — Nous ne pouvons ne pas signaler l'erreur du Mémoire, quand il dit 5.000.000 de Roumains, dont 35.000 électeurs. D'après la statistique officielle, il y a dans les Principautés 750.000 familles, qui correspondraient à une population de 3.750.000 âmes, si on admet cinq individus par famille. En retranchant les femmes et les enfants, il reste 750.000 individus ayant des droits politiques. Sur ce chiffre, 35.000 individus les exercent. C'est donc la moitié; et le pouvoir exécutif trouve la loi électorale trop restreinte? — Il trouve qu'il manque d'influence, bien que l'expérience nous ait montré qu'à l'égard des petits propriétaires et dans les villes il fait ce qu'il veut, et les grands propriétaires seuls luttent contre son influence. Nous en avons eu un exemple frappant, il y a de cela quelques années, sous le régime provisoire. En présence de la Commission internationale, les premières élections au Divan ad-hoc ont été composées de séparatistes. Quinze jours après toutes étaient unionistes. — N'est-ce pas une preuve suffisante que le Gouvernement tient tous les fils de la machine électorale? Aujourd'hui il veut se surpasser encore? Nous nous abstenons de décrire le mode électoral dans ces pays; nous l'avons assez souvent mentionné dans le contenu de ce mémoire. Il faut encore nous disculper de l'accusation grave portée contre nous, comme étant les auteurs de la Constitution élaborée par la Commission Centrale contrairement à la Convention. On n'a qu'à parcourir les procès-verbaux de la dite Commission, pour se convaincre que les créateurs de cette Convention ne sont autres que les membres nommés par A. S. le Prince, peut-être même intrigués à dessein par le pouvoir exécutif pour compromettre l'existence de la Convention. Le parti conservateur ne demandait qu'à reviser le Règlement Organique selon les dispositions conventionnelles. — Aussi, nous protestons vivement contre l'injure, qui nous est faite dans le seul but

de nous compromettre. Nous ne terminerons pas cette pièce justificative, sans déclarer sous le sceau de la vérité que le pouvoir exécutif veut exercer le principe d'autorité d'une façon tout-à-fait arbitraire; qu'il veut comprimer la Représentation par les moyens révolutionnaires de 1793, où il a puisé ses principes, ainsi que ses adhérents, en comprimant l'expression des Chambres par la masse ignorante et en l'excitant contre la représentation légale du pays. Ce système pouvait-être exercé par Danton, par Robespierre et la Convention nationale; mais nous ne croyons pas que l'Europe tolère cet abominable système au 19-ème siècle sur les bords du Danube. Nous croirions manquer à nos devoirs de bons citoyens, si nous laissons notre Patrie livrée comme une martyre entre les mains de quelques individus, dont l'unique but est de se gorger de ses dépouilles. — Nous avons été accusés, nous nous défendons; c'est notre droit, c'est notre devoir.

m.

MÉMOIRE RÉDIGÉ PAR MR. P. BALSCHÉ

Pièce No. 2.

Mon cher ami transcrivez moi ce Mémoire. ¹

Le Mémoire, que S. A. le Prince Régnañt des Principautés-Unies a adressé à la Sublime Porte et aux Puissances garantes, démontre assez clairement la situation morale et matérielle des Principautés; mais S. A. omit la partie la plus importante: c'est le désordre extrême des finances, la ruine du crédit public et privé, le mécontentement même des populations contre S. A. comme chef de l'Etat; il omit les idées subversives qui ont été soulevées de toute part et complète dans laquelle sont tombées ces Principautés. La cause de cet état de choses?—Le Mémoire le fait retomber sur les institutions actuelles. Il serait puéril de démontrer que les institutions ne sont jamais la seule cause des désordres dans lesquels sont tombés quelques pays. Plusieurs événements concourrent et y contribuent d'une manière tout aussi puissante que l'institution. Le Règlement Organique, malgré toutes les critiques auxquelles il a donné lieu, a produit cependant, dans un laps de temps de vingt ans, des résultats assez heureux. La Convention, ayant admis les mêmes principes administratifs, ne diffère du Règlement que par une plus large base de cens électoral, en introduisant le régime représentatif, et a eu pour résultat l'anarchie, malgré deux

1. Acăstă linie scrisă de altă mână.

Conférences européennes, qui reconnurent la double élection et l'Union administrative des Principautés et qui vinrent en aide au Gouvernement de l'Hospodar. Après tous ces essais S. A. proposa d'essayer d'un troisième moyen plus efficace à sa manière de voir en modifiant les institutions mêmes. Mais, si après cet essai, l'anarchie continue de régner, que faudrait-il faire ? Changer et rechanger continuellement d'institutions pour le bon plaisir d'un homme qui veut apprendre à gouverner. Non, le mal n'est pas seulement dans les institutions, mais aussi et principalement dans les hommes qui ont été appelés à gouverner. A peine la Convention fut-elle remise entre les mains de la Commission intérimaire, qu'elle fut violée dans la formation des listes électorales, dans les candidats à la Principauté, dans l'élection de l'Hospodar, par l'Hospodar lui-même et finalement elle est devenue une lettre morte et qui exige aujourd'hui plus que jamais une entente entre les Puissances garantes pour mettre un terme à un état de choses, dont les conséquences peuvent-être très funestes à la société Moldo-Valaque. Ce ne serait certes pas seulement une Chambre haute, un Conseil d'état et une Cour des Comptes nommée par l'Hospodar, l'élargissement (sic) de la loi électorale, qui feraient à elles seules le bonheur de ces pays. Ce sont des institutions très utiles, où la marche de l'administration est régulière et normale. Ces institutions plus ou moins défectueuses, sans qu'elles soient copiées des lois françaises, existent déjà dans les Principautés. La Commission Centrale ne fut autre chose qu'un Conseil d'Etat et une Chambre haute, et cependant le Prince lui-même dans un autre Mémoire a demandé son abolition. La Cour des Comptes, sous le nom du Département du Contrôle, qui est plus approprié aux usages et aux mœurs de ce pays que les institutions françaises; et cependant le Gouvernement de l'Hospodar n'a pas avancé d'un pas dans la marche régulière de l'administration ; au contraire, le bien-être moral et matériel des régimes précédents sont regrettés par tout le monde. Nous nous permettons de dire que le mal réel et véritable, c'est que l'Hospodar actuel n'est pas à la hauteur de sa position et que son administration fait partager la société en deux camps. Semant lui-même cette division, pour combattre l'une par l'autre ; représentant l'une comme la véritable Nation sous le nom de masse populaire, et l'autre comme les propriétaires du sol, les aristocrates, les ennemis du pays. Voilà la cause réelle de l'anarchie, et non les institutions ; mais du reste l'Hospodar ne peut gouverner que dans

cette sphère d'action. Elu à l'improviste et par intrigues en Moldavie, il ne fut élu en Valachie que pour ne pas être confirmé. Or, un homme élu dans des conditions pareilles ne peut gouverner que par l'anarchie. Deux conférences lui sont venues en aide, et cependant elles n'ont fait qu'accélérer l'anarchie ; une troisième modifiera les institutions, et elle aura le même sort. Un chef d'Etat, dans n'importe quel pays, doit avoir un prestige, un parti ; il doit être capable et honnête et posséder les qualités morales d'un homme de bien. Les conditions sont exigées dans un Gouvernement électif. Or, toutes ces qualités manquent à l'Hospodar actuel et c'est la véritable cause que son administration ne peut produire aucun résultat. Nous sommes convaincus que, malgré le défaut des institutions actuelles, un homme possédant ces qualités, s'il n'avait pas rendu les pays heureux, au moins il n'aurait pas produit une dissolution sociale comme le Gouvernement actuel. Tout en admettant des modifications dans les institutions, la première qu'il faudrait introduire, c'est d'accepter la démission offerte par le Mémoire de l'Hospodar actuel et de modifier aussi l'acte constitutif des Principautés. A cet effet faudrait : 1° De conserver l'Union politique avec un seul Prince, qui s'il serait héréditaire et étranger ne serait que mieux ; 2° D'instituer deux Chambres et deux Ministères, l'une à Iassy, l'autre à Bucharest ; 3° D'instituer une Chambre haute, en partie élective et l'autre en partie de droit, comme le Métropolitain, les Evêques et quelques formelles prépondérances, car la garantie des libertés publiques n'a pas de soutien plus solide que l'aristocratie. Le régime contraire conduit, non à la véritable liberté, mais à l'égalité complète, à la démocratie, à la révolution sociale et politique. Cette Chambre siégerait alternativement tantôt à Iassy, tantôt à Bucharest. Telles sont les seules réformes à introduire pour le bien-être du pays. Si l'on veut conserver l'Union telle qu'elle est, dans peu de temps elle produira la séparation et la guerre civile. Il est dans la nature politique de ces pays d'être séparés administrativement et de conserver l'union fédérative, pour adjoindre plus tard à cette fédération les provinces même au delà du Danube.

n.

MONSIEUR P. BALSCHÉ À SON EXCELLENCE SIR HENRY BULWER,
AMBASSADEUR DE S. M. BRITANNIQUE, ETC. ETC. À CONSTANTINOPLE.

Pièce No. 3.

1861 Mai 5/17.

Excellence,

Il est bien téméraire à un simple particulier de s'adresser au Ministre d'une Puissance étrangère, mais lorsqu'il s'agit des destinées de son propre pays, il est permis à tout homme de s'adresser au représentant d'une Puissance qui doit régler son sort. La note circulaire de S. A. Aali Pacha, adressée aux Puissances signataires du Traité de Paris, constate que la double élection entraîne nécessairement la réunion des Assemblées législatives et des Ministères, pour la facilité de l'administration princière, durant la vie du Prince actuel, la suppression de la Commission Centrale et la réforme de la loi électorale, que la Sublime Porte laisse aux soins de S. A. le Prince Régnant de la proposer et aux Puissances de l'accepter. La double élection, Excellence, entraîne nécessairement la réunion administrative pour la facilité du Gouvernement, de S. A. le Prince Régnant, quoique nous ayons vu, durant les occupations militaires russes, un Commissaire Impérial administrer les pays, et, s'il s'agit de dire la vérité, je ne sais pas si ces administrations ne vallaient pas celles des Hospodars, sauf les vexations militaires et les persécutions politiques. La suppression de la Commission Centrale est une conséquence absolue de la double élection ; car quel a été le but des Puissances en créant cette Commission ? C'est la pondération des pouvoirs, l'élaboration des projets de loi en dehors de l'influence hospodariale et la stricte vigilance de cette Commission à ce que l'acte constitutif ne soit pas violé par le pouvoir exécutif. Du moment que le Prince a le droit de nommer la moitié des membres de cette Commission, ses attributions deviennent illusoire et le contrôle d'un pays sur l'autre une impossibilité. Cependant, Excellence, si la double élection entraîne la suppression de cette Commission, l'union administrative demande plus que jamais son remplacement par un autre corps de l'Etat. Car la Commission Centrale, tout en étant un Conseil d'Etat était aussi une seconde Chambre, où doivent dominer l'élément de l'ordre, le principe de la conservation et la pondération entre le pouvoir législatif et le pouvoir exécutif. Cette nécessité est tellement vraie, que dans tous les Etats qui jouissent d'un régime constitutionnel, on a

senti la nécessité de le créer, même dans les pays les plus démocratiques. Il ne suffit pas seulement que ce pouvoir soit créé, il faut l'entourer du prestige nécessaire et l'indépendance du pouvoir exécutif. La nomination des membres de la Commission Centrale par le pouvoir exécutif n'offre pas aujourd'hui des garanties suffisantes, pour le laisser au libre arbitre d'un Prince Moldo-Valaque. Je crois qu'une élection très restreinte, sans la participation et l'influence gouvernementale, peut seule sauver ces pays de l'anarchie et des ruines qu'on leur prépare. En prenant pour base électorale des électeurs qui possèdent un revenu foncier de 3000 ducats et des élus de 5000, on pourrait constituer une Chambre tout conservatrice et alors S. A. Aali Pacha pourra demander compte au parti conservateur s'il a fait quelque chose pour son pays. Mais lorsque la Commission intérimaire a violé l'acte constitutif, en excluant l'un de ses membres, en faussant la loi électorale, en donnant des droits à ceux qui n'en ont pas, pour qu'ils parviennent à la Chambre et faire taire la voix à la véritable majorité du pays. Lorsque le régime actuel a suivi le même système et l'a exercé avec plus d'oppression, je crois que le parti conservateur n'est responsable de rien, ni envers la Sublime Porte, ni envers son pays ; la responsabilité incombe plutôt sur ceux qui ont combiné un pouvoir intérimaire pour détruire ce qui existait et ne le remplacer que par l'anarchie et le désordre. En ce qui concerne de laisser la faculté à l'Hospodar de proposer les modifications à la loi électorale, Votre Excellence conviendra que laisser à un seul homme le droit de faire une loi, de la proposer à la Sublime Porte, de la faire ratifier par les Puissances pour qu'elle devienne une loi exécutive, c'est ruiner ce pays. Quelle garantie d'ordre le Prince Régnant a-t-il donné, pour qu'il devienne le Solon des deux pays. Et s'il propose une loi électorale, qui exclue tous ceux qui possèdent quelque chose, faut-il que la Sublime Porte, les Puissances, et les Moldo-Valaques l'acceptent ? Je crois que non. Il n'y a que deux modes de doter un pays d'une loi fondamentale, ou bien de la faire agréer à un peuple par une constituante, si ce peuple a la force et l'intelligence de se la donner, ou de la lui octroyer ; mais on n'a jamais vu d'exemple dans les annales de l'histoire, qu'on le laisse au libre arbitre d'un homme, qui a été appelé à gouverner un pays par une coterie d'individus, qui se sont emparés du pouvoir. Il ne faut pas perdre de vue, Excellence, que la loi électorale d'un peuple est la loi fondamentale, une loi sacrée, la base du régime constitutionnel, l'élé-

ment de l'ordre, si elle est conforme aux besoins du peuple, et le germe de l'anarchie, si elle surpasse les bornes prescrites par la raison. Je crois de mon devoir comme Moldave, avant que les conférences se soient réunies, de faire parvenir à Votre Excellence mes réflexions à cet effet, et je prends la liberté de joindre ci-inclus un projet à l'usage de Votre Excellence.

J'ai l'honneur d'être de Votre Excellence le très humble et très obéissant serviteur.

P. Balsche

Le 5/17 Mai 1861. Iassy.

O.

LE DOCTEUR LAMBERT À SON ALTESSE LE PRINCE COUZA

Bucarest, 10 Mai 1864

Monseigneur,

Mes relations avec le Métropolitain datent depuis 1856, époque à laquelle je lui fis une opération de fistule à l'anus et je le soignai pendant 3 mois comme un père soigne son enfant; mais Son Éminence ne répondit point ni à mon espoir ni à mon attente. La seule véritable récompense qu'Elle me fit fut de me nommer comme médecin de la Métropole, après avoir soigné les malades du Monastère pendant 4 mois gratis. Il vint l'année 1858, quand le Commissaire de la Porte se trouvant à Bucarest, s'alita par une maladie grave. Je le connaissais de Constantinople, j'en fus invité pour le soigner. Après trois mois de soins sa santé lui revint, et j'acquis au plus haut degré son affection, que j'employai toujours pour soutenir Son Éminence, se trouvant alors très mal avec le défunt Prince Caïmacam Ghika. Safet Effendi lui fit plusieurs visites, et Son Éminence les lui rendit, dans l'intention d'avoir une décoration et l'appui de S. Excellence. Mais pour moi, S. Éminence ne voulut jamais rien faire. Je traitai encore S. Éminence d'une maladie grave (perityphlitis) et il en fut tellement content, qu'Elle se décida à la fin de me nommer à l'hôpital Brancovano comme médecin, et depuis ce temps-là je ne fis que la soigner, tantôt indisposée, tantôt malade, sans pourtant que Son Éminence voulût quelquefois reconnaître mes soins. Elle me fit écrire plus d'une fois des lettres à Safet Effendi pour le mettre au fait de tout ce qu'il se passe en Roumanie et Elle ne faisait toujours que se plaindre du Gouvernement et des mauvais traitements, qu'Elle subit tous les jours, surtout au temps du Ministre Tell et du Ministère actuel, et les lettres que j'en recevais, Son Éminence les prenait et me les faisait brûler

devant moi, quoique les réponses de Safet à mes lettres aient été plus rares. Une seule fois, après que le Métropolitain reçut la décoration de Medgidié, reçut une lettre et fit une réponse qu'il écrivit devant moi, mais comme cette lettre était insignifiante je ne la donnai point à Safet. Son Eminence, toutes les fois que j'exprimais le désir d'aller à Constantinople et que je lui demandais de l'argent pour mon voyage, au lieu de me prêter Elle, me faisait prêter par la caisse de l'hôpital Brancovano que je soldais en quelques mois par mes honoraires, et au jour de mon départ elle m'appelait et me racontait beaucoup de choses en me mettant à la voie de tous les faits du pays. Dernièrement, avant de me rendre à Constantinople, je demandai un écrit en faveur de Mr. Soutzo qu'il est honnête homme et homme de prudence, et cela sur l'instance de Mr. Soutzo. J'eus le papier en forme de lettre, mais n'ayant pas eu besoin, je le déchirai, et je n'en fis aucun usage. Voilà toutes mes relations avec le Métropolitain. Celles que je liai avec Safet Effendi, actuellement Safet Pascha, j'ai eu l'honneur de vous dire ci-dessus que je le connaissais de Constantinople avant mon arrivée ici, et à son arrivée en Roumanie, à cause de sa maladie et des soins et de l'assistance que j'eus pour lui, il me donna toute sa confiance et je fus le serviteur dévoué du défunt Caïmacam Ghika par l'emploi que j'en fis, parce que par moi le Prince Ghika faisait tout ce qu'il voulait avec Safet. C'est par mes mains que Safet reçut les 5.000 ducats, que le défunt m'envoya par le Prince Charles Ghika, son neveu, chez moi; c'est par moi et avec moi que le Prince défunt lui envoya à Paris une somme de 90.000 francs en lettre de change sur le banquier Fould, somme que nous touchâmes avec le fils du Charles Ghika et dont je pris un reçu et laquelle, — quand je la remis à Safet, il me donna un reçu pour un soit—disant tableau, comme il a été convenu entre Safet et le Prince. Depuis ce temps-là nos relations ont été très étroites et une correspondance fut régulièrement tenue entre nous sur l'état des choses en Roumanie. Plus d'une fois je lui parlai de Mr. Soutzo et comme nous exposions les choses sous une teinte très noire et très triste, Safet Pascha aussi commença à désirer un changement et travaillait peut-être à cela. Mais il ne dépendait pas de lui. Voilà mes relations avec Safet Pascha.

A la Porte j'allais souvent. Depuis que Fuad Pascha est Premier Ministre je ne le vis qu'une seule fois. Aali Pascha cette fois-ci je ne le vis point du tout. J'ai vu plusieurs autres Turcs employés de mes amis et je parlai sur l'état du pays. Mes relations avec

Monsieur Soutzo sont récentes, de 8 à 9 mois, je ne me rappelle plus, ou d'un an, car il est venu un jour chez moi pour me prier d'intervenir auprès du Métropolitain pour que son divorce avec sa femme ne puisse pas avoir lieu, et il m'offrait cent livres et au Métropolitain offrait une paire de chevaux et d'autres objets. Premièrement, le Métropolitain consentit à accepter les chevaux et envoya même son cocher pour les voir; mais après il s'en est repenti et il ne voulut rien accepter, mais une partie de l'argent, que M. Soutzo m'avait donné, me l'a pris pour le donner je ne sais où. Après cela, nos relations ayant eu plus d'intimité, il a commencé à me parler sur le malheureux état du pays, et surtout quand le Ministère avait fait séculariser les monastères grecs. C'est dans ce temps là que moi, ayant reçu une lettre de Safet, dans laquelle il me disait que S. A. le Prince Couza fait mal et qu'il marche à sa ruine et que le pays finirait par avoir encore des Caïmacamies, mais qu'il faut de la patience, — c'est alors, dis-je, que M. Soutzo me raconta ses relations avec Omer Pascha, les brébis mérinos qu'il fit cadeau au Sultan Medjit et qu'Omer Pascha voulut le faire Caïmacam, mais ne réussit pas, parce que Cantacuzène avait dépensé de plus, etc. C'est alors qu'il me proposa, qu'en cas qu'il aurait encore des Caïmacamies, de le recommander à Safet Pascha et par des sacrifices et des promesses pouvoir réussir. Je ne m'adressai qu'à Safet et je ne le recommandai qu'à Safet Pascha. J'ai promis plus que je pouvais, je me vantai, je fanfaronnai sur tout, quand me trouvant à Paris aux eaux d'Auteuil pour une maladie de ma femme, sans argent, je lui en demandai, lui disant que j'ai des relations sans en avoir, et il m'en a donné pour retourner à mon poste ici; et dernièrement encore, Safet Pascha désirant que j'aille à Constantinople pour sa santé et pour la mienne, qui fut altérée par un refroidissement que j'ai eu, c'est alors, avant mon départ un ou deux jours, que j'ai été chez lui et me donna une procuration, par laquelle il me nomme son plénipotentiaire de promettre, de faire, etc., car à Paris il m'en avait donné une autre et un autre papier qui a la forme d'une lettre de change. Voilà mes relations avec M. Soutzo. C'est par ma femme qu'il m'a envoyé quelques lettres, les deux petites, c'est-à-dire qu'on a saisies à Giurgéwo et qu'on a trouvées dans le paquet. Ma femme savait que M. Soutzo a quelque chose avec moi, mais elle ignorait le fond de la chose. Maintenant, quant au papier qui porte les trois cachets turcs, c'est un papier sans aucune signifi-

cation, sans aucune valeur. C'était une idée à moi pour lui vendre mes meubles et avoir les sommes que je dépensai à Constantinople.

De Malmaison, le 10 Mai 1864.

Le Docteur D. Lambert.

p.

Le 23 Juin 1859.

Monsieur, ¹

J'ai reçu avec plaisir la lettre que vous avez bien voulu m'adresser le 22 Mai, et suis très sensible aux sentiments que vous m'exprimez. En vous remerciant bien sincèrement, je vous en prévien, Monsieur, que j'ai déjà donné l'ordre à Achir Effendi de ne tarder un seul instant à envoyer à Madame Lambert le cadeau que je lui avais destiné.

Agréez, Monsieur l'assurance de ma considération distinguée

[Nedescifrabil]

PRINCIPAUTÉS-UNIES

CABINET

du

PRINCE-RÉGNANT

Bucarest, le 23 Mai 1864, 1 heure

(Dépêche)

L'AGENCE DES PRINCIPAUTÉS-UNIES, CONSTANTINOPLE

En Moldavie menées semblables à celles découvertes ici. Mr. Panaiotti Balsche, député, a été arrêté à Iassy. Sa correspondance révèle des intrigues nouées à l'étranger contre le Prince et l'ordre de chose établi par la Convention. Les populations, excitées par les découvertes de ces conspirations, ont voté avec enthousiasme. D'après les résultats déjà connus, la presque unanimité vote pour *oui*.

20

14 Mai 1864

DECRETUL DE NUMIREA COMISIUNEI PLEBISCITULUI

ALEXANDRU IOAN I

Cu mila lui Dumnezeu și voința Națională, Domn Principatelor-Unite Române.

La toți de față și viitori sănătate :

Asupra propunerii Consiliului Nostru de Miniștri.

Am decretat și decretăm ce urmează.

Art. I. Comisiunea menită prin decretul nostru din 2 Mai cu-
rent sub No. 517, de a constata rezultatul voturilor date de Poporul

¹. Pe plic: *Monsieur le Docteur Lambert à Bucarest,*

Român, pentru adoptarea sa și respingerea Plebiscitului, propus prin proclamația Noastră din 2 Maiu, se va compune de

Prea Sfantitul Mitropolit,

Primul Președinte al Curței de Casațiune,

Doi Președinți de Secțiuni ai același Curți,

Generalul șef al înteiului comandament militar.

Trei Președinți de Curți de Apel, București, Iași și Craiova,

Decanul Facultății de drept din București,

Rectorul Universității din Iași,

Cinci Președinți ai Municipalităților din București, Iași, Craiova, Galați și Ploești.

Art. II. Această Comisiune, sub președinția Prea Sfinției Sale Mitropolitul va ține ședințele sale in localul Santei Mitropolii din București.

Atr. III. Secretarul Consiliului Nostru de Miniștri, va servi de secretar redactor al acestei Comisiuni.

Art. IV. Președintele Consiliului Nostru de Miniștri, este însărcinat cu aducerea la indeplinire a acestui Decret.

Dat in București la 14 Maiu 1864.

ALEXANDRU IOAN.

*Kogălniceanu, Bălănescu, Bolintineanu, Orbescu,
General Savel Mann.*

No. 565.

21

20 Maiu 1864

MINISTERUL DE IRTERNE, «MONITORUL OFICIAL» DIN 20 MAIU 1864

Comisiunea ad-hoc, însărcinată de a apăra recensământul general al voturilor Plebiscitului și-a sfârșit lucrările. Adică, își încheie ultimul proces-verbal. Resultatul definitiv al voturilor este cel următor:

Din 754,148 contribuabili și cetățeni indriduiți de a vota fără condițiune de cens, au luat parte 683,928 cetățeni. Din aceștia, 682,621 au subscris Da, și 1307 au subscris Nu.

21 Maiu 1864

ACT DE CONSTATAREA VOTURILOR DATE DE POPORUL ROMÂN ASUPRA
PLEBISCITULUI PROPUȘ LA 2 (14) MAIÛ 1864.

Noi subscrișii :

Nifon Mitropolitul Ungro-Vlachiei.

Vasile Sturza, primul președinte al Curței de Casațiune.

Alexandru Catargiu, președinte de secțiune la Curtea de Casațiune.

Ioan Emanoil Florescu, general și capul întâiului comandament militar.

Constantin Apostolescu, președintele Curței de Apel civile secțiunea I din București.

Dimitrie Meleghie, președintele Curței de Apel civile din Iași.

Eliodor Lapati, președintele Curței de Apel din Craiova.

Constantin Bosianu, decanul facultății de drept din București.

Mihail Idierul, președintele municipalității din Iași.

Ioan Solomon, președintele municipalității din Craiova.

Nicolae Hagi Nicola, președintele municipalității din Galatz.

Gheorghe Alexiu președintele municipalității din Ploiești.

Cari prin decretul *Măriei Sale, Alexandru Ioan I, Domnitorul României*, cu No. 565 din 14 (26) Maiu 1864, suntem numiți înaltă Comisiune, pentru a cerceta votul dat de Poporul român asupra Plebiscitului ce i s'a propus de *Măria Sa* prin proclamațiunea de la 2 (14) Maiu, ne am adunat în sânta Mitropolie, în zilele de 18, 19 și 20 Maiu și am cercetat registrele originale adevărite și de tribunalele fie-căruia județ, în care au sub-scris Cetățenii de ori-ce treaptă, —cuprindând clerul și armata— din toate satele și orașele Țării întregi, și din numărul total de 754,148 (șapte-sute cincî-zeci și patru de mii una-sută patru-zeci și opt) al celor cu drept de a vota după arătarea administrațiunilor, am dovedit că 682,621 (șese-sute opt-zeci și două de mii șese-sute două-zeci și unul) de Cetățeni au primit *Plebiscitul* propus de *Măria Sa*, dicînd: DA, și numai 1,307 una mie trei-sute-șapte au votat împotriva dicînd: NU.

Acestea am găsit și le mărturisim înaintea Națiunei.

Eară spre deplina lor întărire noi am subscriș toți cu propria noastră mână actul de față în două exemplare, din care unul 'l vom supune noi înșine *Măriei Sale Domnitorului* ear cel-l-alt 'l

vom înainta D-lui președinte al Consiliului de Miniștri, pentru a fi așezat în archiva Statului.

Incheiat la București, în sânta Mitropolie, Joi la 21 Maiu (2 Iunie) anul mântuirii una-mie-opt-sute șese zeci și patru.

Urmează semnăturile președintelui și membrilor înaltei Comisiuni.

Secretar, *I. C. Petrescu*

23

21 Maiu 1864

PROGRAM PENTRU 21 MAIU

În care Comisiunea ad-hoc are a depune în mâinele Înălțimei Sale Domnului României, Plebiscitul propus Națiunei în 2 Maiu și adoptat de *Ea* în zilele de 10 și 14 Maiu 1864.

I. La 6 ore dimineața, 21 detunături de tun de pe dealul curței Mihaï-Vodă, vor vesti începerea serbării.

II. La 9 ore, oștirea de toate armele, în plina uniformă se va înșira de la Palatul Domnesc până la Mitropolie. La aceeași oră, șefii corporațiilor din Capitală se vor aduna cu drapelele lor în curtea Mitropoliei.

III. La 10 ore, se va cânta în catedrală un Te-Deum de către Prea Sfântul Mitropolit. *Măria Sa Domnul* asistă la această ceremonie religioasă.

Consiliul Miniștrilor, Curtea de Casațiune și toate autoritățile Statului vor fi de mai înainte întrunite în lăuntru bisericeii.

21 detunături de tunuri vor anunța purcederea *Domnitorului* la Mitropolie.

IV. La 11 $\frac{1}{2}$ ore, Comisiunea ad-hoc însărcinată cu recensemântul general al voturilor Plebiscitului, va pleca de la Mitropolie la Palatul Princiar spre a depune în mâinele *Înălțimei Sale Plebiscitul, voința Națiunei.*

La trecerea sa, oștirea îi va presenta armele; 21 tunuri, muzicile militare și clopotele de la toate bisericile Capitalei, vor anunța purcederea sa.

V. Atât la ducere cât și la întoarcere, Comisiunea va fi transportată în calesce Princiare și escortată de un escadron de cavalerie. La scara mare a Palatului, Comisiunea va fi primită de patru adjutanți Princiar și condusă de aceștia în sala Tronului.

VI. Comisiunea ad-hoc va fi primită de Domnitor pe Tron, în fața autorităților Statului, având în dreapta clerul și autoritățile administrative, și în stînga Curtea de Casațiune și celelalte Curți și Tribunale judiciare.

VII. După cetirea cuvîntului, Prea Sfințitul Mitropolit va înmîna *Inălțimei Sale* procesul-verbal conslătător rezultatului voturilor Plebiscitului. După răspunsul *Inălțimei Sale*, Comisiunea ad-hoc va părăsi sala Tronului și va fi recondusă la Mitropolie cu același ceremonial.

VIII. După primirea Plebiscitului, *Inălțimea Sa* primesce felicitările Clerului, ale Curței de Casațiune și ale celorlalte corpuri și autorități publice, după ordinea prezentării aicea alăturată.

Inălțimea Sa primesce apoi felicitățiunile Municipalității în capul Deputaților de suburbie și al Corporațiunilor. După primirea Autorităților și a Deputaților, oscirea va defila înaintea *Inălțimei Sale*.

IX. Seara, grădina Cișmegiu, pietele și edificiurile publice vor fi iluminate.

X. Un foc de artificii se va da la dealul Spirei. Iar la teatru se va da o reprezentațiune gratuită, la care vor fi invitați Șefii deosebitelor autorități publice, Municipalitatea, Deputații de suburbii și Șefii corporațiunilor.

XI. În toate bisericile României, de ori-ce rit se va cânta un Te-Deum, spre a chema bine-cuvîntările Cerului asupra Plebiscitului.

XII. În București, Ministerul Cultelor, iar prin reședințe districtuale Municipalitățile vor împărți la săraci și neputincioși ajutoari în bani și victualii.

Ministru din Intru *M. Kogălniceanu*.

Anul 1864 Maiu, București.

24

21 Maiu 1864

CUVÎNTUL ADRESAT DOMNULUI ROMÂNIEI DE
MITROPOLITUL ȚĂREI ÎN NUMELE ÎNALTEI COMISIUNI CU RECENSEMÎNTUL
GENERAL AL VOTURILOR PLEBISCITULUI DIN 10—14 MAIU 1864

Măria Tu!

Depunem în mânele Inălțimei Tale actul solemn, *Plebiscitul* din 2 Maiu prin care Poporul Român ascultând voc. a Măriei Tale

care îl cheamă la Egalitate și Libertate, a sancționat încă o dată mărețul său fapt din 5 și 24 Ianuarie 1859.

Măria Ta, speranțele acestui Popor se concentrează toate în Măria Voastră ; căci istoria lui îi spune, că precum din Principii săi, uniți l-au liberat de sclavagiū, alții iaū dat gloria militară, tot ast-fel și Măria Ta îl vei conduce pe calea dreptăței, la Egalitate, Libertate și glorie Națională.

Să trăiți Măria Voastră.

Să trăiască România.

25

2 Mai 1864

RĂSPUNSUL DOMNITORULUI

Prea Sinte Părinte și Domnilor

Imi este foarte greu a vă ascunde emoțiunea ce simțesc; primind și din mâinile D-vostre rostirea voinței Națiunei. Această manifestațiune atât de vederată, atât de mare a României pentru persoana Mea și pentru marile fapte ce aveam a sevirși, Eū o primesc cu bucurie și cu o legiuință mândrie.

«Trebue însă să vă mărturisesc, Domnilor. Eū nici că mă încoiam de rezultatul voturilor naționale.

«Făcend un apel către Națiune, punend țara în pozițiune de a se rosti, Ea însăși, Eū eram incredințat că țara se va uni cu cugetările Mele, Eū eram deplin incredințat că bunul său simț, că inteligintele săi patriotism se vor grăbi a osândi patimele nesocotite cari de șese ani împedică desvoltarea fericirei publice. Astăzi țara a vorbit, și Europa întreagă aplaudă, cum aplaud și Eū, deplina și minunata ordine cu care un Stat de cinci milioane de locuitori, a îndeplinit un act atât de solenel.

Primesc puterile extraordinarie ce România Imi dă prin mâinile D-voastre. Eū voiū sci a Mă arêta demn de această încredere, făcend întrebuintare de aceste puteri, numai pentru a organiza într'un chip solid constituțiunea noastră politică, și apoi împărțindu-le cu ambele Adunări prevădute de Stat și care în adevăr vor fi reprezentațiunea națională a țării.

Votul ce D-voastre prezentați, nu este numai legitimațiunea actului din 2 Maiū. El este tot-odată și respălătirea necontentinelor Mele stăruințe pentru binele public și pentru emanciparea clăca-

șilor impilați. Acest act este în ochii Mei cea mai puternică încurajare ce-Mi dă țara pentru ca, după expresiunea D-voastre și după dorința Mea, să conducă România pe calea dreptății la Egalitate, Libertate și gloria Națională.

«Dacă cu atâtea greutate ce am întâmpinat în trecut, dacă cu toate împedările ce cu scop vederat s'au făcut până acum Guvernului Meu, Eū am putut realiza ceva folositor, ce nu vom putea noi dobândi, când Domnul și marile puteri ale Statului vor fi strinși uniți prin o legătură statornică și leală?»

«Aceasta este speranța Mea, prea sante Părinte și Domnilor. Această speranță se va implini, nu Mă indoesc, cu ajutorul providenței și cu împreuna tutulor lucrare a bărbaților de bine.

«Eū mă razem pe buna-voință a Augustei Curți Suzerane și a Inaltelor Puteri garante, pentru a indeplini măsurile mēntuitoare ce Națiunea întreagă a sancționat. Ele pururea ne-au dictat toată îngrijirea lor, de câte ori România 'și-a exprimat dorințele și trebuințele sale. Și astă dată simpaticul lor concurs nu ne va lipsi. După ce Inaltele Puteri au garantat prin tratate solenele existența noastră politică, ele cu aceeași bună-voință vor recunoasce instituțiile ce Alesul țării și voința Națiunii le au judecat ca neapărate pentru fericirea din lăuntru a României.

«Să urăm dară cu toate speranțele noastre această și bine-cuvențată, care ne deschide un nou viitor, și care asociază într'un chip atât de fericit cu numele Doamnei iubitei Mele Socie, una din datele cele mai insemnate ale istoriei noastre.

«Să jurăm cu toți de a jertfi toate puterile noastre, tot patriotismul nostru pentru mărirea și fericirea țării noastre.

«Să trăiască România!»

26

2 Iulie 1864

PROCLAMAȚIUNEA DOMNEASCĂ ¹

Românilor,

Prin proclamațiunea mea din 2/14 Maiū trecut, eū v'am expus motivele de înaltă necesitate care m'au nevoit a disolva Adunarea electivă, întemeiată pe bazele anexei II-a a Convențiunii din 7/19 August 1858, și a face un apel la Națiune, pentru ca ea să judece între Alesul Vostru și între desființata Adunare.

1. Redactată și scrisă de M Kogălniceanu.

Tot atunci v'am expus și cauzele care, aprópe de șese ani au ținut România pe loc.

Aceste cauze erau, pe de o parte spiritul de partid ce domina lucrările majorității Adunării, și pe altă parte defectuositatea Legii electorale.

O asemenea mare reformă avea dar trebuință de recunoșterea Curții Suzerane și a Puterilor garante existenței politice a României, și care au subscris acea Convențiune.

Eū, aceasta v'am arătat-o din început.

În ziua de $\frac{21 \text{ Mai}}{2 \text{ Iunie}}$, când înalta Comisiune ad-hoc a depus în mâinile mele rostirea voinței Naționale, eū v'am dis aceste cuvinte: «După ce înaltele Puteri au garantat prin tratate solenele existența noastră politică, ele cu aceeași bună voință vor recunoște instituțiunile ce alesul Țării și voința Națională le-au judecat ca neapărate pentru fericirea din lăuntru a României.

După câte-va zile în urmă v'am anunțat că mă duceam la Constantinopol, spre a întări autonomia Țării prin o nouă înțelegere internațională.

Speranțele mele, speranțele vóstre s'au realizat. Maiestatea Sa Sultanul, augustul nostru Suzeran și Puterile garante, au recunoscut nouile instituțiuni ale României, create prin Plebiscitul din 10/22-14/26 Maiu 1864.

Din actele ce tot astăzi le promulg și le aduc la cunoștința vóstră, vă veți convinge că modificațiunile ce am adoptat, în împreună înțelegere cu Înalta Pórtă și cu adesiunea tuturilor Puterilor garante, nu schimbă și nu lovesc în nimic în existența și bazele fundamentale ale instituțiunilor aprobate de Națiune.

Și încă aceste modificațiuni nu sunt de cât provisorii, ele vor putea a se preface și a se îndeplini de Corpurile legiuítóre în viitórea lor sesiune.

Căci Românilor, trebuie să v'o spuī, și singuri voi o puteți constata, România numai de astăzi reintră în autonomia sa din lăuntru, cuprinsă în vechile noastre capitulațiuni închiate cu Înalta Pórtă și garantate prin tractatul de Paris.

Pănē acum, această autonomie în fapt era lovită în mai multe privințe. Ce era, de exemplu, anexa II-a a Convențiunei, adică Legea electorală, care nu se putea schimba, de cât cu consimțimentul din afară?

Astă dată, Înaltele Puteri fiind seamă de vechile noastre drepturi și de tratatul de Paris, prin care Europa a luat sub garanția sa

existența noastră politică, au consfințit în totă întinderea autonomia noastră din lăuntru. În capul actului prin care s'au recunoscut noile instituțiuni ale României, Înalta Pôrtă, cu împreuna înțelegere a Puterilor garantate, a înscris aceste cuvinte:

«Principatele-Unite pot în viitor a modifica și a schimba legile care privesc administrațiunea lor din lăuntru, cu concursul legal al tuturilor Puterilor stabilite, și fără nici o intervențiune.»

De astăzi dar, și numai de astăzi, Națiunea română reîntră în autonomia sa; de acum ea va putea modifica și îmbunătăți instituțiunile sale din năuntru, fără nici o intervențiune din afară.

Românilor! viitorul este al nostru. Tari prin solanelul vot dat de Națiune în zilele memorabile de 10/22 14/26 Maiu, se ne arătăm pururea demni și recunoscători de buna voință a Curței Suzerane și a Puterilor garante, se mulțumim Providenței pentru bunul succes dobândit; se fim mândri de acest succes la care toți am contribuit, Eu, prin inițiativa mea; voi, prin votul Plebiscitului și prin patriotismul și înțelepciunea ce ați desvelit în mijlocul grelelor împrejurări prin care am trecut.

Increderea între Națiune și între Alesul ei se devie încă și mai mare, ca ast-fel se câștigăm timpul pierdut, ca ast-fel iubita noastră Patrie se se bucure în curând de rodul suferințelor și al sacrificiilor sale; ca ast-fel Națiunea Română să dobândească locul ce i se cuvine a ocupa în marea familie europeană.

Să salutăm dar cu căldură viitoarele Adunări legiuitoare, căci—respectând secularele noastre legături cu Înalta Pôrtă menținând principiile fundamentale ale Convențiunii din 7/19 August 1858, și ale noilor instituțiuni, — ele sunt chemate a desvolta legile și libertățile noastre publice, și așa a complecta și a așeza pe base solide *Constituțiunea din năuntru a României*.

Să trăiască România!

*Kogălniceanu, Balanescu, D. Bolintineanu, P. Orbescu,
General Savel Manu.*

2/14 Iulie anul 1864.

27

8 Iulie 1864

COMUNICATUL MINISTERULUI DE INTERNE DIN «MONITORUL OFICIAL»

București 8 (20) Iulie.

În proclamațiunea din 2 Iulie, Înălțimea Sa Domnul a arătat Țării împrejurările ce au presidat la recunoascerea din partea Ma-

jestăței Sale Șultanul și a Puterilor garante a noilor instituțiuni ce România și-a dat în zilele de 10 (22), 14 (26) Maiu 1864. Această recunoaștere s'a comunicat Înălțimei Sale prin o scrisoare a A. S. Marelui Vezir, cu data din 1 (13) Iulie 1864 No. 10.424 în alăturare cu acea scrisoare s'au comunicat copiile oficiale ale actelor de înțelegere urmată între Înalta Poartă și între Înălțimea Sa Domnul Principatelor-Unite, comunicate acestea Conferinței europene, precum și copia protocolului Conferinței din 16 (28) Iunie 1864 și a adesiunii ambasadei imperiale rosiane la acest protocol, având data din 28 Iunie (10 Iulie) 1864.

Toate aceste acte se publică în întregimea lor (în traducțiune).

a.

PROTOCOLUL CONFERINȚEI DIN 16/28 IUNIE 1864

Alteța Sa Aali-Pașa, Ministrul afacerilor străine, expune Reprezentanților Puterilor subscriitoare tratatului din Paris, că Înalta Poartă s'a înțeles cu Principele Cuza asupra unor modifițiuni ce se cuvine a se introduce în Convențiunea din 7 (19) August 1858. În urmarea acestora, Alteța Sa dă cetire Conferinței de un act adițional la disa Convențiune, și de a anexa la acest act, cuprindând toate dispozițiunile său principii electorale asupra cărora Guvernul Maiestăței Sale Șultanul s'a învoit cu Înălțimea Sa Principele Cuza. Reprezentanții au aflat cu satisfacțiune despre încheerea acestei bune înțelegeri și s'au declarat îndestul de autorizați de către respectivele lor Guverne spre a adera la acest arangiament, cu excepțiunea reprezentantului Maiestăței Sale Impăratului Rusiei carele a dis că nu este înzestrat cu instrucțiuni îndestulătoare și că se află în cazul de a refera Curței sale.

Actul adițional sus menționat și anexat, rămâne alăturat la protocolul present.

Aali, Henri L. Bulwer, Marquis de Moustier, Prokessh-Osten, Brassier Saint Simon, Novikow, Greppi.

b.

ADESIUNEA AMBASADEI IMPERIALE ROSIANE LA PROTOCOLUL CONFERINȚEI DIN 16/28 IUNIE 1864.

LEGAȚIUNEA IMPERIALA A RUSIEI

din Constantinopol

28 Iunie (10 Iulie) 1864.

Alteței Sale Aali Pașa,

Domnule Ministru. Alteța Voastră va bine-voi a'și aduce aminte, că la întrunirea Conferinței pentru afacerile Principatelor-Unite din

28 Iunie st. nou, am fost rezervat opiniunea Curței mele, in ce privesece modificațiunile de introdus in Convențiunea din 7 (19) August 1858.

Astă-dî sunt autorisat a adera in numele Guvernului Maiestăței Sale Imperatorului, la actul adițional la șa Convențiune, propus de Inalta Poarta Puterilor subscriitoare tratatului de la Paris, precum și dispozițiunilor electorale, care formează indeplinirea acestui act.

Aducend acest fapt la cunoștința Alteței Voastre, o rog să binevoiască a lua act de această declarațiune, anexand nota mea presentă la protocolul ședinței din 28 Iunie, și a informa tot o dată pe domniî Representanți ai Puterilor garante.

Bine-voiți a primi...

Novikow.

c.

ACT ADIȚIONAL LA CONVENȚIUNEA DIN 7/19 AUGUST 1858

Convențiunea încheiată la Paris in 7/19 August 1858, între Curtea Suzerană și între Puterile garante este și rămâne legea fundamentală a Principatelor-Unite.

Deși Principatele-Unite pot in viitor a modifica sau a schimba legile care privesc administrațiunea lor din lăuntru, cu concursul legal al tuturilor puterilor stabilite, și fără nici o intervențiune, se înțelege însă bine, că această facultate nu se poate întinde la legăturile care unesc Principatele cu Imperiul Otoman, nici la Tratatetele între Inalta Poartă și cele-l'alte Puteri, care sunt și rămân obligatorii pentru aceste Principate.

Insă, evenimentele cari s'au succedat de la conclusiunea Convențiunei de Paris, făcend neapărată modificațiune a unora din dispozițiunile acestei Convențiuni, Inalta Poartă s'a invoit de curend cu Înălțimea Sa Domnul Principatelor-Unite și s'a înțeles asemenea și cu Excelențele lor Domnilor Representanți ai Puterilor subscriitoare Tratatului de la Paris, asupra presentului Act adițional la șa Convențiune, statornicit și invoit precum urmează:

Art. I. Puterile publice sunt incredințate Domnului, unui Senat și unei Adunări electve.

Art. II. Puterea legiuitoare se execută colectiv de Domn, de Senat și de Adunarea Electivă.

Art. III. Domnul are inițiativa legilor, El le pregătește cu concursul Consiliului de Stat și le supune Adunărei electve și Sena-

tului spre a fi discutate, și nici o lege nu poate fi supusă sancțiunii înainte de a fi discutată și votată de Adunarea electivă și Senat.

Domnul acordă sau refuză sancțiunea Sa. Ori-ce lege cere învoirea a tustrelelor puteri.

În cazul când Guvernul ar fi nevoit a lua măsuri de urgență care cer concursul Adunării electivă și a Senatului, în timpul când aceste Adunări nu sunt deschise, Ministerul va fi dator a le supune la cea d'intîi convocatiune motivele și rezultatul acestor măsuri.

Art. IV. Deputații la Adunarea electivă se aleg conform principiilor puse în piesa aci anexată, și cari au a servi de base pentru noua lege electorală.

Președintele Adunării se numește în fie-care an de Domn din sinul ei, iar vice-președinții, secretarii și cestorii se aleg de Adunare.

Art. V. Adunarea electivă discută și notează proiectele de legi. Proiectele prezentate de Domn se vor susține în Adunare de miniștrii sau membrii Consiliului de Stat, ce se vor delega de Domn spre acest sfîrșit, ei vor fi ascultați ori când vor cere cuvîntul.

Art. VI. Budgetul cheltueleur și al recetelor, pregătit în tot anul prin îngrijirea puterii executive și supus Adunării electivă care 'l va putea amenda, nu va fi definitiv de cât dupe ce va fi votat de dînsa și votul aprobat de Senat. Dacă budgetul nu s'ar vota în timpul oportun, puterea executivă va indestula serviciile publice conform ultimului budget votat.

Art. XII. Senatul se compune de Mitropoliții Țerei, de Episcopii eparhielor, de intîiul Președinte al Curței de Casațiune, de cel mai vechi dîntre generalii armatei în activitate, și osebit încă de 64 membri, care se vor numi de Domn: jumătate dîntre persoane care au exercitat cele mai înalte funcțiuni în țară sau care pot justifica un venit anume de opt sute galbeni. Cât pentru ceilalți 32 membri, ei vor fi aleși dîntre membrii consiliilor generale ale județelor și numiți de Domn pe o listă de presentațiune de trei candidați pentru fie-care district. Membrii Senatului se bucură de aceeași neviolabilitate garantată deputaților.

Art. VIII. Acei 64 membri ai Senatului aleși conform dispozițiilor Articolului precedent se reînnoesc din trei în trei ani câte o jumătate.

Membrii eșiți se vor putea numi din nou; funcțiunile lor nu vor înceta de cât cu instalarea membrilor celor noi.

Art. IX. Durata sesiunilor Senatului, prelungirea lor și convocarea acestui Corp, sunt supuse regulilor prescrise prin Art. 17 din Convențiunea de la 1858, pentru Adunarea electivă.

Art. X. Membrii Senatului vor primi o indemnizare în tot timpul sesiunii.

Art. XI. Mitropolitul Primat este de drept Președinte Senatului, unul din Vice-președinți se numește de Domn din sinul acestui Corp. Cei-lalți Vice-președinți și cel-lalți membri ai biuroului se aleg de Adunare. În cas de împărțire egală a voturilor, votul Președintelui este precumpănitor. Sedințele Senatului sunt publice, afară când contrariul s'ar cere de o a treia parte a membrilor prezenți. Miniștri, chiar nefiind membri ai Senatului, au dreptul de a asista și a lua parte la toate deliberațiunile, ei vor fi ascultați ori când vor cere cuvântul.

Art. XII. Dispozițiunile constitutive ale nouei organizațiuni a României sunt puse sub ocrotirea Senatului. La fînitul fie-cărei sesiuni, Senatul și Adunarea electivă vor numi fie-care un comitet ai căruia membrii vor fi aleși din sinul lor. Ambele comitete se vor întruni în comisiune mixtă, spre a face un raport la Domn asupra lucrărilor ultimei sesiuni și a i supune cestiunea de îmbunătățire ce ar crede trebuitoare în deosebitele ramuri ale administrațiunei.

Aceste propuneri vor putea fi recomandate de Domn Consiliului de Stat spre a fi prefăcute în proiecte de legi.

Art. XIII. Ori-ce proiect votat de Adunarea electivă, afară de bugetul veniturilor și cheltuelilor, se supune Senatului spre a fi discutat și votat de el.

Art. XIV. Senatul, său adoptă proiectul așa cum s'a votat de Adunare său îl amendează, său îl respinge cu totul.

Dacă proiectul de lege este adoptat fără modificațiune de Senat el este supus sancțiunei Domnului.

Dacă proiectul este amendat de Senat el se întoarce Adunării electivă.

Dacă Adunarea incuviințează amendamentele Senatului, proiectul amendat se supune sancțiunei Domnului.

Dacă din contra, Adunarea electivă respinge acele amendamente, proiectul se trimite Consiliului de Stat, spre a se studia din nou. Guvernul poate opri în prezența Camerei, în sesiunea curentă său viitoare, proiectul revădut de Consiliul de Stat.

Daca Senatul respinge cu totul proiectul votat de Adunare, acest proiect se trimete Consiliului de Stat, spre a studia din nou. Un asemenea proiect nu se poate presenta Adunărei electivă de cât în altă sesiune.

XV. Senatul are dreptul de a primi petițiuni. Aceste petițiuni vor fi examinate de o comisiune ad-hoc. Asupra raportului acesteia Senatul va putea, de va fi trebuință, a le trimete Guvernului.

Art. XVI. Reglementele interioare ale Adunărei electivă și ale Corpului ponderator se pregătesc prin îngrijirea Guvernului.

Art. XVII. Toți funcționarii publici fără excepțiune, la intrarea lor în funcțiune, sunt datorii a jura supunere Constituțiunei; legilor Țării, și credință Domnitorului.

Art. XVIII. Acest act și legea electorală pregătită conform principiilor anexei sus numite, vor avea putere de lege din ziua sancțiunei lor din partea Curței Suzerane.

Noua Adunare electivă și Senatul vor fi constituite și întrunite în termenul prevădut de Art. 17 al Convențiunei din 1858.

Art. XIX. Domnul va forma un Consiliu de Stat, compus de persoanele cele mai competente prin meritul și experiența lor. Acest Consiliu nu va avea nici o putere prin el însuși, dar el va avea de misiune de a studia și de a pregăti proiectele de legi ce Domnul îi va recomanda. Membrii Consiliului de Stat vor fi admiși ca delegați ai Domnului în sinul ambelor Adunări, spre a lămuri și a apăra proiectele de legi prezentate de el.

Art. XX. Toate dispozițiunile Convențiunei din Paris, care nu sunt modificate prin prezentul vot sunt confirmate din nou și vor rămănea în plină și întreagă putere.

d.

MODIFICAȚIUNI INDEPLINITOARE STATUTULUI ÎN PREAMBULUL STATUTULUI

Principatele Unite pot în viitor a modifica și a schimba legile care privesc administrațiunea lor din năuntru cu concursul legal al tuturilor puterilor stabilite și fără nici o intervențiune; se înțelege însă că această facultate nu se poate întinde la legăturile care unesc Principatele cu Imperiul otoman, nici la tratatele între Înalta Poartă și celelalte Puteri, care sunt și rămân obligatorii pentru aceste Principate. La art. III, nici o lege nu poate fi supusă sancțiunei Domnului înainte de a fi discutată și votată de Adunarea electivă și de Senat (Adunare ponderatrice). Domnul acordă sau refuză sancțiunea sa. Ori-ce lege cere invoirea a tustrelelor puteri.

În cazul când Guvernul ar fi nevoit a lua măsuri de urgență, care cer concursul Adunării electivă și al Senatului în timpul când aceste Adunări nu sunt deschise, Ministerul va fi dator a supune la cea d'întâiu convocățione motivele și rezultatul acestor măsuri.

La art. VII. Din 64 membri ai Adunării ponderatrice, 32 vor fi aleși și numiți de Domn dintre persoanele care au exercitat cele mai înalte funcțiuni în țară, sau care pot justifica un venit anual de opt sute galbeni. Cât pentru cei-l'alți 32 membri, ei vor fi aleși dintre membrii consiliilor generale ale județelor, și numiți de Domn pe o listă de presentațiune de trei candidați pentru fie-care district.

La art. VIII. Acești 64 de membri ai Senatului aleși în conformitate cu dispozițiunile articolului de mai sus se reînnoiesc din trei în trei ani câte o jumătate.

La art. XI. Mitropolitul Primat este de drept Președintele Senatului. Unul din vice-președinți ai Adunării ponderatrice, luat din acest Corp este numit de Domn. Cel-l'alt vice-președinte și birou sunt aleși de Senat.

La art. XII. La finitul fie-căreia sesiuni, Senatul și Adunarea electivă vor numi fie-care un Comitet ai căruți Membri vor fi aleși din sinul lor. Ambele comitete se vor întruni în comisiune mixtă, spre a face un raport Domnului asupra lucrărilor ultimei sesiuni și a'i supune cestiunile de îmbunătățire ce ar crede trebuitoare în deosebitele ramuri ale administrațiunei. Aceste propuneri vor putea fi recomandate de Domn Consiliului de Stat, spre a fi prefăcute în proiecte de legi.

La art. XV. Petițiunile date Senatului, vor fi examinate de o Comisiune ad-hoc. Asupra raportului aceștia, Senatul va putea, de va fi trebuință, a le trimite Guvernului.

28

1 August 1864

PRIMUL CONCEPT

PROCLAMAȚIUNEA DOMNEASCĂ CĂTRE SĂTENII CLĂCAȘI ¹⁾

Sătenilor!

Indelungata voastră așteptare, marea făgăduință dată vouă de Înaltele Puteri ale Europei prin art. 46 al Convențiunei, interesul

1. Redactată și scrisă de M. Kogălniceanu.

Patriei, asigurarea proprietății fonciare și dorința mea cea mai vie s'a îndeplinit. De astăzi voi deveniți proprietari liberi pe locurile supuse stăpânirii voastre, în întinderea hotărâtă prin legile în ființă, și claca (boerescul) în curând nu va mai fi de cât în aducerea voastră aminte.

Mergeti dar, mai înainte de toate la poalele Altarului, și cu genunchiele plecate, mulțumiți A-Tot-Puternicului Dumnezeu, pentru că prin ajutorul său, în sfârșit ați ajuns a vedea această țară frumoasă pentru voi, scumpă inimii mele și mare pentru viitorul României!

De astăzi voi sunteți stăpâni pe brațele voastre; voi aveți o părticică de pământ, proprietate și moșie a voastră; de astăzi voi aveți o Patrie de iubit și de apărât.

Și acum, după ce cu brațul Celui de sus am putut săvârși o asemenea mare faptă, mă întorc către voi, spre a vă da un sfat de Domn și de Părinte, spre a vă arăta calea pe care trebuie să o urmați, de voiți să ajungeți la adevărata îmbunătățire a soartei voastre și a copiilor voștri.

De astăzi voi sunteți proprietari pe pământurile ce vi-le dau legile în ființă spre întrebuințare; de la Sfântul Gheorghe viitor conținesc pentru tot-d'a-una pentru voi darea de dijmă de podvești de casă de lemne și de țile de merimet.

Monopolurile de prin sate tot în acea țară vor fi desființate.

Fie-care din voi va putea cumpăra și vinde, va putea întrebuința rodul viilor și al prunelor sale.

Cu toamna anului viitor se vor desființa asemenea și celelalte legături silite între voi și între stăpânii voștri de moșii.

De atunci voi nu veți mai fi cu dânsii în alte legături decât acelea ce vor izvoră din interesul și buna primire a unora și altora.

Aceste legături însă, vor fi pururea neapărate pentru ambile părți. Faceți dar ca ele să fie întemeiate pe iubire și încredere. Mulți și foarte mulți din proprietari au dorit îmbunătățirea soartei voastre. Mulți din ei au lucrat cu toată inima ca să ajungeți la această frumoasă țară, pe care voi astăzi o serbați. Părinții voștri și voi ați vădit de la mulți stăpâni de moșii ajutor la nevoile și trebuințele voastre. Uitați dar răul ce ați avut de la unii din ei, rău ades făcut fără de scirea lor, și nu ve aduceți aminte decât de facerile de bine ce ați primit. Uitați dar ura și vrajma; surzii la glasul acelor cari vă vor întărâta în contra lor și în legăturile de bună voie ce veți mai avea cu proprietarii de moșii nu vedeți în

ei de cât pe vechii voștri sprijinitori și pe viitorii voștri amici și buni vecini. Aă nu sunteți toți fii ai aceleiași țări? Aă pământul României nu este muma care vă hrănește pe toți?

Stăpâni liberi pe brațele și pe ogoarele voastre, nu uitați mai înainte de toate că sunteți plugari, că sunteți muncitori de pământ. Nu părăsiți această frumoasă meserie, care face bogăția țării, și dovediti și în România, ca pretutindenea, că munca liberă produce indoit cât munca silită. Departe de a vă deda trândăviei, sporiti încă hărnicia voastră și ogoarele voastre indoit să fie mai bine lucrate, căci de acum aceste ogoare sunt averea voastră și moșia copiilor voștri.

Ingrijiți-vă asemenea de vetrele satelor voastre, care de astă-zi devin comune neaternate și locașuri statornicite ale voastre, din care nimeni nu vă mai poate isgoni. Siliți-vă dar a le îmbunătăți și a le infrumuseța; faceți-vă case bune și indestulătoare; încunjurați-le cu grădini și cu pomi roditori. Inzestrați-vă satele cu așezăminte folositoare vouă și urmașilor voștri. Statorniciți mai ales și pretutindenea școale, unde copiii voștri să dobândească cunoștințele trebuitoare, pentru a fi buni plugari și buni Cetățeni. Actul din 2 Maiu v'a dat la toți drepturi; învățați dar pe copiii voștri a le pretui și a le bine întrebuința.

Și mai pre sus de toate, fiți și în viitor ceea ce ați fost și până acum, și chiar în timpurile cele mai rele, fiți bărbați de pace și de bună rinduială; aveți incredere în *Domnul vostru*, care vă doarește tot binele; dați, ca și până acum, pilda supunerii către legile țării voastre, la a căroră facere aveți și voi de acum a lua parte; și în toată intimplarea, iubiți România care, de astă-zi, este dreaptă pentru toți fiii săi.

Și acum, iubiților mei Săteni, bucurați-vă căci în curând voi nu veți mai cunoaște de cât munca de bună voie care înalță și îmbogățește; și Dumnezeuul părinților noștri să bine-cuvinteze semința ce veți arunca pe cea întâia brasă liberă a ogoarelor voastre.

(M. Kogălniceanu).

14 August 1864

PROCLAMAȚIUNEA DOMNEASCĂ CĂTRE SĂTENII CLĂCAȘI ¹*Sătenilor!*

Indelungata voastră așteptare, marea făgăduință dată vouă de Inaltele Puteri ale Europei prin art. 46 al Convențiunei, interesul Patriei, asigurarea proprietăței fonciare și dorința Mea cea mai vie s'a îndeplinit.

Claca (boierescul) este desființată pentru de a pururea, și de astă-ți voi sunteți proprietari liberi pe locurile supuse stăpânirei voastre, in întinderea hotărîtă prin legile in ființă.

Mergeți dar, mai înainte de toate la poalele Altarului, și cu genuchiele plecate, mulțumiți A-Tot-Puternicului Dumnezeu, pentru că prin ajutorul său, in sfârșit ați ajuns a vedea această ți frumoasă pentru voi, scumpă inimei mele și mare pentru viitorul României.

De astă-ți voi sunteți stăpâni pe brațele voastre; voi aveți o părticică de pământ, proprietate și moșie a voastră; de astă-ți voi aveți o Patrie de iubit și de apêrat.

Și acum după ce cu brațul Celui de sus am putut săvârși o asemenea mare faptă, Mă întorc către voi, spre a vă da un sfat de Domn și de Părinte, spre a vă arăta calea pe care trebuie să o urmați, de voiți să ajungeți la adevărata îmbunătățire a soartei voastre și a copiilor voștri.

Claca și toate cele-l-alte legături silite între voi și între stăpânii voștri de moșii, sunt desființate, prin plata unei drepte despăgubiri

De acum înainte, voi nu veți mai fi cu dênșii in alte legături de cât acele ce vor isvori din interesul și buna primire a unora și a altora.

Aceste legături însă, vor fi pururea neapărate pentru ambele părți. Faceți dar ca ele să fie întemeiate pe iubire și încredere. Mulți și foarte mulți din proprietari aũ dorit îmbunătățirea soartei voastre. Mulți din ei aũ lucrat cu toată inima ca să ajungeți la această frumoasă ți, pe care voi astă-ți o serbați. Părinții voștri și voi ați văzut de la mulți stăpâni de moșii ajutor la nevoile și

1. Redactată și scrisă de M. Kogălniceanu. Conceptul definitiv.

trebuințele voastre. Uitați dar dările grele prin care ați trecut ; uitați toată ura și toată vrajba ; fiți surzi la glasul aceloră cari vă vor întărâta în contra stăpânilor de moșii, și în legăturile de bună voie ce veți mai avea de aci în colo cu proprietarii, nu vedeți în ei de cât pe vechii voștri sprijinitori și pe viitorii voștri amici și buni vecini. Aă nu sunteți toți fii ai aceleași Țări? Aă pământul României nu este muma care vă hrănește pe toți?

Stăpâni liberi pe brațele și pe ogoarele voastre, nu uitați mai înainte de toate că sunteți plugari, că sunteți muncitori de pământ. Nu părăsiți această frumoasă meserie, care face bogăția țării, și dovediți și în România, ca pretutindenea, că munca liberă produce indoit cât munca silită. Departe de a vă deda trândăviei, sporii încă hărnicia voastră și ogoarele voastre indoit să fie mai bine luate, căci de acum aceste ogoare sunt averea voastră și moșia copiilor voștri.

Ingrijiți-vă asemenea de vetrele satelor voastră, care de astă-zi devin comune neatârinate și locașuri statornicite ale voastre, din care nimeni nu vă mai poate isgoni. Siliți-vă dar a le îmbunătăți și a le înfrumuseța ; faceți-vă case bune și indestulătoare ; înconjurați-le cu grădini și cu pomi roditori. Inzestrați-vă satele cu așezăminte folositoare vouă și urmașilor voștri. Statorniciți mai ales și pretutindenea școale, unde copiii voștri să dobândească cunoștințele trebuitoare, pentru a fi buni plugari și buni Cetățeni. Actul din 2 Maiu v'a dat la toți drepturi ; învățați dar pe copiii voștri a le prețui și a le bine întrebuința.

Și mai pre sus de toate, fiți și în viitor ceea ce ați fost și până acum, și chiar în timpurile cele mai rele, fiți bărbați de pace și de bună rinduială ; aveți încredere în *Domnul vostru*, care vă doarește tot binele ; dați, ca și până acum, pilda supunerii către legile țării voastre, la a cărora facere aveți și voi de acum a lua parte ; și în toată intimplarea, iubiți România care, de astă-zi, este dreaptă pentru toți fiii săi.

Și acum iubiților mei Săteni, bucurați-vă și pașiți la muncă de bună voie, care înalță și îmbogățește ; și Dumnezeuul părinților noștri să bine cuvinteze semința ce veți arunca pe cea întăia brasdă liberă a ogoarelor voastre.

ALEXANDRU IOAN

M. Kogălniceanu, N. Crețulescu, N. Bălănescu, General Savel Manu.

No. 1015.

București 14/26 August 1864.

4 Septembre 1864

KOGALNICEANO À MONSIEUR NICOLAS BALANESCO

(Originalul la Academia Română)

Bucarest, 4 Septembre 1864.

Mon cher Nico,

J'ai reçu ta lettre trop tard ; ce qui devait arriver était déjà arrivé. Son Altesse a profité de la première occasion pour me témoigner tout son mécontentement de ce que je *n'ai pas été sifflé* dans mon excursion dans la petite Valachie. Les ovations dont tu me parles, crois-moi que j'ai été le premier à ne pas les recevoir. J'ai ordonné, avant d'entrer dans un district, aux préfets de ne me faire aucune réception officielle, pas même celle de rigueur telle que *présence du préfet* à l'entrée du district. *Ces ordres ont été donnés par voie télégraphique*, et comme, Son Altesse, *a la haute main* dans le télégraphe, on peut facilement savoir la vérité. Mais représentant d'un Prince qui venait de rendre la liberté à un peuple, il m'aurait été impossible de ne pas avoir un bon accueil de la part des populations. Craiova en me recevant bien, tenait surtout à se disculper aux yeux du Prince des accusations passées. Craiova, sous le ministère de Epureano-Costaforu, avait été calomniée, avait été mitraillée. Depuis lors Craiova était abandonnée et constamment mal vue. Eh bien Craiova profitait de la première occasion pour protester de son dévouement au nouvel ordre de choses ; elle m'a donc fait une réception magnifique, mais cette réception elle l'aurait fait à tout ministre visitant le pays comme délégué du Prince. Je n'ai donc joué aucun autre rôle que celui d'un ministre dévoué et intéressé à gagner au chef de l'Etat la sympathie populaire. Partout j'ai fait l'éloge du Prince partout j'ai relevé son prestige ; partout je lui ai attribué à lui et *à lui seul* tout le mérite des grands actes accomplis. Aucun autre cri n'a été prononcé que celui d'Alexandre Jean, et le premier qui était à pousser à ce cri, c'était moi. Libre à Monsieur Crezulescu de dire le contraire ; libre à lui d'user de la calomnie pour monter à ma place ; je la lui cède bien volontiers. Liebrecht *sous prétexte* de visiter les postes, parcourt maintenant les districts que j'ai visités. Je le défie de constater que dans la moindre occasion j'ai manqué à mes devoirs de ministre dévoué et fidèle, par conséquent je suis tranquille sur sa révision et sur toutes les enquêtes du monde. J'arrive maintenant à l'affaire des trois mille ducats. J'ai eu dans ma caisse onze mille

ducats pour les incendiés ; quatre mille ducats ont été destinés pour la ville de Bucarest ; cet argent a été remis à la commission d'assistance, dont Mr. Liebrecht a été nommé membre *avec intention*. Trois mille ducats ont été destinés pour la petite Valachie et les districts parcourus par moi ; cinq mille ont dû être partagés entre les autres districts.

Les trois mille ducats n'ont pas été pris par moi *en voleur*, ni pour être distribués par moi, mais pour être distribués par *des commissions d'assistance* une par chaque district. Avant de partir j'ai rédigé les ordres nécessaires à chacune de ces commissions d'assistance. *Les ordres ont été signés, paraphés et enrégistrés au Ministère* ; ceci fait j'ai pris ces ordres ainsi que l'argent *sous quittance*. Arrivé dans le chef lieu d'un district je faisais venir la commission d'assistance en son président, le préfet et je lui donnais l'ordre du ministère et l'argent destiné à cet effet, et je me faisais délivrer quittance également signée, numérotée et enrégistrée. Où donc est le mal, où donc est l'abus que j'ai fait ? En quoi j'ai outrepassé mes attributions, en quoi j'ai donné à qui que ce soit de mettre en suspicion ma moralité ? Quand j'ai dit et prouvé toutes ces choses, Monsieur Crezulescu s'est contenté de l'excuse qu'il n'avait rien su de toutes ces formalités, et qu'on ne lui en avait rien dit de ma chancellerie.

Juge donc, mon cher Balanescu, si la situation est tenable ; si je puis aller avec un collègue aussi peu délicat. Juge surtout *si dès aujourd'hui les services que j'ai rendus sont oubliés*, ce qu'il en sera demain, et ce à quoi je dois m'attendre pour après demain. A mon retour, j'avais trouvé la Cour et la ville pleine de calomnies contre moi. J'ai cru devoir m'en expliquer avec Son Altesse ; le Prince a bien voulu me rassurer sur tous les bruits, en se bornant à me dire que j'avais beaucoup d'ennemis. Mais le lendemain, la situation avait changé, et c'est moi qui étais le coupable. En plein conseil j'ai été apostrophé, comme un ministre ne saurait l'être. J'étais décidé à donner immédiatement ma démission. Néanmoins des amis sincères m'ont conseillé de ne pas le faire encore, et cela en vue des belles lois que nous avons faites ensemble et qui tomberaient en désuétude ou bien seraient abolies le lendemain de la formation d'un nouveau ministère. Je t'envoie pourtant pour ton instruction la lettre que je t'avais écrite sous la première impression. Lis là bien ; et ceci fait, rends toi à Rugi-
nósa, et étudie bien les sentiments qui y dominent. A la moindre

dé fiance que tu y trouveras à mon égard, prépare le terrain pour ma retraite. Tu as toujours été mon ami et cela toujours franchement et sincèrement; je suis donc sûr que dans cette occasion tu agiras pour moi, non seulement avec intelligence, mais aussi avec cœur. Tu me parles de la politique de paix qui doit remplacer la politique militante. Je suis de ton avis, et cela plus que jamais. C'est là le langage et la conduite que j'ai tenu dans toute ma tournée. Malheureusement nos adversaires ne se tiennent pas pour battus; dès maintenant ils ont commencé à s'agiter en vue des prochaines élections. Ils préparent aussi une protestation contre la loi rurale. Je ne le sais pas au juste, mais on me l'affirme. A propos des élections il paraît que Son Altesse en est très sûre; puisqu'il prépare un changement de ministère et qu'il pense que M. Crezulescu est l'homme propre à lui donner une bonne Chambre de députés. Je fais des vœux pour que ses intentions soient couronnées d'un heureux succès. J'ai fait toutes tes commissions; la loge que tu as demandé t'a été réservée. Quant à moi j'ai déjà pris des dispositions, pour avoir une loge, à ma campagne du Prut, où je compte passer l'hiver. Je veux jouer encore une fois au Cincinnatus.

Plaisanterie à part, je t'en prie rends toi à Ruginosa et tranche la question. Ou bien qu'on ait confiance en moi, et qu'on me traite en Président du Conseil, ou bien qu'on me laisse m'en aller bien tranquillement. Je me suis convaincu qu'on commence à en avoir assez de moi. Eh bien, qu'on me le dise tout franchement. J'ai été bon acteur, la pièce a fini aux applaudissements de la foule; il est donc temps que je m'en aille à la maison, me reposer sur mes lauriers. Comment veux-tu que je m'accomode de cet état de suspicion continuelle, à ces tournées qu'on fait faire à Liebrecht (et à Dieu sait qui) dans la petite Valachie afin de s'enquérir de mes faits et gestes?

Dans les circonstances actuelles, et *elles sont plus critiquées qu'on ne* veut le croire, le Prince a besoin d'un ministre qui inspire et qui réclame une confiance réciproque. Cette confiance je crois ne plus la posséder, pource qui est de moi. Sur ce, mon cher ami, je te serre la main bien cordialement, je compte sur toi, pour me tirer d'une fausse position et me préparer par conséquent une retraite honorable.

Je n'emporterai aucun autre regret, si ce n'est celui de voir dès maintenant, que nous autres partis, tous nos grands actes, et tous nos travaux s'en iront au Diable. Ton tout dévoué.

Kogalniceano.

2 Maiă 1864—6 Decembrie 1864

EXPUNEREA «SITUAȚIUNEI ROMÂNIEI» DE LA 2/14 MAIÜ
PÂNË LA 6/18 DECEMBRIE 1864 INFĂȚIȘATĂ SENATULUI ȘI ADUNĂRII
ELECTIVE, IANUARIE 1865. EDITIONE OFICIALĂ.

Apelul, făcut la Națiune în 2/14 Maiü, și răspunsul dat de Ea prin voturile din 10, 11, 12, 13, 14 Maiü au așezat în România un nou ordin de lucruri.

Prin citatul Apel, Înălțimea Sa a arătat imperioasele motive, care au condus la luarea acelei hotăriri mântuitoare.

De la introducerea nouelor dispozițiuni constitutive, întregite prin Statutul din 2/14 Iulie, Ministerul, interpret credincios al măreților simțimente ale Înălțimei Sale, nu a cruțat nimic pentru a da o satisfacere cât mai grabnică și putincioasă legitamelor aspirațiuni ale Națiunii.

MINISTERUL DIN INTRU

Noua lege electorală. Prin Plebiscit și prin Statutul din 2/14 Iulie, legea electorală dobândi o înlindere mai potrivită cu trebuințele și drepturile multor din locuitori, rămași excluși de la o participare în desbaterea chestiunilor sociale și politice celor mai importante, din cauza restrânselor dispozițiuni ale vechei legi.

În momente de prefaceri grave, căroră o țară este chemată a da soluțiuni de o însemnătate vitală pentru viitorul ei, a lăsa în afară de o acțiune directă în afaceri, pe cea mai mare parte a populațiunii, interesată în cauză, ar fi fost pe cât nedrept, pe atât și nerăspunzător la condițiunile unei reforme adevărat serioase și salutare; prin urmare, atât din punctul de vedere al dreptului, cât din acel al unei chibșuinți practice al intereselor în joc, Guvernul, prin noua lege electorală, a dat viață politică părții celei mai numeroase a societăței, pentru care hotăririle, luate în puterea vechilor dispozițiuni electorale, ar fi purtat regretabilul caracter al unei decisiuni necomplete.

Întrebuințarea înțeleaptă și patriotică, făcută de legea electorală de către noii îndrituiți, nu dovedește de cât prea vederat oportunitatea și urgența măsurii luate în această privire de către Guvern; el dar hrănește profunda convicțiune că această nouă legiuire va avea înriurirea cea mai bine-făcătoare pentru desvoltarea instituțiunilor politice în România.

Regularea proprietății rurale. In privirea socială, jumătate din Români, se aflau in o situațiune, nepotrivită nici cu dreptățile lor și luminele secolului, nici cu însuși stipulațiunile pactului, subseris de către Puterile garante.

Relațiunile dintre proprietari și locuitori săteni, intemeiate pe obligațiuni, pentru acești din urmă, vătămătoare echilibrului între drit și folosință, reclamau imperios o prefacere radicală.

Menținerea muncii, *adică a capitalului cel mai sănt și cel mai prețios*, in condițiuni de atârnare, jicnitoare atât intereselor cultivatorului cât și prosperărei agriculturii, ar fi oferat greutăți serioase, daca nu și chiar pericole.

Reformele anunțate fuseseră etern amânate sau trunchiate, in așa chip in cât Poporul român, atât de des întreținut in așteptări sterpe, incepuse a ajunge la o intristătoare neîncredere in viitorul și chiar in Guvernul său.

In fața unei asemenea stări de lucruri, era pentru Guvern o datorie sacră de a se gândi la aplicarea de măsuri, menite d'a ușura o transacțiune pe cât se poate mai equitabilă între diferitele interese in luptă. In indeplinirea acestei grele și importante misiuni, Guvernul era cu atât mai mult ținut a pune scrupolositate și solitudine, cu cât și cercul acțiunii sale, pe bazele noii constituițiuni, devenise mai întins.

Brațele urmau a fi desrobite, și silnica lor muncă, din trecut, avea a fi inlocuită prin despăgubire pentru proprietari.

In aceasta, Guvernul nu avea a lua consiliu de cât de la dreptate, și povățuit de nestrămutata sa hotărâre de a nu pune prelungire in vindecarea rului existent, Măria Sa Domnul regulă, prin Decretul din 14 August, noua și normala condițiune a proprietății rurale.

O asemenea regulare a unei cestiuni, ce cuprinde in sine elementele de stabilitate ale societății române, precum și isvorul principal al bogăției naționale, nu putea negreșit să nu dea nascere, in aplicațiunea sa, la neregularități, inerinte soluțiunii unei cestiuni, ce atinge susceptibilitatea atâtor interese opuse.

Așa in privirea aplicațiunii acestei legi, următoarele explicațiuni și povățuirii au servit a invinge greutățile ce se iviseră :¹

1. Consultați Colectia de toate instrucțiunile și decretetele ce s'au dat in aplicarea Noului legi rurale tipărită in București la 1864.

Mulțumită bunului simț al Națiunii, și activității prefecților, Guvernul are via satisfacere a constata, că liniștea nu a fost turburată un singur moment, și că proprietarii ca și cultivatorii au dat dovedile cele mai îmbucurătoare despre patriotismul și abnegațiunea lor, în reciproca regulare a legămintelor, ce existau de seculi între ei.

Guvernul a fost și este departe *de ași ascunde gravitatea perturbățiunii momentane*, produsă, în toată economia națională, prin schimbarea naturii foastelor relațiuni dintre proprietari și săteni; *acesta, din nenorocire, este consecuența tuturor reformelor mântuitoare*; însă el sperază, cu cea mai puternică încredere, că aceste întelii grele momente, vor afla, peste curând, deplina lor compensațiune în viile satisfaceri ale conștiinței, în toți, că dreptatea a fost în sfârșit ascultată, precum și în aplicațiunea serioasă a silințelor claselor muncitoare spre îmbunătățirea exploatațiunii agricole.

Guvernul din parte'i, va fi neobosit, în introducerea tuturor înlesnirilor, țintitoare la ajutorință și prosperarea acelor interese, care prin concursul lor vor putea oferi agriculturii încuragiarea și rădicarea de care ea este demnă.

32

1864

PRESIDENTIA
CONSILIULUI MINIȘTRILOR
din
PRINCIPATELE-UNITE ROMÂNE
CABINETUL PRESIDENTULUI
No. . .

FRAGMENT DINTR'O SCRISOARE A LUÎ MIHAIL KOGĂLNICEANU
CĂTRE CUZA-VODĂ

(Originalul la Academia Română)

.....
.....
.....
mine, am înțeles dar ce voia, ce așcepta de la mine. Vin dar înaintea voinței Înălțimei Voastre, și respectuos vă rog să primiți alăturata aice demisiune.

Dându-vă această demisiune, eu nu voiesc a vă face cea mai mică greutate. Voi administra postul încredințat mie până la înțoarcerea Înălțimei Voastre, sau până când veți putea în toată

liniscea, a combina o altă numire. Necunoscând nimene (afară de colegul meu de la finanțe) otărîrea mea, marșa trebilor publice nu se va stavila pănă la noua rânduire.

Depuind respectuos in mânele Înălțimei Voastre demisiunea mea, eü mē retrag cu deseversire in viața privată, eü pun piatra pe cariera mea publică. Vē rog dar, să nu credeți, că ca mulți alții, voi reintra in rändurile opoșiunei.

Intre aceasta și intre mine, *este o prăpastie*. Ș'apoi, prea Înălțate Doamne, *v'am ajutat a vē crea o autoritate, ast-fel încât nu aveți a vē mă îngriji de opoșiunea nimăruî.*

Prin demisionarea mea, eü mē pedepsesc însumi de ori-ce din parte'mi aș si putut contribui a vē face să uitați o *oră întreagă*, că unui Domn îi este permis tot, *afară de insultă*, pe simpla rațiune, că insultatul nu'i poate respunde.

Puind astă-đi capēt carierei mele politice, eü prin aceasta tot *nu uit amiciția ce mulți ani m'a legat cu Colonelul Cuză, nici devotamentul nealterabil ce am avut și voi avea pentru Domnul Alexandru Ioan I în toate ocasiunile dependinte de mine.*

Sunt cu cel mai profund respect

al Înălțimei Voastre

prea plecat și supus servitor

Kogălniceanu.

S C A R A

Precuvântarea Domnului Dimitrie A. Sturdza I

TABELA CRONOLOGICA

A

ACTELOR ȘI DOCUMENTELOR RELATIVE LA 2 MAIÜ

		Pag.
19 g. 1856 Martie	15.—Scrisoarea D-lui P. Balș	37
19 f. 1856 August	4.—Scrisoarea Caimacanului Th. N. Balș către vêrul său	35
19 h. 1859 Martie	25.—Scrisoarea lui Omer Faiz Effendi către Doctorul Lambert	37
19 p. 1859 Iunie	23.—O scrisoare către Doctorul Lambert . . .	62
19 l.	Memoriul D-lui Panaite Balș	41
19 m.	Al doilea Memoriu a D-lui P. Balș . . .	54
19 n. 1861 Maiü	5.—Scrisoarea D-lui P. Balș către Ambasa- dorul Angliei la Constantinopol . . .	57
4 1864 Martie	14.—Mesagiul Domnesc către Adunarea electivă	3
6 1864 Martie	14.—Așejământul electoral	3
	Tabela Deputaților după noul așejământ electoral	10
19 b. 1864 Aprilie	4.—Scrisoarea D-lui Suțu către Doctorul Lam- bert	30
19 c. 1864 Aprilie	6.—Scrisoarea D-lui Suțu către Doctorul Lam- bert	31
1 1864 Aprilie	15.—Comunicatul Președintelui Consiliului de Miniștri publicat în «Monitorul oficial» din 15 Aprilie	1
2 1864 Aprilie	15.—Mesagiul Domnesc	1
19 d. 1864 Aprilie	16.—Scrisoarea D-lui Suțu către Doctorul Lam- bert	32

61 e.	1864	Aprilie	29.—Scrisoarea Doctorului Lambert către D-nul Constantin Suțu	34
3	1864	Maii	2.—Mesagiul Domnesc pentru deschiderea Adunării electivă	2
5	1864	Maii	2.—Decretul Domnesc pentru disolvarea Adunării electivă	3
7	1864	Maii	2.—Proclamația Domnească	10
8	1864	Maii	2.—Decretul Domnesc pentru Plebiscit	12
9	1864	Maii	2.—Statutul dezvoltător Convențiunii din 7/19 August 1858	14
10	1864	Maii	2.—Ordinul de zi către oaste	17
11	1864	Maii	2.—Decretul Domnesc privitor la Presă	17
12	1864	Maii	2.—Proclamația Ministrului de Interne către Bucureșteni	18
13	1864	Maii	2.—Circulara Ministrului de Interne către Prefecți	19
14	1864	Maii	2.—Circulara Ministerului Cultelor către Mitropolit și Episcopi	20
15	1864	Maii	2.—Circulara Ministrului Cultelor către Profesori	21
16	1864	Maii	2.—Circulara Mitropolitului către Protoereii	23
17	1864	Maii	2.—Rugăciunea pentru Te-Deum	24
18	1864	Maii	2.—Circulara Mitropolitului Moldovei către Preoți	25
19 o.	1864	Maii	10.—Memoriul Doctorului Lambert către Vodă Cuza	59
19	1864	Maii	11.—Afacerea Suțu-Balș-Lambert. Comunicatul Ministerului de Interne	28
19 i.	1864	Maii	12.—Petițiunea de grațiere adrasată. Înălțimeii sale Domnitorului Românilor de D-nul Panaite Balș	39
20	1864	Maii	14.—Decretul de numirea Comisiunii Plebiscitului	62
21	1864	Maii	20.—Comunicatul Ministerului de Interne asupra rezultatului definitiv al voturilor Plebiscitului	63
22	1864	Maii	21.—Actul de constatarea voturilor date de Poporul Român asupra Plebiscitului	64
23	1864	Maii	21.—Programul sărbătorii zilei de la 21 Maii 1864	65

24	1864	Maii	21.—Cuvântul adresat Domnului de către Comisiunea Plebiscitului	66
25	1864	Maii	21.—Răspunsul Domnitorului către Comisiunea Plebiscitului	67
27 a.	1864	Iunie	16.—Protocolul Conferinței din 16/28 Iunie 1864	71
27 c.	1864	Iunie	16.—Actul adițional la Convențiunea din 7/19 August 1858	72
27 d.	1864	Iunie	16.—Modificațiunii îndeplinitoare Statutului .	76
19 j.	1864	Iunie	16.—Petițiunea de grațiere adresată Domnitorului de D-nul Constantin Suțu	40
27 b.	1864	Iunie	28.—Adesiunea Ambasadei Rosiano la Protocolul Conferinței din 16/28 Iunie	71
26	1864	Iulie	2.—Proclamația Domnească	68
27	1864	Iulie	8.—Comunicatul Ministerului de Interne asupra Conferinței din 16/28 Iunie 1864 .	71
19 k.	1864	Iulie	18.—A doua petițiune de grațiere adresată Domnitorului de D-nul Panaite Balș	41
28	1864	August	14.—Primul concept al Proclamațiunei Domnesci către Sătenii clăcași	76
29	1864	August	14.—Proclamațiunea Domnească către Sătenii clăcași (Conceptul definitiv)	79
30	1864	Septembre	4.—Scrisoarea lui Mihail Kogălniceanu către Domnul Nicu Bălănescu	81
31	2 Maii 1864—6 Decembre 1864.		—Extract din Expunerea Situațiunei României de la 2 Maii până la 6 Decembrie 1864, infățișată Senatului și Adunărei electivă în Ianuarie 1865	84
32	1864		—Fragment dintr'o scrisoare a lui Mihail Kogălniceanu către Cuza-Vodă	86

ERRATA

<u>pag.</u>	<u>rândul</u>	<u>in loc de :</u>	<u>ecetsece :</u>
25	4	spirit	spiritul
26	14	noastră	voastră
43	9 și 10	peut-être	peut être
44	15	parties	partis
47	28	rentra	rentre
47	35	plusieurs	plusieures
50	22	de la loi	de lois
58	11	tout	toute
68	3	conducă	conduc

VERIFICAT
1987

România

Aceste sunt cele mai importante momente
de la începuturile politice a

României și a recunoașterii ei în
chipul național, și în proclamarea
prin ^{prezenta} ~~aceste~~ acte, care au avut
putere înalte. Peste aceste
momente deosebite, și mare
putere a h. Europei. Acesta este

naționalismul. Convențiile din 1859
au avut. 1859 ne îndreptățește

cu instituțiile h. Europei și

independența noastră directă

proprie și în h. Europei

proprietate noastră.

Și în toate aceste momente

și în toate acestea pe h.

De unde vine realitatea?

Trădăria h. Europei prin viziunile
naționale a h. Europei. Adunarea
electivă, în care în dreptul a

Alteje Serenissime,

Monsieur,

Daignez lire cette supplicque que
vous avezse en infortune, qui fut plus esuegle
que coupable.

Je vous, Monsieur, implore
Notre. Chemin, J'ai le commencement de mon arrestation
J'ai avec sans restriction excessive, la faute que
J'ai commise, et dans laquelle m'ont fait tomber
une cruellite et une aveugle ambition. J'implore
de votre indulgence une entière amnistie. En vous
montrant grand et generos, a sera pour moi,
plus que tout autre jugement, pour vous deuy acquis.
Des droits a mon, eternelle reconnaissance.

En esperidonnement de six semaines
pour un homme de ma condition et de mon age,
des Douleurs physiques et morales; tout cela nuni
est avec une triste loyon qui prendra heureusement
chez moi jusque a la fin de mes jours.

Joyez grand et generos, Monsieur,
jusque le point de de noter car en m'arrivant,
j'ordon avec votre bienveillance occasionnee.

De Votre Alteje Serenissime,

J'ai l'honneur d'etre la

tres-humble serviteur et sujet

Constantin Solde

le 16 Juin

1664

Dr. Fr. Smalțete Doamne.

Am văcut atât de acuritate și puritate în Cristos
Cristi născut, astăzi numai recunosc de la gravitate actelor
de care, dicit încușpat, rina mea. parvine mai mică
din ușurătate de cât din velle scopuri. Acesta ușurătate
prietă în darurile mele, politice și cuprins de fo piete
Dum. Sării jumatate în inclinare. - Plinda, cu pusecatoroștii
mai cași dăstă și în fi miei otote) miei, mare de cât. nms.
tranz. conștinții mele.

Permitteți, Fr. Smalțete Doamne, să facă în apel la
generoșitate inimii. Mărește și ve. îndrăgindu-se în
vitei. Cuvătime Mărește și țara ve gedi și deșurabile
sufurite. las vintitile de la.

Dr. Smalțete Doamne

Doamne, pleacă și după dor.

1861

Iulie 18.

Feleii

P. D. D.